Scînteia

CONȘTIINȚA REVOLUȚIEI
ȘI REVOLUȚIA ÎN CONȘTIINȚE
(Dialoguri despre educația socialistă)

S. O. S. - NATURA !

ORAȘELE ROMÂNIEI (Ultimele date demografice și economice)

EXISTĂ O „ARTĂ DE A TRĂI" ?

Avocatul casei vă lămurește :
De la A la Z pe teme juridice

ALMANAH

Actualitatea enciclopedică; Faptul divers acum 100 de ani; Schițe; Jocuri; Umor

Lung tratat
de risologie
a secolului XX

Planșe in culori ● Fotografii inedite

1972

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29					

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

MAI

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

1973

IANUARIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

FEBRUARIE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

MARTIE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

APRILIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

MAI

L	M	M	J	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

IUNIE

L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

IULIE

L	M	M	J	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

AUGUST

L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

SEPTEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

OCTOMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

NOIEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

DECEMBRIE

L	M	M	J	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

1972

Scînteia

almanah

Distincţii ale Republicii Socialiste România

Mic dicţionar economic

Compendiu de economie comparată

„Muzeul imaginar" al comorilor de artă veche

La antipozii sociali ai lumii

Cunoaşteţi această Românie pitorească ?

Se reaprinde flacăra olimpică

Eros fără amor

Un computer pentru dumneavoastră !

CONŞTIINŢA REVOLUŢIEI *şi revoluţia în conştiinţe*

DIALOGURI DESPRE EDUCAŢIA SOCIALISTĂ

• CUM O CONCEPEM ? • CE ŢELURI URMĂRIM ÎN PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII SOCIALE ? • CU CE MIJLOACE ACŢIONĂM ?

Specialişti în ştiinţele sociale răspund unor întrebări privind formarea conştiinţei socialiste

■ *în ansamblul vieţii sociale*

■ *în familie*

■ *în şcoală*

■ *în muncă*

■ *în facultate*

■ *în colectivitate*

„...să avem permanent în minte principiile eticii și echității socialiste și comuniste, să muncim și să trăim în concordanță cu aceste principii, să facem totul pentru triumful și reflectarea modului de viață comunist în traiul întregului nostru popor".

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971)

Educație s-a făcut și se face, cum spune poporul, „de cînd lumea și pămîntul". Mai precis: de cînd există omenirea. De-a lungul multimilenarei istorii a umanității, fiecare generație a transmis generației următoare, prin intermediul educației, experiența sa convertită în norme și principii călăuzitoare.

Spiritele luminate ale tuturor timpurilor au văzut în educație un factor de progres. **„Nouă zecimi din oamenii cu care ne întîlnim** — spunea filozoful materialist englez din secolul al XVIII-lea **John Locke — sînt așa cum îi vedem, buni sau răi, utili sau inutili, datorită educației. Educația este aceea care creează marile deosebiri între oameni".** Toți marii socialiști utopici ai lumii — de la Thomas Morus și Tomaso Campanella la Gracchus Babeuf, Saint-Simon, Charles Fourier, Robert Owen, Etienne Cabet, iar, pe pămîntul țării noastre, la Teodor Diamant, inițiatorul „falansterului de la Scăeni" — au atribuit educației, în generoasele lor viziuni despre societatea ideală a viitorului, un rol primordial.

Revoluționînd gîndirea și acțiunea umană, Marx și Engels, întemeietorii învățăturii despre lume și societate a clasei muncitoare, au demonstrat cu argumentele riguroase ale științei că **„munca a creat însuși omul"** și că, totodată, **„omul este un produs al omului, al culturii, al istoriei".** E o genială descifrare a sensului unui proces ce ține de însăși dialectica lăuntrică a apariției și dezvoltării societății omenești:

munca și educația, întregindu-se și îmbogățindu-se reciproc, au aprins, ca polii unui arc voltaic, scînteia geniului uman, l-au ajutat pe om să devină om.

Cu atît mai profund s-a pus și se pune problema educației în orînduirea socialistă, care, sfărîmînd vechea alcătuire a exploatării și asupririi, **a așezat, pentru întîia oară în istorie, omul în centrul vieții și activității sociale.** De la începutul edificării noii societăți în țara noastră, Partidul Comunist Român a desfășurat, concomitent cu uriașul efort economico-organizatoric, **o intensă muncă politico-educativă pentru plămădirea conștiinței socialiste.** Se poate spune că în tot ce s-a clădit de la un capăt la altul al țării — în giganții energetici de la Bicaz, Argeș, Porțile de Fier, în furnalele și oțelăriile de la Hunedoara, Reșița, Galați, în cetățile chimiei de pe Valea Trotușului, de la Pitești, de laIșalnița, în multe alte înfăptuiri care au schimbat radical înfățișarea României contemporane — s-au încorporat nu numai milioane de tone de beton și metal, nu numai inteligență inginerească condensată în planuri și proiecte, dar și o investiție ale cărei proporții nu pot fi calculate, nici consemnate în scripte — **entuziasmul și dăruirea creatoare a maselor, manifestări puternice ale conștiinței socialiste.**

Noul și însuflețitorul obiectiv istoric conturat de Congresul al X-lea al partidului în fața poporului — **făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate** — confruntă și activitatea pe tărîm politico-educativ cu noi sarcini și exigențe. Se poate spune că

însăşi dezvoltarea impetuoasă a societăţii noastre a înscris pe ordinea de zi această cerinţă fundamentală: edificarea OMULUI NOU.

Cerinţă ce şi-a găsit o pregnantă întruchipare în recentele documente ale partidului nostru, în cuvîntările rostite de secretarul general al partidului. O importanţă deosebită în viaţa politică şi spirituală a ţării a avut **Plenara Comitetului Central al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971.** Călăuzindu-se după indicaţiile Congresului al X-lea al partidului privind necesitatea ridicării conştiinţei socialiste a oamenilor muncii la nivelul exigenţelor superioare ale noii etape de dezvoltare a ţării noastre, plenara şi-a însuşit pe deplin **Programul de măsuri — cuprins în Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu — pentru îmbunătăţirea activităţii ideologice, ridicarea nivelului general al cunoaşterii şi educaţia socialistă a maselor, pentru aşezarea relaţiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste şi comuniste,** Program ce a fost adoptat de întregul nostru popor ca o însufleţitoare **Cartă a Educaţiei Socialiste.**

Pentru a explica unele idei şi noţiuni de bază ale acestei ample „pedagogii a maselor" — şi pentru a răspunde astfel întrebărilor primite din partea unor cititori ai „Scînteii" din diferite colţuri ale ţării — ne-am adresat unor specialişti din domeniul ştiinţelor sociale. Aşa s-au născut aceste „dialoguri despre educaţie", fiecare dintre ele consacrat unui sector de activitate în care educaţia joacă un rol de seamă: familia, şcoala, ucenicia, facultatea, colectivul de muncă. Desigur, nu e vorba de o secţionare rigidă; în fond — deşi deosebirile de condiţii îşi au importanţa lor, fapt pentru care am şi abordat tematica proprie fiecărui domeniu în parte — educaţia socialistă este, în esenţa ei, **indivizibilă.** De aceea, lectura fiecărui dialog poate fi utilă oricui, indiferent de preocupările sale specifice. Căci aceste „dialoguri", care nu tind să fie un „catehism" etic şi, cu atît mai mult, nu pretind să epuizeze o problematică atît de vastă, îşi propun să-l ajute pe cititor să înţeleagă

CE ESTE EDUCAŢIA SOCIALISTĂ?

Mulţi dintre cititorii amintiţi ne-au întrebat: **prin ce se deosebeşte educaţia socialistă de toate concepţiile şi practicile anterioare pe tărîm educativ, ce aduce ea efectiv nou şi esenţial?** La aceste întrebări — cu care deschidem dialogurile noastre — i-am solicitat răspunsuri profesorului dr. doc. **ALEXANDRU TANASE,** directorul Institutului de filozofie al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice. Convorbirea noastră a avut drept obiect o încercare de definire a educaţiei socialiste...

...În ansamblul vieții sociale

• DE LA EDUCAȚIA EXPLOATARII, LA EDUCAȚIA ELIBERARII OMULUI • „CETATEA SOARELUI" ÎNTR-UN NOU TIMP ISTORIC • ETALONUL ? IL CREAM DIN MERS... • A FI MARXIST-LENINIST, ASTAZI

„Dacă interesul just înțeles constituie principiul oricărei morale, înseamnă că trebuie să tindem ca interesul omenesc particular al individului să coincidă cu interesul omenesc general..."

KARL MARX și FRIEDRICH ENGELS

„Republica consideră că educația este cel mai important dintre bunuri, iar tineretul reprezintă comoara și nădejdea societății... Educația trebuie să fie baza a tot ce se face în comună".

ETIENNE CABET

— Pentru a înțelege mai profund ce aduce nou și revoluționar socialismul pe acest tărîm — a început interlocutorul nostru — eu aș porni de la cîteva trăsături mai generale ale activității educative. În primul rînd, aș sublinia că prin educație s-a urmărit întotdeauna atașarea oamenilor la un anume sistem constituit de valori, integrarea valorilor sociale, etice, culturale ale societății respective în universul spiritual al educaților, transformarea valorilor în principii, convingeri, opțiuni individuale, capabile să călăuzească gîndirea, sentimentele și comportarea fiecăruia ; prin urmare, **educația ca proces modelator este pîrghia principală prin care valorile sociale și culturale ale unei anumite epoci se transformă în factori energetici de civilizație și creație.** Pe de altă parte, aș releva că procesul educativ, fenomen profund dialectic, influențează, la rîndul lui, cîmpul axiologic al epocii, provocînd nu o dată **mutații sensibile în însuși sistemul valorilor constituite.** Mai ales în epocile istorice de răscruce, procesul de educație — la care participă nu numai organismele instituționalizate, ci, în felurite forme, societatea în ansamblul ei — duce nu numai la îmbogățirea substanțială, dar și la o modificare radicală a patrimoniului valoric al societății.

— Pe acest fundal general, în ce constă specificul educației socialiste, ca treaptă calitativ superioară a fenomenului educativ ?

— Este bine cunoscut faptul că **educația, ca parte componentă a suprastructurii, reflectă într-un mod propriu caracteristicile relațiilor sociale ale societății respective, ideologia clasei dominante.** Încă înainte de apariția marxismului, gînditorii materialiști au descoperit această dependență : Helvétius, bunăoară, a relevat cu perspicacitate că principalii factori în educarea unui tînăr sînt „forma de guvernămînt în care trăiește și moravurile pe care le creează, în poporul respectiv, acea formă de guvernămînt. Profesorii și elevii sînt supuși, în egală măsură, acestor factori educatori".

Marx și Engels au formulat, pentru întîia oară în istorie, o concepție științifică unitară, consecvent materialistă și consecvent dialectică, cu privire la raporturile organice de determinare existente între orînduirea socială și sistemul educativ pe care îl generează.

Referindu-se la climatul etic al societății capitaliste, Marx îl caracteriza astfel : „A venit... timpul cînd tot ceea ce oamenii consideraseră inalienabil a devenit obiect de schimb, obiect de negoț, putînd fi înstrăinat. Acesta este timpul cînd chiar și lucrurile care pînă atunci erau împărtășite, dar niciodată schimbate, date, dar niciodată

vindute, dobîndite, dar niciodată cumpărate — virtutea, dragostea, convingerile, cunoștințele, conștiința etc., cînd totul, în fine, a devenit obiect de comerț. E epoca corupției generale, a venalității universale..." Tot Marx mai arăta că „prin educație morală, burghezul înțelege să bage în cap cu de-a sila principiile burgheze". Iar aceste principii, izvorîte din relațiile de proprietate burgheze, cu toate formele de asuprire și exploatare ce decurg din ele, urmăreau să permanentizeze orînduirea socială care le dăduse naștere, să modeleze conștiințele în spiritul participării la aceste relații sau măcar al acceptării lor fără cîrtire ca unicele posibile între oameni. De aici și „condiționarea spirituală" a tineretului, perfida „manipulare a conștiințelor" — domascate și în prezent, în lumea occidentală, ca racile „de sistem" ale educației în societatea burgheză contemporană — cu scopul formării unor indivizi care să nu conceapă un alt mod de existență decît cel capitalist, pe care să-l slujească „fie ca stăpîni de robi, fie ca robi", cum spunea Lenin. De aici și trăsăturile morale cultivate cu tenacitate și perseverență în această atmosferă de „război al tuturor împotriva tuturor", dominată de faimosul dicton „omul este lup pentru om": individualismul, egoismul, dezinteresul față de problemele obștii, disprețul față de mase, totul învesmîntat în formule ipocrite despre „libertatea individului", „filantropie", „altruism" etc.

— Contrastul fundamental dintre educația socialistă și educația epocilor anterioare își are, deci, obîrșia **în schimbarea revoluționară a condițiilor de existență prin revoluția socialistă...**

— Neîndoielnic, iar aceasta reprezintă un adevărat salt istoric de la o educație care, în esență, servea exploatarea omului de către om (desigur, nu neg faptul că și în vechea educație au existat multe elemente viabile: marxism-leninismul a demonstrat doar că în fiecare cultură națională a societății capitaliste se înfruntă, de fapt, două culturi, una servind interesele maselor, cealaltă pe cele ale asupritorilor. O bună parte dintre dascăli au fost și în trecut sincer animați de intenții și aspirații pozitive, dar aici e **vorba de sistem în întregul lui**) la o **educație pusă deschis și hotărît în slujba eliberării omului de orice exploatare, în slujba modelării etice a constructorului unei societăți la temelia căreia se află un nou tip de relații sociale, întemeiate pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție.** Firește, acest nou sistem educativ nu s-a născut din vid, el își trage seva din tot ce era valoros și progresist în gîndirea pedagogică a marilor umaniști ai secolelor trecute, dar înainte de toate din ideologia și morala acelei forțe care s-a aflat în fruntea luptei de eliberare națională și socială a poporului nostru — **clasa muncitoare, condusă de partidul ei marxist-leninist.** Fiind o educație consecvent **de clasă**, educația socialistă este, totodată, o educație **esențialmente umană**, deoarece idealul comunist, de care este impregnată, reprezintă

idealul etic cel mai conform cu natura umană.

Aici trebuie să ne referim din nou la o genială idee a lui Marx care, în scrierile sale din tinerețe, a caracterizat **„comunismul ca suprimare pozitivă a proprietății private — această autoînstrăinare a omului — și deci ca apropiere reală a esenței umane de către om și pentru om: așadar, ca o reîntoarcere completă și conștientă, desăvîrșită în cadrul întregii complexități a dezvoltării de pînă acum, a omului pentru sine la starea sa de om social, adică de om uman".**

— Care este caracteristica generală a valorilor pe care le transmite educația socialistă?

— Aș spune că **ea decurge în chip firesc din însăși vocația revoluționară a clasei muncitoare ca forță principală de transformare a societății.** Educația socialistă nu-și propune să modeleze un om oarecare, chiar bine instruit, chiar cu o bună calificare profesională, ci **un om dăruit trup și suflet cauzei socialismului și comunismului, un revoluționar.** Congresul al X-lea al partidului a definit cu limpezime:

„Educația socialistă, conștiința socialistă implică atît cunoașterea temeinică a tot ce este valoros în domeniul

culturii, ştiinţei şi tehnicii contemporane, stăpînirea deplină a profesiunii, cît şi însuşirea concepţiei filozofice despre lume şi societate a partidului nostru — materialismul dialectic şi istoric — formarea unei atitudini cetăţeneşti înaintate. Acestor cerinţe fundamentale, care se condiţionează şi se influenţează reciproc, trebuie să le răspundă astăzi — în condiţiile societăţii moderne — întreaga muncă de educaţie desfăşurată de partidul şi statul nostru".

Aşadar, partidul aşează întreaga operă de educaţie socialistă a maselor pe pilonii trainici ai unor înalte imperative sociale: imperativul **cunoaşterii**, al **competenţei profesionale**, al **înarmării ideologice**, al **angajării cetăţeneşti**. Firesc, nu sînt elemente disparate, ci **sudate între ele organic prin înaltul ideal educativ ce le animă.**

— Să ne referim la fiecare în parte...

— Încă Tomaso Campanella vedea în a sa „Cetate a Soarelui" nu numai întruchiparea unor relaţii drepte, echitabile, între oameni, dar şi simbolul mereu nepotolitei aspiraţii umane spre cunoaştere. Cu atît mai mult noi, cei de azi, cînd ne aflăm în faţa unor sarcini de o asemenea complexitate cum sînt cele legate de făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate, avem datoria **să facem din cunoaştere o exigenţă morală hotărîtoare.** Partidul nostru a subliniat, în repetate rînduri:

comunismul este chintesenţa cunoaşterii, rodul marilor cuceriri ale ştiinţei şi culturii, rezultatul acumulării şi sintetizării a tot ce a creat mai de preţ mintea omului.

Recent, secretarul general al partidului ne-a reamintit cu pregnanţă că **„educaţia, formarea conştiinţei socialiste presupune tocmai cunoaşterea cuceririlor ştiinţei înaintate"**, deoarece ştiinţele de bază dau **„adevărata conştiinţă a omului despre capacitatea lui, despre faptul că în el stă acea forţă în stare să modifice, să transforme natura, dar şi să se transforme pe el însuşi, cum arătau Marx şi Engels"**. La fel se poate spune şi despre pregătirea profesională. În fond, **de competenţa cu care fiecare îşi duce la îndeplinire, la locul său de muncă, îndatoririle profesionale depinde, în ultimă analiză, bunul mers al obştii.** Toate acestea se cer strîns corelate cu

plămădirea unei conştiinţe cetăţeneşti înaintate, angajate, de participant responsabil la conducerea societăţii, de om care vede în spatele fiecărei sarcini concrete semnificaţiile şi implicaţiile generale, ce vizează interesele întregii colectivităţi.

Se cuvine însă precizat că elementul axial în educaţia socialistă, linia sa de forţă o constituie înarmarea ideologică.

Ideologia marxist-leninistă, ideologie dominantă a societăţii noastre, oferă omului nou criteriile ştiinţifice, filozofice de bază pentru a se orienta în toate problemele muncii şi vieţii.

Socot de maximă însemnătate precizările pe care le-a adus Plenara Comitetului Central al partidului din 3—5 noiembrie cu privire la modul cum să fie însuşit marxism-leninismul. Combătînd cu fermitate tendinţa de a transforma procesul de însuşire a învăţăturii clasei muncitoare într-o repetare bucheresca a unor teze şi idei generale, a unor formulări de principiu, plenara a subliniat că **a fi cu adevărat marxist-leninist înseamnă a fi un explorator îndrăzneţ şi experimentat al drumului nou pe care îl deschid omenirii socialismul şi comunismul, un cutezător vizionar al zilei de mîine pornind de la realităţile şi cerinţele arzătoare ale zilei de azi,**

precum și de la concluziile, generalizate pe plan teoretic, ale experienței de ieri și de azi. Ce este, în fond, politica partidului decît **ideologia clasei muncitoare în acțiune, aplicată la condițiile concrete ale României contemporane**! Iar misiunea primordială a educației socialiste este tocmai de a pregăti **oameni capabili să ia parte activă la elaborarea și la traducerea în viață a acestei politici, în orice domeniu ar activa.**

— În acest context, aș vrea să vă referiți la rolul pe care îl atribuiți ETICULUI în ansamblul educației socialiste.

— Locul central în cîmpul valorilor etice specifice societății noastre îl ocupă

noua atitudine față de muncă, considerată ca VALOARE MORALĂ SUPREMĂ.

Virtuțile educative ale muncii izvorăsc din faptul că ea a fost dintotdeauna și este cu atît mai mult în prezent pîrghia fundamentală a progresului economic și social. **A cultiva în rîndurile oamenilor societății noastre, mai ales în rîndurile tineretului, conștiința că pentru întîia oară în istorie socialismul a creat omului muncitor situația de stăpîn al muncii sale și al roadelor ei, înseamnă a le dărui dimensiunea spirituală a înaltei responsabilități sociale și morale, a însuși actului muncii.** După părerea mea, din această virtute morală esențială derivă toate celelalte.

— Ce loc ocupă, în sistemul valorilor etice cultivate de educația socialistă atitudinea față de proprietatea socialistă, de avutul obștesc?

— Se știe că proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție este **baza economico-socială a orînduirii noastre și, totodată, folosind o metaforă, „rampa de lansare" a progresului multilateral al țării.** Din aceasta decurge și o altă caracteristică importantă — aceea de **unic izvor al creșterii bunăstării întregului nostru popor.** De aceea, educația socialistă are menirea să facă din **apărarea și**

sporirea proprietății colective, a avuției obștești, o piatră unghiulară a noii conștiințe etice, un indice moral definitoriu pentru aprecierea devotamentului față de cauza socialismului.

Aș vrea să subliniez că noua atitudine față de muncă și față de avutul obștesc sînt premisele indispensabile ale formării unei trăsături specifice fizionomiei morale a omului înaintat al societății noastre — **SPIRITUL COLECTIVIST.** Conștient că totul în societatea noastră se realizează prin efortul armonios corelat al tuturor membrilor colectivității, că proprietatea socialistă îi unește pe oameni, creînd acea comunitate de interese specifică socialismului, **omul pe care îl educăm în acest spirit va transforma solidaritatea colectivă, colaborarea și întrajutorarea, combaterea apucăturilor individualiste și egoiste, din precepte morale în atitudini cotidiene de viață.** Nu mai puțin importantă este și punerea întregului **COD ETIC** al societății noastre — așa cum s-a arătat în cadrul lucrărilor Plenarei Comitetului Central din noiembrie — pe temelia trainică a **ECHITĂȚII.** Într-adevăr, nu e de conceput formarea noului profil moral al omului societății noastre fără **cultivarea unui înalt spirit de echitate, care să se concretizeze în lupta neobosită a fiecăruia pentru realizarea în practică a principiilor dreptății, a unei juste repartiții a venitului național între oamenii muncii.** Și n-aș putea încheia acest capitol al convorbirii noastre, con-

sacrat valorilor etice ale educației socialiste, fără a sublinia că printre cele mai importante se numără

patriotismul socialist și internaționalismul.

Ele decurg nemijlocit din ideologia și politica partidului nostru, alcătuind, așa cum s-a arătat nu o dată, **un tot inseparabil.** Educația socialistă nu le cultivă ca valori abstracte, ci ca **virtuți active, dinamizatoare.** Pentru noi, comuniștii, patriotismul nu înseamnă numai evocarea trecutului glorios, ci mai ales **o atitudine activă, creatoare, care se materializează în munca entuziastă pentru făurirea socialismului și comunismului pe pămîntul patriei, în hotărîrea nestrămutată de a apăra cu abnegație, pînă la jertfa supremă, independența națională, cuceririle socialiste ale poporului.** Iar internaționalismul socialist își află modalitatea cea mai pregnantă de exprimare tot în **efortul conștient și insuflețitor pentru înflorirea României socialiste ca detașament activ al marelui front internațional al forțelor socialismului, precum și în solidaritatea activă cu toate aceste forțe, cu lupta oamenilor muncii și a popoarelor asuprite de pretutindeni pentru eliberarea națională și socială.**

— Cum se îmbină sarcinile actuale și de perspectivă ale educației socialiste ?

— Întregul program educativ elaborat de conducerea partidului, din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, prevede rezolvarea consecventă a problemelor educației socialiste în lumina unei gîndiri și practici prospective, mai limpede spus : **cu fața spre viitor.** În aceasta se materializează, de altminteri, sensul fundamental al însăși filozofiei marxiste, al concepției despre lume și despre societate a clasei muncitoare, a cărei coordonată de bază este **transformarea revoluționară a prezentului în numele viitorului.** Trebuie spus că, sub impulsul ritmurilor accelerate ale revoluției tehnico-științifice contemporane, întreaga lume de azi trăiește acut nevoia de a prospecta contururile zilei de mîine. Dar a prospecta viitorul nu înseamnă numai a încerca să descifrezi condițiile materiale și culturale exterioare în care va trăi omul de mîine, și nici de a-l prefigura idilic pe acest om, ci de **a-l pregăti de astăzi apariția pe scena istoriei.** Singura orînduire care poate realiza această edificare umană în mod consecvent științific și în raport cu **un ideal de viață revoluționar** este societatea socialistă. Acesta e și obiectivul fundamental al educației socialiste — **FĂURIREA OMULUI NOU,** a omului care va edifica și, totodată, va trăi în societatea socialistă multilateral dezvoltată, înălțată cu brațele sale harnice, cu inteligența sa creatoare.

— Noțiunea de „om nou" solicită și ea o mai atentă descifrare...

— Dificultatea unei definiții atotcuprinzătoare pornește aci de la un fapt prevăzut încă de Marx, și anume că formarea din mers a omului în socialism se face fără a ne putea raporta „la un etalon dinainte dat". Sau, mai bine zis, **etalonul însuși se creează din mers.** Cu toate acestea, se poate anticipa modelul uman pe care îl plămădește educația socialistă : **UN OM MULTILATERAL DEZVOLTAT.**

— Principiul multilateralității era caracteristic și tipului uman renascentist. Nu afirma oare Leonardo da Vinci „L'uomo e modello dello mondo" (Omul e modelul lumii), vizînd tocmai această polivalență a preocupărilor și aptitudinilor, pe care el însuși o ilustra în chip genial ?

— Să nu uităm că, în Renaștere, acest principiu avea un caracter de excepție, fiind specific numai unei elite, pe cînd în socialism cîmpul său de aplicare cuprinde totalitatea membrilor colectivității. Opus profesionalismului îngust ce se accentuează tot mai mult în lumea occidentală — și pe care cineva l-a ironizat printr-o butadă : „a ști din ce în ce mai multe despre din ce în ce mai puține lucruri pînă la a ști totul despre nimic" — modelul comunist al omului multilateral are un cu totul alt profil. El se distinge prin **sintetizarea și echilibrarea valorilor profesional-științifice cu cele politico-morale și cultural-etice, înzestrarea cu criterii sigure de orientare și opțiune față de fenomenele vieții, criterii avînd la bază ataşamentul militant comunist.**

Aș ține să subliniez un element de maximă însemnătate a climatului nostru etico-educativ : **unitatea tuturor factorilor care concură la formarea omului nou.** Familia, școala, universitatea, colectivul de muncă, organizațiile de partid și obștești, toate acționează în aceeași direcție, luminate de același scop. Unitatea țelului, a factorilor, metodelor și mijloacelor ce definesc specificul educației socialiste **nu duce însă la uniformitate, la standardizare,** ci, dimpotrivă, are în vedere tocmai **împlinirea unor personalități cît mai diverse, mai bogate, mai originale.** Unice sînt doar principiile ce le structurează profilul politico-moral, **principii ce-și au izvorul în ideologia marxist-leninistă, în politica Partidului Comunist Român, care conduce nemijlocit întreaga operă de educare socialistă a maselor muncitoare.**

Și acum, o întrebare ce a revenit adeseori în convorbirile pe această temă cu felurite categorii de cetățeni : ce urmărește educația socialistă...

...În familie

• CE AMBIANȚĂ MORALĂ CREAM COPIILOR NOȘTRI? • CULTUL MUNCII — DE LA CEA MAI FRAGEDĂ VÎRSTĂ • „NU MĂ INTERESEAZĂ CE SE ÎNTÎMPLĂ CU ALȚII" — UN CONCEPT FALIMENTAR • SÎNTEȚI ACELAȘI ȘI ACASĂ ?

„Dacă-l consideri pe OM ca OM și relațiile sale cu lumea ca relații umane, vei putea schimba dragostea numai pe dragoste, încrederea numai pe încredere etc... Dacă vrei să exerciți influență asupra altora, trebuie să fii un om cu reală capacitate de stimulare și antrenare".

KARL MARX

„Mi-e-ntotdeauna drag să pot ajuta, cu oricît de mărunt serviciu, pe copiii noștri : căci am statornica credință că dînșii — dacă noi vom ști bine să-i îndrumăm — au, într-un viitor apropiat, să facă din neamul românesc un popor lăudat printre popoarele lumii".

ALEXANDRU ODOBESCU

A avea fixate cîteva dintre jaloanele definitorii ale educației socialiste nu înseamnă însă totul, deoarece, în viața de fiecare zi, într-un fel se ridică aceste probleme în familie, într-alt fel în școală ori în facultate și, desigur, într-alt fel în colectivul de muncă. Pentru început l-am invitat pe profesorul dr. **TIBERIU BOGDAN,** șef de catedră la Institutul de perfecționare a cadrelor didactice, să răspundă la cîteva întrebări ale unei mame care vrea să **știe ce trebuie să facă un părinte spre a-și educa copilul așa cum cere societatea socialistă.**

— O întîmplare semnificativă pe care am trăit-o recent ne va ajuta să intrăm în miezul dialogului nostru. Am avut nu demult o întîlnire cu un grup de psihologi americani care ne-au vizitat țara. La un moment dat mi-au pus un șir de întrebări referitoare la modul de a gîndi al copiilor și adolescenților noștri despre relațiile dintre oameni și mecanismele sociale care le guvernează. Le-am propus un experiment practic. Am ieșit în stradă și am invitat, absolut la întîmplare, pe primul copil întîlnit, să stea cîteva clipe de vorbă cu noi. I-am spus : „Îl vezi pe nenea ? — și am arătat spre unul dintre oaspeți. În țara lui are o casă mare, o mașină cît toate zilele, bani cu duiumul". Băiatul, care avea vreo zece ani, n-a părut

prea impresionat. M-a întrebat: „Unde lucrează?" „Păi nu lucrează nicăieri". „Cum nu lucrează?! Chiar nu face nimic?" „Nimic!". Ne-a măsurat pe toți din cap pînă în picioare, apoi a pufnit în ris: „Nu se poate, vă bateți joc de mine!" Nu știu ce și cît au înțeles oaspeții din atitudinea spontană a puștiului, dar mie mi s-a părut revelatoare: **copiii noștri cresc și se dezvoltă într-un mediu bun conducător de sentimente, convingeri, atitudini morale, și aceasta deoarece însuși**

modelul social pe care îl au tot timpul în fața ochilor este conform principiilor și normelor moralei comuniste.

Și pentru că discuția noastră se referă la **educația în familie**, aș vrea să accentuez asupra faptului că familia este și trebuie să fie, în societatea noastră, **nucleul și prefigurarea acestui mediu social...**

— Mama ale cărei preocupări vi le transmit ne pune următoarea întrebare: „**După** cîte îmi amintesc, și pe mine, în copilărie, părinții m-au învățat să fiu cinstită, sîrguincioasă, modestă, să muncesc, să-i respect pe vîrstnici, să-mi țin cuvîntul dat etc. Și nu numai pe mine. **Asemenea calități mă străduiesc** să transmit la rîndul meu copiilor mei. Dar eu sînt cetățeană a unei țări socialiste și vreau **să-mi formez copiii** în spiritul și potrivit exigențelor acestei societăți. De unde începe elementul socialist în modelarea unui om?"

— Aș vrea, în primul rînd, să fac o remarcă de ordin principial. Sistemul de principii și norme pe care îl numim **morala comunistă** nu s-a ivit pe un teren viran. Morala clasei muncitoare este — așa cum au subliniat nu o dată clasicii marxism-leninismului —

rezultatul suprem al progresului moral al omenirii, fiind, în esența sa, o morală general - umană, deoarece este morala clasei care eliberează întreaga societate de orice forme ale exploatării.

Pentru întîia oară în istorie, conținutul de clasă și conținutul general-uman al moralei coincid, deoarece exprimă concepția înaintată a unei clase ce acționează în numele intereselor fundamentale ale întregului popor. E firesc deci că unele cerințe pe care le pune societatea socialistă pe plan educativ în fața familiei fac parte din **acel fond etic general-uman căruia socialismul îi redă substanța originară, necontrafăcută de deformările moravurilor burgheze, punîndu-l, pentru prima oară, în concordanță cu realitatea socială.** Desigur, și părinții de azi își vor învăța copiii — cum au fost și ei învățați de părinții lor — să fie harnici, cinstiți, destoinici, oameni de onoare, să-și iubească țara, să fie demni. Numai că, de data aceasta, învățătura primită în familie nu va mai fi contrazisă, cum se întîmpla în trecut, adesea dramatic, de viața de dincolo de zidurile casei părintești, de relațiile sociale burgheze cu tot cortegiul lor de imoralități. **Toate virtuțile pe care, în condițiile noastre, familia e chemată să le transmită copiilor își găsesc confirmarea în viața cotidiană a unei societăți unde la preț se află hărnicia, cinstea, demnitatea, destoinicia, onoarea.** Această unitate organică a familiei cu mediul social reprezintă, în fapt, premisa fundamentală a **eficienței** educației socialiste în familie.

— Ce trebuie să facă părinții pentru a transforma premisa în realități educative?

— Familia e, cum spuneam mai înainte, o prefigurare și un nucleu al modelului social. De aici o primă concluzie: **concordanța dintre preceptele moralei și realitatea socială trebuie să se impună pregnant copilului încă din familie.**

Familia e, bunăoară, primul loc unde copilul va fi deprins cu acel **CULT AL MUNCII** ce definește spiritul moralei comuniste. Văzînd că toți membrii maturi ai familiei desfășoară o muncă utilă societății, că nimeni nu trîndăvește, apoi înțelegînd treptat că tot ce se agonisește în casă este rezultatul acestui efort, **COPILUL SE VA PĂ-**

TRUNDE DE ADEVĂRUL CĂ MUNCA E UNICA MODALITATE NORMALĂ DE A TRĂI ÎN SOCIETATE, CĂ MUNCA E BAZA EXISTENȚEI FAMILIEI, CA ȘI A SOCIETĂȚII și va începe să privească — așa ca în întîmplarea ce v-am relatat-o înainte — cîștigul fără muncă drept un fenomen straniu, anormal. Aș vrea să fac însă o recomandare : să nu ne bizuim exclusiv pe forța de influențare a exemplului, căci nu arareori, mai ales la vîrsta fragedă, **exemplul nu vorbește de la sine. Trebuie să avem răbdarea de a explica semnificația acestui exemplu, desigur pe înțelesul vîrstei respective.**

— Permiteți-mi o rezervă : nu cred că exemplul, chiar și explicat pe îndelete, este suficient. Am cunoscut situații în care, din familii de oameni harnici, au ieșit niște paraziți. În afară de exemplu, mai e nevoie de ceva...

— Neîndoielnic ! Exemplul e numai impulsul inițial. Părinților le revine îndatorirea de a insufla copiilor, de timpuriu, **bucuria concretă a muncii, a lucrului făcut de mîinile lor.** Se știe ce importanță are joaca în viața copiilor, în formarea anumitor deprinderi, înclinații, pasiuni. Să dăm copiilor, de îndată ce puterile fizice le permit, mici unelte de lucru cu care să-i învățăm să meșterească. Unii părinți manifestă rezerve în această direcție, fie din teama exagerată că odraslele își vor pricinui cine știe ce „vătămări", fie că vor face stricăciuni în gospodărie. La drept vorbind, înseși „stricăciunile", dacă s-ar ivi, n-ar fi decît o investiție în dezvoltarea unei pasiuni — **pasiunea pentru muncă — cu consecințe educative de reală însemnătate pentru viitorul copilului.** N-aș vrea ca cele spuse de mine să fie interpretate ca simple „sfaturi pedagogice". E vorba de o problemă principială ; în fond, **embrionul viitoarelor calități morale, ca și al viitoarelor carențe educative, aici îl găsim, în sfera familiei.** Neglijarea sau indiferența față de aceste probleme duce mai tîrziu la acea mentalitate înapoiată, mic-burgheză — pe care partidul ne cheamă s-o combatem cu intransigență — a unor părinți care, dintr-o grijă exagerată, prost înțeleasă, își țin copiii acasă, nu-i pun să muncească, îi ajută să se sustragă de la orice activitate socialmente utilă.

— Desigur, munca e una dintre valorile de temelie ale educației socialiste în familie. Dar rolul educativ al familiei nu se reduce numai la acest aspect...

— Desigur, se cer cultivate și alte trăsături, la fel de importante, specifice omului nou, personalității comuniste. M-aș referi, îndeosebi, la două dintre ele : **spiritul colectivist și simțul echității.**

— Ați amintit de spiritul colectivist. Familia este primul colectiv uman — fie el și restrîns — cu care vine în contact omul în formare. Oare spiritul colectivist nu este o rezultantă firească a însăși existenței acestui colectiv ?

— Nu e suficient să trăiești în mijlocul unui colectiv pentru a da dovadă, în mod reflex, de spirit colectivist. Acesta nu e un dat al firii umane — cu toate că omul e un „animal social" — ci **o însușire etică dobîndită prin educație** și convertită în atitudini de viață. Colectivismul, se știe, este o **trăsătură specifică fizionomiei morale a omului societății socialiste.** Izvorul lui e

conștiința comunității țelurilor și intereselor tuturor membrilor societății noastre.

Firește, e mai ușor să cultivi această trăsătură în familiile mari, cu mulți copii, unde solidaritatea frățească, întîia formă a colectivismului, găsește teren mai prielnic de înflorire. Dar lucrul acesta se poate face cu deplin succes și în familiile mai mici, cu o singură condiție : copilul să fie ajutat să se simtă **părtaș, cu răspunderi precise, la sarcinile și treburile obișnuite ale familiei.** În felul acesta va pricepe nemijlocit adevărul etic fundamental : **drumul spre tine însuți trece totdeauna prin ceilalți.** El nu trebuie să aibă nici o singură clipă sentimentul — pe care, din păcate, îl întîlnim la odraslele unor familii — că e un musafir, răsfățat, scutit de orice griji. Crescut într-o asemenea atmosferă, el ajunge, inevi-

tabil, un individualist, un egoist. De altminteri, spiritul colectivist se cere modelat **într-o continuă și neconcesivă bătălie împotriva oricăror manifestări de egoism**! copilul trebuie făcut să înțeleagă de mic că

în orice împrejurare, interesele colectivității sînt mai presus decît interesele individului.

Părinții pot înfrîna tendințele egoiste, manifestate uneori în gesturi aparent mărunte, de acaparare a jucăriilor sau obiectelor celorlalți, de proclamare brutală a unui „drept imuabil": „al meu, numai al meu". **Cel mai bun mijloc educativ de combatere a acestor manifestări este oprobriul familiei:** a-l face pe copil să se rușineze de faptele sale înseamnă, în fond, a-l ajuta să priceapă de timpuriu, la nivelul său de gîndire, **rolul și importanța opiniei publice.**

— Echitatea — pentru că v-ați referit și la această trăsătură — nu e oare o noțiune prea abstractă pentru nivelul de înțelegere al copilului?

— De ce? **Orice principiu al moralei comuniste, oricît ar părea de abstract, poate fi tradus în limbajul simplu al sentimentelor și atitudinilor obișnuite de viață!** Cu atît mai mult se poate realiza aceasta în familie, unde, prin firea lucrurilor, educația are o coloratură predominant afectiv-emoțională. Nu văd de ce echitatea ar rămîne

în afara acestei reguli generale. În ce se concretizează, după mine, cultivarea simțului echității în familie? În **sădirea conștiinței unui raport drept între faptă și răsplată, între merit și recompensă, între vină și sancțiune.**

Egoismul este repudiat de societatea noastră. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a atras serios atenția asupra acestei racile și a consecințelor ei sociale: **„Nu acceptăm și nu vom accepta conceptul mic-burghez sau burghez, individualist, că „nu mă interesează ce se întîmplă cu alții", că totul este ca „eu să-mi asigur pentru familia mea cît mai mult", chiar dacă aceasta se face în dauna altora și chiar frustrînd, mai mult sau mai puțin, societatea, deci pe alți membri ai marii noastre familii".**

— Ce ne-ați putea spune despre alte laturi și atribuții ale educației socialiste în cadrul familiei?

— Practic, influența educativă a familiei nu cunoaște limite, în sensul că **nu există însușire morală, trăsătură de caracter, atitudine sau comportament care să nu-și găsească obîrșia în anii petrecuți în mijlocul familiei.** O paranteză: faimoasa expresie „cei șapte ani de acasă" nu are nici un temei logic, deoarece timpul petrecut de tînăr în familie este, în majoritatea covîrșitoare a cazurilor, mult mai mare, iar influența formativă a familiei își păstrează importanța chiar cînd intervin în viața tînărului ceilalți factori educativi: școala, facultatea, colectivul de muncă etc. Aș sublinia, bunăoară, că familia este **prima școală a spiritului civic, a patriotismului socialist.** Este eronată poziția acelor părinți, unii chiar comuniști, care consideră că, o dată intrați pe ușa locuinței, trebuie „să lase politica dincolo de prag". Adevărul e că, încă de la cea mai fragedă vîrstă, se poate trezi interesul copiilor — firește, nu prin dizertații savante, ci prin conversații vii, pasionate — pentru dezvoltarea societății noastre, li se pot înfățișa convingător înfăptuirile noastre de azi în contrast cu un trecut pe care ei nu l-au cunoscut, li se poate, astfel, insufla senti-

mentul de mîndrie patriotică pentru țara care pășește spre culmile de progres și civilizație ale socialismului și comunismului. Tot în familie se pun **BAZELE VIZIUNII ȘTIINȚIFICE ASUPRA LUMII.** Dacă părinții știu să dea explicații simple și convingătoare, pe temeiul științei, la numeroasele întrebări puse de copii, dacă sînt intransigenți față de prejudecăți și ideile retrograde, în mințile tinere nu-și mai pot face loc influențele înapoiate ale misticismului. Aș adăuga, în sfîrșit, o însușire morală căreia, din păcate, nu-i acordăm întotdeauna atenția cuvenită : **RESPECTUL FAȚĂ DE CEI MATURI, FAȚĂ DE EDUCATORI, CARE ÎNCEPE CU RESPECTUL FAȚĂ DE PĂRINȚI.** Cîtă dreptate avea gînditorul antic Demetrius cînd spunea că **„în căminul familiei, tinerii să respecte pe părinții lor, în afară de cămin pe toată lumea, în singurătate pe ei înșiși".**

— O ultimă întrebare : care este, în fond, rezultanta tuturor acestor strădanii educative în familie ?

— Nu e ușor să alegi din multitudinea de obiective unul singur. Dacă ar fi totuși să mă opresc la „esența esențelor" aș spune : **CREAREA SENTIMENTULUI RESPONSABILITĂȚII SOCIALE.** Pe baza tuturor normelor morale pe care i le insuflăm, a tuturor însușirilor pe care i le cultivăm, copilul trebuie să devină conștient că e o ființă adînc responsabilă pentru actele sale, atît față de colectivitate — la început reprezentată prin familie — cît și față de sine însuși. În fond, **responsabilitatea e fundamentul civismului: formînd un om responsabil, formăm un bun cetățean al obștei socialiste.**

Pe mulți dintre cei ce ne-au formulat întrebări — mai ales din rîndurile cadrelor didactice din învățămîntul de toate gradele — îi interesează : care sînt obiectivele educației socialiste...

...În școală

• FIECARE UNITATE ȘCOLARĂ — UN PUTERNIC CENTRU DE EDUCAȚIE SOCIALISTĂ • ȘI DIN „DOI ORI DOI" POȚI AFLA ROSTUL OMULUI PE PĂMÎNT • ADEVĂRUL SE ÎNVAȚĂ PRIN ROSTIREA ADEVĂRULUI • „EDUCAREA EDUCATORILOR" : NU NUMAI UN BUN PEDAGOG, CI ȘI UN BUN CETĂȚEAN

„Educația... va înlătura deci caracterul unilateral pe care actuala diviziune a muncii o imprimă fiecărui individ. În felul acesta, societatea organizată pe baze comuniste va da prilej membrilor ei să aplice omnilateral aptitudinile lor dezvoltate omnilateral".

FRIEDRICH ENGELS

„A învăța și a nu face nimic nu e mai bine decît a învăța să nu faci nimic... Munca toarnă untdelemn în lampa vieții, iar gîndirea o aprinde..."

JOHN BELLERS
(economist englez,
citat de Marx în „Capitalul")

— Profesorul-diriginte, unul din cei ale căror probleme și frămîntări vi le împărtășim — ne-am adresat prof. dr. **GEORGE VĂIDEANU,** directorul Institutului de științe pedagogice — este un om pasionat de profesia sa, sincer convins de nobila misiune educativă ce-i incumbă și doritor s-o înfăptuiască la înaltul nivel de exigență al zilei de azi. Ca și alți interlocutori ai noștri, își pune o problemă esențială, limitîn-

d-o, firește, la cîmpul său de activitate : „Școala a făcut și în trecut operă de educație : elevii erau povățuiți să învețe bine, erau deprinși cu normele unei purtări civilizate. Asemenea însușiri ne străduim și noi astăzi să cultivăm la elevii noștri. Dar eu simt și știu că **nu e de ajuns.** Mie mi se cere, pe bună dreptate, ca educator al tinerei generații într-o societate socialistă, să fac nu educație în general, ci educație socialistă. În ce constă cerințele ei ?"

— **Valorile etice insuflate de un sistem educativ sînt întotdeauna structurate în jurul unui ax coordonator, se conformează unui ideal educațional.** Pentru societatea noastră idealul educațional, exprimat cu claritate de partid și accentuat cu deosebită pregnanță în amplul program de acțiune ideologică, este **făurirea omului nou.** Obiectivele majore ce decurg pentru școala noastră au fost, la rîndul lor, formulate de Congresul al X-lea al partidului, constituind orientarea de principiu a întregii activități a școlii românești în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre :

> **„Factorul principal de educație a cetățenilor, a întregii societăți în epoca noastră este școala — principalul canal de difuzare a științei și culturii, de îmbogățire a minții, de modelare a caracterelor și formare cetățenească a tinerelor generații. Școala trebuie să dea societății atît buni specialiști, cît și cetățeni înaintați, cu un orizont larg, cu spirit de inițiativă, cu o minte receptivă la tot ce e nou și avansat, cu un înalt spirit de responsabilitate față de îndatoririle sociale".**

Recenta Plenară a Comitetului Central al partidului, pornind de la realitatea obiectivă că în școală tînărul își petrece perioada cea mai fertilă a formării sale, a accentuat cu tărie asupra necesității de a face **din fiecare unitate școlară un puternic centru de educație în spirit socialist și comunist a copiilor și tinerilor.**

— În fond, obiectivele urmărite de școală în societatea noastră fac parte din vasta acțiune coordonată a tuturor factorilor educativi ce concură la formarea profilului moral al cetățeanului României socialiste. Există oare un specific al plămădirii fizionomiei morale în cadrul școlii ?

— Neîndoielnic că există și ține tocmai de specificul psihologic și, aș spune, sociologic al colectivului școlar. Spre deosebire de colectivul familial, unde legătura dintre membri se întemeiază în genere pe sentimente, școala este — după acea fază de „inițiere" pe care o reprezintă grădinița — primul colectiv organizat în care intră copiii și unde legăturile au în primul rînd o bază rațională : interesul comun de a învăța, țelul comun de a dobîndi o pregătire profesională, civică, etică, culturală, care să-i facă apți de a-și îndeplini îndatoririle față de societate. În fond, școala este

> **întîiul colectiv socialist de muncă cu care ia contact viitorul cetățean.**

Scopul procesului educativ atent și răbdător ce se desfășoară în școală este trecerea de la acceptarea empirică a normelor la înțelegerea profundă și lucidă, la încorporarea lor în atitudini și comportamente, la materializarea lor în acțiuni. Bunăoară, una e să simți că un lucru e drept sau nu și alta să înțelegi **de ce** ; deosebirea e de ordin calitativ, înseamnă, de fapt, **saltul de la sentimentul dreptății la conștiința dreptății.** Aici intervine rolul educatorului, al profesorului, mai ales al profesorului-diriginte : să-i ajute pe elevi să înțeleagă, prin argumente adecvate fiecărei vîrste, **nu numai frumusețea, dar și necesitatea socială a valorilor morale.** Să ne referim, de pildă, la acea virtute esențială a codului etic socialist — **noua atitudine față de muncă,** la care s-au oprit, desigur, și alți interlocutori. „**Nu se poate vorbi de un ideal de societate viitoare** — arăta **Lenin** încă la începutul acestui secol — **care să nu îmbine învățătura cu munca productivă a tinerei generații ; nici învățătura și studiile fără muncă productivă și**

nici munca productivă fără învățătură și studii, făcute paralel, n-ar putea fi ridicate la înălțimea cerută de actualul nivel al tehnicii și al cunoștințelor științifice". Măsurile energice luate de partidul nostru privind legarea strînsă a învățămîntului de toate gradele de munca direct productivă vizează nu numai pregătirea mai bună a tineretului pentru viață, dar și o mai solidă edificare a sistemului său de valori morale. Se vorbește mult, și pe bună dreptate, despre necesitatea unei atitudini combative împotriva acelei racile morale care e parazitismul. Aș spune că lupta împotriva parazitismului începe nu la 18 sau la 20 de ani, ci de timpuriu, din familie și din școală, prin formarea nemijlocită a deprinderii de a munci, prin **insuflarea convingerii că locul tău în societate, în aprecierea celorlalți depinde direct de felul cum muncești.**

— Bine, dar și pînă în prezent școala noastră le-a insuflat elevilor ideea că atitudinea față de muncă constituie unul dintre criteriile fundamentale de apreciere a omului în lumina normelor eticii comuniste.

— Din păcate, acesta era mai mult un principiu general, care se învăța abstract, la lecțiile de educație cetățenească sau la orele de științe sociale. Acum, prin transformarea muncii productive într-un obiect de învățămînt — un „obiect" și nu o „dexteritate", țin neapărat să precizăm aceasta — s-a creat premisa necesară pentru ca elevul să nu-și mai manifeste ataşamentul față de valorile morale ale muncii numai prin enunțarea unor principii, ci să le afirme direct, să le ilustreze printr-o participare efectivă la însuși procesul creării de bunuri. Același lucru se poate spune și despre **atitudinea față de avutul obștesc**: una e să-ți insușești din litera cărții principiul general **că trebuie să apărăm și să sporim avuția colectivității și alta e cînd ești pus în situația ca, prin munca ta, să adaugi efectiv noi valori reale acestui patrimoniu.**

— Oare prezența unor ateliere-școală e suficientă pentru a forma aceste calități ? În direcția aceasta, profesorul-diriginte ce mai are de făcut ?

— Munca productivă nu e un panaceu universal al activității educative. Răspunderea incumbă tuturor profesorilor, indiferent ce materie ar preda (căci un profesor, fie el de matematică, de geografie, de biologie, este, înainte de toate, **un educator**), dar mai ales profesorului-diriginte, care are îndatorirea să folosească fiecare caz în parte, fiecare situație revelatorie, pentru a defini cu limpezime și putere de convingere, în fața elevilor, **importanța muncii ca manifestare supremă a dragostei, a devotamentului față de socialism.** Acesta e, de altminteri, rolul esențial al dirigintelui : de **catalizator moral al energiilor fizice și spirituale ale colectivului.**

— În școală, copilul, și mai tîrziu, adolescentul se deprinde cu necesitatea însușirii a tot ce a realizat mai bun, mai valoros cultura umană, aici capătă gustul, iar apoi **pasiunea cunoașterii**, care este o componentă importantă a fizionomiei morale a omului nou. Ce atribuții revin, pe acest tărîm, dirigintelui ?

— Există o prejudecată cu o destul de largă circulație : că în dezvoltarea acestei pasiuni singurul criteriu și stimulent posibil e nota. Firește, nimeni nu neagă caracterul stimulator al notei, dar a reduce totul la o problemă de docimologie mi se pare că echivalează cu ceea ce se petrece în producție, cînd atribui o importanță preponderentă factorului „cointeresare materială" și ignorezi factorul moral (desigur, folosesc aici termenul „cointeresare materială" într-un sens covențional, și anume de materializare a aprecierii profesorului). În realitate, practica demonstrează că nici o notă nu constituie un stimulent în sine, ci **numai în măsura în care i se dezvăluie substratul etic**, cînd e folosită ca **un argument moral** pentru a dezvălui anumite valori sau nonvalori pe care ea le exprimă : hărnicia sau lenea, pasiunea sau pasivitatea etc. Firește, fiecare profesor are datoria de a explica sensul de **judecată nu numai științifică, dar și etică** a unei note, dar dirigintele, care are în față tabloul întregii activități școlare a elevului, poate generaliza, poate evidenția anumite tendințe, le poate transforma în **probleme de conștiință.**

În altă ordine de idei, se știe cît

de sensibili sînt copiii la exemplele de eroism, or profesorul are nenumărate ocazii să demonstreze că există nu numai un eroism al isprăvilor vitejești sau în explorarea teritoriilor noi ale Pămîntului și Cosmosului, ci și un eroism — cîteodată mai puțin spectaculos, dar nu mai puțin important— pentru progresul umanității. Toate acestea cu o finalitate etică precisă : să creeze în colectivul clasei o atmosferă de curiozitate mereu vie pentru realizările științei, o efervescență a emulației în această direcție, tradusă necontenit în faptă, în acțiune. De altfel, înțelegerea marilor comandamente ale eticii comuniste nu înseamnă însușire bucheresca de precepte, ci **filtrarea normelor morale prin criteriul faptei, al acțiunii.** Numai atunci se poate spune că o normă morală este efectiv înțeleasă, incorporată în convingeri și atitudini, cînd e trăită intens **la înalta tensiune a acțiunii practice.**

— Iată o altă întrebare a profesorului-diriginte : „Școala românească are vechi și rodnice tradiții în ce privește educarea elevilor în spiritul patriotismului. Ce trebuie adăugat la ceea ce au făcut înaintașii noștri pe acest tărîm ?"

— În școala de azi e vorba de un obiectiv mult mai complex : **cultivarea patriotismului socialist,** a dragostei și devotamentului nețărmurit față de patria socialistă. Asta presupune, desigur și cunoașterea trecutului de luptă al poporului, al clasei muncitoare — patriotismul socialist își soarbe seva și se îmbogățește din moștenirea istorică a luptei poporului pentru eliberarea națională și socială — dar, mai ales,

cunoașterea și înțelegerea profundă, activă a ce înseamnă România de astăzi, înfăptuirile ei, locul ei în lumea contemporană.

Misiunea educatorului e de a-l căli astfel pe tînăr încît rosturile fundamentale ale existenței acestuia să se confunde pînă la

totala identificare cu însuși destinul patriei.

În această privință se mai cuvine menționat un aspect important al activității educative : **combaterea fermă a influențelor nocive de natură cosmopolită pe care le exercită unele produse ale cinematografiei sau literaturii din țările capitaliste** care ajung, într-un fel sau altul, pe piața noastră. Desigur, aici se cer utilizate nu simple verdicte, ci **argumente logice și faptice,** care să apeleze la judecata și puterea de discernămînt a adolescentului, firește în raport cu vîrsta sa, cu nivelul său de cunoștințe. Numai printr-o argumentație convingătoare se va izbuti dezvăluirea adevăratelor realități ce se ascund în spatele decorurilor strălucitoare de papier-maché și staniol, numai în felul acesta **conștiința tînărului se va pătrunde profund de superioritatea orînduirii socialiste, a tipului de relații umane pe care îl generează.** Firește, combaterea influențelor ideologiei și mentalității burgheze nu are nimic comun cu xenofobia, cu ignorarea a ce se petrece dincolo de hotarele țării. Așa cum partidul ne-a atras nu o dată atenția,

cultivarea patriotismului se cere înfăptuită într-o unitate indisolubilă cu formarea convingerilor internaționaliste.

Profesorului-diriginte îi revine misiunea de a întreține în rîndul elevilor un interes activ, solidar față de succesele țărilor socialiste în edificarea noii orînduiri, față de lupta oamenilor muncii de pretutindeni pentru libertate și progres social. Copilul, adolescentul să înțeleagă că **tot ce e legat de lupta pentru libertate, pentru socialism pe întreaga față a planetei îl privește direct și personal.**

— Reiese limpede că pregătirea tînărului în școală, în condițiile societății noastre, comportă, ca un element indispensabil, și cultivarea calității de **cetățean conștient și activ.** În definitiv, **„homo faber"** și **„homo sapiens"** nu sînt decît două dintre părțile componente ale portretului moral al constructorului noii societăți : fără **„homo civis"** portretul e lipsit tocmai de coloana vertebrală. Ce menire incumbă școlii pe acest tărîm ?

— Să fie **o forjă de modelare a caracterului comunist, a unei înalte**

conștiințe cetățenești. Și aceasta nu se poate face decît printr-o viziune profund ideologică și profund politică asupra tuturor materiilor din școală. **Este inadmisibilă orice formă de apolitism în sistemul nostru de învățămînt ! „Fiecare educator, învățător și profesor din întregul sistem de învățămînt** — arăta secretarul general al partidului la Plenara Comitetului Central din noiembrie — **trebuie să fie atît un bun specialist în domeniul său, cît și un bun educator comunist. Numai îmbinînd aceste două calități, cadrele didactice își vor putea îndeplini în bune condiții sarcina de înaltă responsabilitate și onoare pe care o au în formarea tinerei generații".** Unii profesori se mai întreabă : „Ce pot face eu, în privința educației cetățenești, la matematică (ori la fizică, ori la biologie) ? Cel mult în orele de dirigenție ! Dar altfel ?". **Educația cetățenească nu se face numai în ore speciale, ci în întregul proces de învățămînt.** Cum spunea un erou al științei ca Giordano Bruno :

> **„și din doi ori doi o minte luminată poate trage învățăminte cu privire la rostul omului pe Pămînt".**

Desigur, în formarea conștiinței cetățenești, de mare însemnătate sînt „antrenamentul" participării la treburile obștii, ucenicia democrației socialiste pe care trebuie s-o constituie activitatea elevului în cadrul colectivului școlar (ca, de altminteri, și în cadrul organizației de pionieri sau, mai tîrziu, în U.T.C.). Încă marele pedagog ceh al Renașterii, **Comenius**, arăta că

> **„după cum copiii învață mersul prin mers, vorbirea prin vorbire, scrierea prin scriere, tot așa învață disciplina prin disciplină, adevărul prin rostirea adevărului, perseverența prin perseverență etc".**

În clasă, copilul înțelege — nu numai prin noțiuni abstracte, ci și prin continuă raportare la propria sa comportare — că atitudinea colectivistă presupune **punerea interesului obștii mai presus de orice**, că angajarea civică înseamnă **neîmpăcare cu neajunsurile** ; aici se exercită și se călește pentru întîia oară **spiritul critic și autocritic.** Toate aceste modalități și forme incipiente de educație civică, politică, sînt chemate să-i dea viitorului cetățean **o orientare sigură în complexitatea vieții sociale.** În definitiv, dialectica procesului educativ urmărește **declanșarea în fiecare individ a mecanismului lăuntric al autoeducării, care e semnul distinctiv al maturității politice și morale.**

— O temă importantă dezbătută în școli — și, în același timp, o preocupare acută a profesorului-diriginte care **m-a rugat să vă transmit** aceste întrebări — este **„educarea educatorilor".** Se știe că aceasta e o formulă celebră a lui Marx, menită să desemneze necesitatea unei continue puneri în concordanță a procesului educativ cu nevoile societății.

> **„Teoria materialistă** — arată Marx în una din tezele despre Feuerbach — **care afirmă că oamenii sînt produsul împrejurărilor și al educației și că, prin urmare, oamenii se schimbă datorită unor împrejurări noi și unei educații noi uită că și împrejurările sînt schimbate de**

oameni și că educatorul însuși trebuie să fie educat".

Ce înțeles are „educarea educatorilor" în condițiile noastre actuale ?

— Să reținem cum însuși Marx își explică ideea în aceeași operă : **„Coincidența între schimbarea împrejurărilor și schimbarea activității omenești poate fi privită și înțeleasă în mod rațional numai ca PRACTICĂ REVOLUȚIONARĂ".** Deci, educarea educatorilor presupune tocmai

participarea angajată și continuă a educatorilor la practica revoluționară,

adică, în condițiile noastre, la activitatea amplă desfășurată de întregul popor, sub conducerea partidului, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. E limpede că omului care are misiunea de a educa cetățeni înaintați, constructori energici ai noii orînduiri, i se cere să fie el însuși **nu numai un bun specialist, nu numai un bun pedagog, dar și un bun cetățean.**

Adesea interlocutorii noștri și-au manifestat dorința de a afla : ce înseamnă și cum se face educația socialistă...

...În muncă

• MUNCA PRODUCTIVĂ — UN PEDAGOG DESĂVÎRȘIT • „BRĂȚARA DE AUR" CAPĂTĂ O NOUĂ STRĂLUCIRE • UCENICUL E PREA „CRUD" PENTRU A ÎNȚELEGE ? • „CALIFICAREA CIVICĂ" : DE LA ORIZONTUL UNUIA LA ORIZONTUL TUTUROR

Educația viitorului „va combina, pentru toți copiii trecuți de o anumită vîrstă, munca productivă cu învățămîntul și cu gimnastica, nu numai ca metodă pentru mărirea producției sociale, ci ca singura metodă pentru formarea unor oameni dezvoltați din toate punctele de vedere".

KARL MARX

„Dacă omul trebuie să trăiască din munca agricolă și industrială, atunci, înainte de a-l face savant, el trebuie făcut producător agricol sau industrial".

CHARLES FOURIER

Ne facem, în continuare, purtătorii de cuvînt ai unui muncitor cu o vastă experiență, comunist, unul dintre fruntașii unei mari uzine bucureștene. De cîțiva ani, el se ocupă cu seriozitate de pregătirea viitorilor muncitori în cadrul „uceniciei la locul de muncă". Problemele educative ce-l preocupă le-am împărtășit profesorului dr. **STANCIU STOIAN**, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România.

— Interlocutorul dumneavoastră „prin corespondență" a formulat astfel problema care îl frămîntă : „A te ocupa de formarea unui tînăr nu e un lucru nou. Și pe mine, acum treizeci de ani, cînd am pășit întîia oară pe porțile uzinei, m-au inițiat în „tainele" meseriei muncitorii mai vîrstnici (de altminteri, această ștafetă se transmite în chip firesc, de la o generație la alta, în rîndurile clasei noastre muncitoare). Și pe mine «profesorii» mei de la strung m-au învățat să prețuiesc și să iubesc meseria — doar nu de azi, de ieri poporul nostru are cunoscuta zicală „meseria este brățară de aur". Și pe mine m-au învățat să am grijă de mașina la care lucrez, că doar cu ea îmi cîștig pîinea. Comuniștii m-au învățat și marea

lecție a solidarității muncitorești, a combativității revoluționare, arme puternice ale luptei de clasă împotriva exploatării capitaliste. Acum însă, cînd eu însumi mă aflu în situația de a preda mai departe «ștafeta», condițiile sînt cu totul altele : trăim într-o orînduire socialistă, în care clasa muncitoare deține puterea, conduce societatea. Ei bine, pornind mai ales de la cerințele actuale pe care partidul le pune în fața tuturor categoriilor de educatori, ce însușiri morale trebuie să cultiv la ucenicii mei pentru a-i forma ca muncitori înaintați ?"

— În primul rînd, să precizăm un lucru :

la baza educării noilor generații de muncitori se află principiile, normele, valorile etice care au călăuzit întotdeauna partea cea mai înaintată a clasei muncitoare, avangarda ei revoluționară.

Ideologia și morala societății noastre sînt **ideologia și morala clasei muncitoare, care, datorită profundelor transformări revoluționare înfăptuite sub conducerea Partidului Comunist Român, au devenit dominante în viața socială și spirituală a poporului nostru. Revoluția le-a conferit semnificații noi, izvorînd din însăși esența nouă a clasei muncitoare, din faptul că în socialism muncitorii nu sînt numai producători, dar și proprietari colectivi ai mijloacelor de producție.**

— Spre a nu rămîne în sfera abstracțiilor, v-aș ruga să vă concretizați ideea...

— Iată, de pildă, **dragostea pentru meserie.** În trecut, înstrăinîndu-i pe muncitor de roadele muncii sale, exploatarea capitalistă răpea însuși sensul primordial al acestei virtuți, o umbrea, o făcea nu numai inutilă, dar chiar, în unele situații, contrară intereselor proprii ale muncitorului. Să ne amintim de întîmplarea tragică narată de Sahia în „Uzina vie". Astăzi, cînd omul muncitor are conștiința noii sale situații sociale, de stăpîn inalienabil al muncii și al avuției obștești, cînd știe că muncește pentru sine și pentru colectivitatea cu care se simte solidar,

vechea „brățară de aur" a căpătat o nouă strălucire.

Prin urmare, interlocutorul nostru nu va greși dacă va socoti că și misiunea sa educativă constă în a insufla ucenicilor **dragostea pentru meserie ca o manifestare concretă a acelui „cult al muncii" ce reprezintă fundamentul întregii noastre educații.** Să nu uite însă un lucru : venirea unui tînăr în uzină pentru a învăța o meserie nu e totul... Sprijinindu-l pe ucenic să pătrundă secretele minuirii mașinii, el are totodată datoria de a-l face să înțeleagă

nobletea și frumusețea muncii industriale într-o societate în care industria e sectorul economic diriguitor, în care progresul tehnic e indisolubil legat de progresul social ;

să-l ajute să vadă în munca productivă calea realizării depline a potențialului său creator, nu numai ca meseriaș, dar și ca om și, în felul acesta, să ajungă la o totală identificare cu munca, cu meseria aleasă.

— Se știe că unul dintre cele mai importante comandamente etice strîns legate de noua atitudine față de muncă este **DISCIPLINA SOCIALISTĂ A MUNCII.** Ce loc trebuie să ocupe ea în formarea tînărului muncitor ?

— Nu e vorba doar de un comandament etic mai mult sau mai puțin abstract, ci și de unul social foarte concret. La Congresul al X-lea al partidului s-a subliniat că **„edificarea socialismului și comunismului cere muncă, ordine, disciplină, răspundere".** Disciplina muncii nu este însă în societatea noastră, așa cum e în capitalism, „disciplina" patronală a amenințării cu șomajul și mizeria, ci o **disciplină luminată de conștiința țelurilor înalte ale operei pe care o înfăptuim.** În consecință, se cere insuflat spiritul **disciplinei conștiente,** care se întemeiază pe **înțelegerea exemplară, pînă**

la identificare, a intereselor generale ale societății. În fond, practicarea unei meserii fără o înaltă conștiință a datoriei și responsabilității nu e de conceput în condițiile societății socialiste. În legătură cu aceasta, consider deosebit de importantă teza dezvoltată de secretarul general al partidului nostru, în Expunerea ținută în fața activului ideologic, cu privire la raportul dintre cointeresarea materială și conștiința oamenilor. Fără a neglija cointeresarea, trebuie să avem mereu în vedere că, în condițiile cînd clasa muncitoare a devenit clasă conducătoare, stăpînă pe destinele ei și răspunzătoare de destinele țării, conștiința, responsabilitatea omului muncii reprezintă o pîrghie de prim ordin, un factor dinamizator al progresului pe toate tărîmurile. A apela numai la stimulentele materiale, cum se mai întîmplă în unele unități economice, înseamnă a te folosi exclusiv de o pîrghie moștenită de la vechea societate (căreia, e drept, socialismul îi conferă un nou conținut : raportul cu adevărat echitabil dintre cantitatea și calitatea muncii prestate și retribuția primită). Dar în orînduirea socialistă — tocmai datorită relațiilor sociale ce o definesc, relații întemeiate pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție — interesele personale ale oamenilor muncii coincid cu interesele generale ale societății, ceea ce determină creșterea însemnătății stimulentului moral. Conștient că împărtășește cu ceilalți răspunderea pentru bunul mers al societății în ansamblu și că de acest bun mers depinde însăși bunăstarea sa și a familiei sale, omul nu mai vede în muncă doar o sursă de cîștig, ci și o menire socială, o datorie morală.

— Fără îndoială că această esență nouă a clasei muncitoare determină nu numai valorificarea pe o treaptă superioară a virtuților ei tradiționale, ci și modelarea de noi însușiri.

— Într-adevăr. În climatul etic al colectivelor muncitorești se plămădesc și se călesc la temperatura spiritului revoluționar însușiri cum sînt : exigența și autoexigența, traduse pe planul atitudinilor în spiritul critic și autocritic, aspirația spre autodepășire, spre continua perfecționare profesională și, de asemenea, spiritul de inițiativă, creator, receptiv la nou. Și ca un ferment al tuturor celorlalte trăsături proprii muncitorului de azi, educat de partid, se dezvoltă

colaborarea și întrajutorarea tovărășească, respectul și sprijinul reciproc, ca manifestări concrete ale colectivismului specific moralei comuniste ;

totodată, se formează combativitatea și intransigența împotriva oricăror atitudini individualiste, anarhice, de indisciplină, de nepăsare față de interesele generale. Mă veți întreba, desigur : cum să procedeze muncitorul nostru cu ucenicii săi pentru a le insufla toate aceste însușiri încă de la primii pași ? Desigur, nu e ușor... Însă menirea muncitorului-educator tocmai în aceasta constă — în a-l integra cît mai repede și mai organic pe ucenic în climatul etic socialist al colectivului, a-i încredința, desigur pe măsura posibilităților sale, sarcini care să-l facă să se simtă părtaș la eforturile colectivului. Una dintre modalitățile educative cele mai rodnice este antrenarea tînărului, chiar din această fază incipientă a pregătirii sale profesionale, în întrecerea socialistă, pentru a dezvolta la el năzuința continuă de autodepășire. Nu trebuie, cred, să insist asupra rolului pe care-l joacă, în acest proces, EXEMPLUL PERSONAL AL EDUCATORULUI. E limpede că tînărul îl privește pe muncitorul matur care-l învață meseria nu numai ca pe un profesionist de înaltă calificare, ci și ca pe un îndrumător pe căile muncii și ale vieții.

Văzînd în mentorul său

o pildă de atitudine comunistă, revoluționară față de muncă și de avutul obștesc, de inițiativă și principialitate, de spirit tovărășesc, de con-

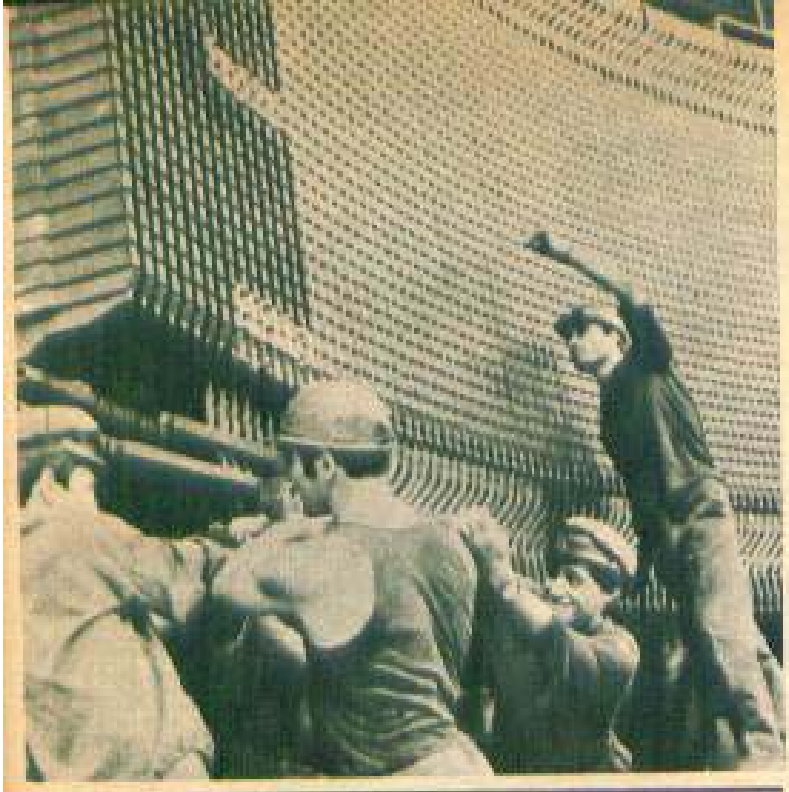

duită exemplară în viața personală,

ucenicul va căuta să se ghideze după acest model, **să-i semene.**

— Un aspect important al noii fizionomii politico-morale a muncitorului zilelor noastre se degajă din rolul conducător al clasei muncitoare în societatea românească de azi. **„Noi concepem clasa muncitoare** — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu — **nu ca o masă chemată numai să realizeze hotărîrile, ci ca o clasă conducătoare, ca o clasă conștientă de rolul său istoric... Nu se poate vorbi de socialism dacă nu luăm măsuri ca clasa muncitoare, în numele căreia se guvernează, să-și îndeplinească într-adevăr rolul conducător și să participe la guvernarea societății".** Cu ce poate oare contribui activitatea de educare a noilor promoții muncitorești la realizarea în practică a acestei prețioase îndrumări ?

— **Democrația economică, această realitate revelatorie a climatului nostru politico-social, cere un muncitor temeinic pregătit nu numai în cunoașterea meseriei, dar și în cunoașterea atribuțiilor, drepturilor și îndatoririlor ce-i revin pe acest tărîm.** Prin urmare, bine pregătit **și din punct de vedere ideologic și politic.** Expresia superioară a democrației socialiste este tocmai **participarea directă a muncitorului la actul de decizie, la elaborarea și traducerea lui în viață.** De aceea, azi nu ne mai putem declara mulțumiți de pregătirea unui muncitor, chiar cu o bună calificare profesională, dacă aceasta nu e însoțită și de ceea ce aș numi **„CALIFICAREA CIVICĂ".**

— Ce sens atribuiți acestui termen ?

— Unul foarte precis :

suma tuturor calităților politico-morale pe care le dezvoltă educația socialistă pentru a forma un cetățean conștient al societății noastre, un participant activ și responsabil la conducerea ei.

„Calificarea civică" presupune a te călăuzi în permanență de **idealul care însuflețește eforturile întregului popor — făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, a comunismului.** Asta cere să te înalți, cum spunea un poet comunist, **„de la orizontul unuia la orizontul tuturor"**, să vezi, dincolo de zidurile atelierului în care lucrezi, **interesele superioare ale întregii fabrici, ale întregii economii naționale, ale întregii noastre societății.** Interlocutorul meu îmi poate replica: bine, dar ucenicul nu e oare prea „crud" pentru a-i pune în față asemenea exigențe ? I-aș răspunde : nu uita că tînărul care vine azi să învețe meserie nu mai e ucenicul de altădată, cu numai patru clase primare (și uneori nici cu acelea !) ; ucenicul de azi a terminat școala de zece clase, provine dintr-o familie cu o altă mentalitate, care trăiește și muncește în climatul etic al societății noastre, e la curent cu evenimentele politice ale țării și ale lumii ; într-un cuvînt, **toate aceste elemente definitorii ale noii**

(Continuare în pag. 64)

actualitatea enciclopedică

CARE ESTE CAPODOPERA ENERGETICII ROMÂNEȘTI ? (pag. 58)

ARHITECTURA ANULUI 2 000 PLEDEAZĂ PENTRU GIGANTISM ? (pag. 162)

CE SURPRIZE NE REZERVĂ CINEMATOGRAFUL VIITORULUI ? (pag. 102)

CANCEROFOBIA — UN „ALIAT" AL FLAGELULUI ? (pag. 229)

CÎT TIMP POATE RĂMÎNE OMUL ÎN COSMOS ? (pag. 60)

SE VA FACE SALTUL DE LA „TIMPUL PROBABIL" LA „TIMPUL SIGUR" ? (pag. 317)

CUM SE ALCĂTUIEȘTE O ORCHESTRĂ ? (pag. 209)

CÎTE LIMBI SE VORBESC PE GLOB ? (pag. 73)

NE-AU VIZITAT CINDVA FIINȚE EXTRATERESTRE ? (pag. 304)

De azi înainte aveți în bibliotecă :

- MIC DICȚIONAR ECONOMIC (pag. 41)
- COMPENDIU DE ECONOMIE COMPARATĂ (pag. 158)

DISTINCŢII ALE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Pentru recunoaşterea meritelor deosebite în opera de construire a socialismului, în lupta pentru cucerirea şi apărarea libertăţii şi independenţei naţionale, pentru obţinerea unor rezultate deosebite în activitatea închinată ridicării continue a bunăstării materiale a poporului, în dezvoltarea ştiinţei, artei şi culturii, precum şi în întărirea legăturilor de prietenie dintre poporul român şi alte popoare, în dezvoltarea colaborării internaţionale şi menţinerea păcii, în Republica Socialistă România sînt instituite titluri de onoare şi decoraţii care cuprind ordine şi medalii.

Potrivit prevederilor constituţionale, organul competent să instituie şi să confere titluri de onoare, ordine şi medalii este Consiliul de Stat.

Distincţiile se conferă persoanelor fizice şi colectivelor de oameni ai muncii, întreprinderilor, instituţiilor, unităţilor militare, comunelor, oraşelor, municipiilor şi judeţelor, precum şi organizaţiilor cooperatiste şi celorlalte organizaţii obşteşti care întrunesc condiţiile prevăzute în actele normative de instituire a distincţiilor.

Cea mai înaltă distincţie a Republicii Socialiste România este titlul de „EROU AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA", instituit la 6 mai 1971, cu prilejul glorioasei aniversări a semicentenarului Partidului Comunist Român; se conferă persoanelor care au merite deosebite în înfăptuirea politicii interne şi externe a P.C.R., în apărarea patriei şi a cuceririlor revoluţionare ale poporului român, în opera de construire a socialismului. Persoanelor distinse cu titlul de „Erou al Republicii Socialiste România" li se conferă şi **ordinul „Victoria Socialismului"**.

O altă înaltă distincţie, care se situează după titlul de „Erou al Republicii Socialiste România", este titlul de **„EROU AL MUNCII SOCIALISTE"**, instituit în anul 1951; se conferă persoanelor care s-au distins în mod deosebit în opera de construire a socialismului în ţara noastră, obţinînd rezultate remarcabile în diferite domenii de activitate. Persoanelor distinse cu titlul de „Erou al Muncii Socialiste" li se conferă şi **medalia de aur „Secera şi Ciocanul"**.

ORDINE

— **Ordinul „STEAUA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA"** (cu 5 clase), instituit în anul 1948 ; se conferă persoanelor care, prin lupta și activitatea lor politică, socială, științifică și culturală, au contribuit la cîștigarea libertăților democratice, la instaurarea și dezvoltarea orînduirii socialiste, la cucerirea libertății și independenței naționale și la înfăptuirea Republicii Socialiste România, precum și acelora care se afirmă prin merite deosebite în opera de construire a socialismului în țara noastră.

— **Ordinul „VICTORIA SOCIALISMULUI"**, instituit cu prilejul aniversării semicentenarului partidului, se conferă persoanelor care au fost distinse cu titlul de „Erou al Republicii Socialiste România". Acest ordin poate fi conferit și separat persoanelor care au adus o importantă contribuție la opera de construire a socialismului, de apărare a patriei și a cuceririlor revoluționare ale poporului. Nu are clase.

Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România" și Ordinul „Victoria Socialismului" sînt cele mai înalte ordine ale Republicii Socialiste România, ambele ocupînd un loc egal în ierarhia decorațiilor.

— **Ordinul „23 AUGUST"** (cu 5 clase), instituit în anul 1959 ; se conferă militarilor și persoanelor civile care, prin lupta și activitatea lor, au contribuit în mod activ la pregătirea insurecției armate și la înfăptuirea actului revoluționar de la 23 August 1944, instaurarea și consolidarea puterii clasei muncitoare și la întărirea forțelor noastre armate. Poate fi conferit, de asemenea, pentru merite deosebite în activitatea politică, științifică sau social-culturală, în concepția, organizarea și conducerea operațiunilor militare, pentru vitejie și abnegație în luptă.

— **Ordinul „TUDOR VLADIMIRESCU"** (cu 5 clase), instituit în anul 1966 ; se conferă persoanelor care, prin participarea la lupta revoluționară, au adus o contribuție de seamă la cîștigarea libertăților democratice, la instaurarea orînduirii socialiste și la construcția socialismului în patria noastră.

— **Ordinul „APĂRAREA PATRIEI"** (cu 3 clase), instituit în anul 1949 ; se conferă persoanelor militare și civile pentru activitatea politică sau științifică, concepția, organizarea și conducerea operațiunilor de război, prin care au adus o contribuție însemnată la lupta pentru apărarea patriei.

— **Ordinul „PENTRU SERVICII DEOSEBITE ADUSE ÎN APĂRAREA ORÎNDUIRII SOCIALE ȘI DE STAT"** (cu 3 clase), instituit în anul 1958 ; se conferă militarilor și civililor care se disting în activitatea de prevenire, descoperire și lichidare a acțiunilor dușmănoase îndreptate împotriva orînduirii noastre sociale și de stat.

— **„ORDINUL MUNCII"** (cu 3 clase), instituit în anul 1948 ; se conferă persoanelor care se disting în mod deosebit în procesul muncii, în diferite domenii, contribuind prin activitatea lor la propășirea patriei noastre socialiste, la bunăstarea materială și culturală, fericirea, independența și libertatea poporului.

În afara distincțiilor menționate, pentru rezultate deosebite obținute în anumite domenii de activitate se mai conferă următoarele ordine :

— **Ordinul „MERITUL ȘTIINȚIFIC"** (cu 3 clase), instituit în anul 1966 ; se conferă persoanelor care, prin realizări valoroase în domeniul cercetării științifice, contribuie în mod deosebit la progresul economic și tehnico-științific al patriei și la creșterea prestigiului științei românești.

— **Ordinul „MERITUL CULTURAL"** (cu 5 clase), instituit în anul 1966 ; se conferă persoanelor care, prin activitatea lor, au adus o contribuție deosebită la înflorirea și răspîndirea literaturii, artei și culturii.

— **Ordinul „MERITUL MILITAR"** (cu 3 clase), instituit în anul 1954 ; se conferă militarilor pentru vechime în serviciul Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România, al Consiliului Securității Statului sau al Ministerului Afacerilor Interne, ca subofițer, maistru militar sau ofițer în activitate.

— **Ordinul „MERITUL SANITAR"** (cu 3 clase), instituit în anul 1969 ; se conferă personalului medico-sanitar și altor persoane care au adus o contribuție deosebită la realizarea politicii partidului și statului în domeniul ocrotirii sănătății populației, în dezvoltarea, răspîndirea și creșterea prestigiului științei medicale românești.

— **Ordinul „MERITUL SPORTIV"** (cu 3 clase) ; se conferă sportivilor, cadrelor de pregătire și îndrumare a acestora și organizațiilor sportive care se afirmă și obțin succese deosebite în activitatea sportivă, precum și altor persoane care aduc o contribuție la dezvoltarea culturii fizice și sportului în țara noastră.

Titlul de onoare de **„MAMĂ EROINĂ"** care se conferă împreună cu ordinul **„MAMĂ EROINĂ"**, au fost instituite în anul 1951 și se conferă mamelor care au născut și crescut 10 sau mai mulți copii, atunci cînd ultimul copil a împlinit vîrsta de un an și cu condiția ca ceilalți copii să fie în viață.

— **Ordinul „GLORIA MATERNĂ"** (cu 3 clase), se conferă mamelor care au născut și crescut 7—9 copii (clasa I pentru 9 copii, clasa a II-a pentru 8 copii și clasa a III-a pentru 7 copii).

MEDALII

Unor ordine ale Republicii Socialiste România le corespund medalii, cu aceeași denumire, după cum urmează :

— **Medalia „Tudor Vladimirescu"** (cu 2 clase).

— **Medalia „Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orînduirii sociale și de stat"** (fără clase)

— **„Medalia Muncii"** (fără clase).

— **Medalia „Meritul Științific"** (fără clase).

— **Medalia „Meritul Cultural"** (cu 2 clase).

— **Medalia „Meritul Militar"** (cu 2 clase).

— **Medalia „Meritul Sanitar"** (fără clase).

— **Medalia „Meritul Sportiv"** (cu 2 clase).

— **Medalia Maternității** (cu 2 clase). Se conferă mamelor care au născut și crescut 5—6 copii.

Alte medalii (fără corespondent în rîndul ordinelor) :

— **Medalia „Virtutea ostășească"** (cu 3 clase) ; se conferă militarilor și persoanelor civile pentru fapte de eroism, curaj, inițiativă și abnegație pe cîmpul de luptă, precum și pentru servicii deosebite aduse armatei în timp de război. Se conferă, de asemenea, și în timp de pace, pentru fapte similare care, prin natura lor, contribuie la apărarea și consolidarea patriei și la întărirea forțelor noastre armate.

— **Medalia „De strajă patriei"** (fără clase) ; se conferă militarilor care se evidențiază în mod deosebit prin acțiuni personale în executarea misiunilor de serviciu sau prin obținerea de rezultate foarte bune în îndeplinirea sarcinilor primite.

— **Medalia „Pentru paza contra incendiilor"**, (fără clase) ; se conferă pompierilor militari și civili, precum și altor persoane care contribuie la prevenirea sau stingerea incendiilor.

Pentru a cinsti unele evenimente din trecutul de luptă al Partidului Comunist Român și al poporului nostru, precum și pentru a marca unele etape din lupta pentru făurirea, consolidarea și dezvoltarea societății noastre socialiste, au fost instituite următoarele medalii jubiliare și *commemorative :*

— **Medalia „40 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român"** : s-a conferit membrilor de partid care, prin activitatea lor, au contribuit la crearea și întărirea partidului, au adus o contribuție deosebită în aplicarea politicii partidului de construire a socialismului.

— **Medalia „A 50-a aniversare a Partidului Comunist Român"** : s-a conferit membrilor de partid care au adus o contribuție deosebită la constituirea partidului, celor care au desfășurat o activitate îndelungată în mișcarea muncitorească, precum și celor care au contribuit în mod deosebit la înfăptuirea politicii partidului de construire a socialismului în țara noastră.

— **Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist"**, instituită în anul 1949 ; se conferă militarilor și civililor care au participat la lupta împotriva fascismului.

— **Medalia „A XX-a aniversare a eliberării patriei"** ; s-a conferit celor care au adus o contribuție deosebită la construirea socialismului în patria noastră în primele două decenii de la eliberarea de sub jugul fascist.

— **Medalia „A XXV-a aniversare a eliberării patriei"** ; s-a conferit persoanelor cu merite deosebite în lupta împotriva fascismului, în eliberarea țării, în războiul antihitlerist, în instaurarea puterii democrat-populare și construirea socialismului în patria noastră.

— **Medalia „În cinstea încheierii colectivizării agriculturii"** : s-a conferit tuturor celor care au participat activ la munca de cooperativizare a agriculturii.

— **Medalia „A 25-a aniversare a eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor"** ; s-a conferit celor care au luat parte la luptele ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, au fost martori ai apărării la procesele ceferiștilor sau au participat la organizarea acțiunilor de solidaritate cu luptele ceferiștilor și petroliștilor.

— **Medalia „50 de ani de la răscoala țăranilor din 1907"** ; s-a conferit participanților la răscoală și unor urmași ai acestora.

— **Medalia „A 5-a aniversare a Republicii Populare Române"** ; s-a conferit celor care au avut merite

deosebite în lupta dusă pentru făurirea Republicii Populare Române.

— **Medalia jubiliară „10 ani de la înființarea primelor unități ale Armatei Populare Române"**, instituită în anul 1953 ; s-a conferit militarilor activi și de rezervă, precum și persoanelor civile care au servit în diviziile de voluntari „Tudor Vladimirescu" și „Horia, Cloșca și Crișan", celor care au săvîrșit fapte de arme deosebite pe frontul antihitlerist sau în cadrul formațiunilor patriotice sau care, prin activitatea lor în diferite domenii, au contribuit la înființarea și dezvoltarea forțelor noastre armate.

— **Medalia jubiliară „A XX-a aniversare a Zilei Forțelor Armate ale Republicii Populare Române"**, instituită în anul 1964 ; s-a conferit militarilor și civililor care au contribuit la întărirea forțelor noastre armate, precum și veteranilor din războiul antifascist, cu merite deosebite.

TITLURI DE ONOARE

Pentru recompensarea meritelor deosebite dobîndite în dezvoltarea științei și tehnicii, artei și culturii sînt instituite următoarele titluri de onoare :

— Titlul de **„Om de Știință Emerit"** ; se conferă pentru lucrări deosebit de valoroase în domeniul științei și tehnicii, pentru descoperiri sau invenții deosebit de valoroase, precum și pentru activitate practică excepțională pe tărîmul tehnicii sau al popularizării științei.

— Titlul de **„Artist al Poporului"**; se conferă oamenilor de frunte ai artei care au merite excepționale în opera de dezvoltare a teatrului, muzicii, cinematografiei și artelor plastice.

— Titlul de **„Maestru Emerit al Artei"** ; se conferă pentru activitate meritorie în oricare din ramurile artei.

— Titlul de **„Artist Emerit"** ; se conferă oamenilor de artă care au realizări valoroase în oricare din ramurile artei, fie sub raportul creației artistice, fie al interpretării.

— Titlurile de : **„Profesor Universitar Emerit ; „Conferențiar Universitar Emerit"; „Profesor Emerit"; „Institutor Emerit" ; „Învățător Emerit" ; „Maistru Instructor Emerit" ; „Educatoare Emerită"**; se conferă personalului didactic titular, de toate gradele, cu stagiu îndelungat în funcții didactice, pentru merite remarcabile în activitatea de învățămînt.

— Titlul de **„Medic Emerit"**; se conferă medicilor care au merite excepționale și realizări importante în domeniul ocrotirii sănătății oamenilor muncii și aplică consecvent concepțiile și metodele cele mai înaintate în activitatea lor.

— Titlul de **„Colectiv Artistic Emerit"** ; se conferă colectivelor instituțiilor artistice pentru realizări deosebit de valoroase în domeniul interpretării.

Ierarhia distincțiilor

Locul ierarhic al unei distincții este stabilit de regulă prin decretul de instituire sau prin regulamentul privitor la distincția respectivă.

La decorațiile instituite pe clase, ordinea de precădere este determinată de succesiunea claselor, începînd cu clasa I.

Între clasele unor ordine diferite, ordinul de clasă superioară precede ordinul de clasă inferioară, chiar dacă acesta din urmă ocupă un loc superior în ierarhia decorațiilor; aceeași regulă se aplică și la medaliile care au clase. (De exemplu: Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România" clasa I ocupă un loc superior tuturor claselor celorlalte ordine ierarhic inferioare dar Ordinul „Tudor Vladimirescu" clasa I este superior claselor a II-a ale Ordinelor „Steaua Republicii Socialiste România" și „23 August", deși aceste ordine ocupă un loc ierarhic superior Ordinului „Tudor Vladimirescu").

Modul de purtare a însemnelor distincțiilor

Însemnele ordinelor și medaliilor se poartă la festivitățile cu caracter oficial, iar însemnele titlurilor de onoare, precum și baretele decorațiilor se pot purta permanent: se pot purta, de asemenea, permanent, distincțiile conferite mamelor care au născut și crescut mai mulți copii.

Militarii în uniformă vor purta, la festivitățile oficiale, toate însemnele distincțiilor ce le-au fost conferite, iar în celelalte împrejurări numai baretele acestora.

Însemnele distincțiilor conferite colectivelor de oameni ai muncii, întreprinderilor, instituțiilor, comunelor, orașelor, județelor, unităților militare, altor organizații de stat, organizațiilor cooperatiste sau celorlalte organizații obștești, se păstrează la sediul acestora, în vitrine special amenajate. Însemnele distincțiilor conferite unităților militare se poartă pe drapelele acestora, împreună cu o panglică de mătase de aceeași culoare ca bareta distincției conferite.

Însemnele distincțiilor care nu au panglică sau port-panglică de susținere se poartă pe partea dreaptă a pieptului, în linie orizontală, ordinea de precădere a acestora socotindu-se de la mijlocul pieptului spre umărul drept, ținîndu-se seama de locul lor ierarhic și de ierarhia claselor, așa cum a fost arătată mai sus. Însemnele distincțiilor care au panglică sau port-panglică de susținere se poartă pe partea stîngă a pieptului.

Însemnul titlului de „Erou al Republicii Socialiste România" se poartă pe partea stîngă a pieptului, deasupra tuturor celorlalte distincții. Tot pe partea stîngă a pieptului se poartă și însemnul titlului de „Erou al Muncii Socialiste".

Însemnele celorlalte titluri de onoare, ordine și medalii care se poartă pe partea stîngă vor fi așezate sub însemnele titlurilor menționate mai sus. Baretele decorațiilor se poartă pe partea stîngă a pieptului, de la dreapta spre stînga, în ordinea ierarhică a distincțiilor.

Atunci cînd o persoană posedă mai multe distincții, poate purta însemnul sau bareta celei mai înalte dintre acestea.

Drepturile celor decorați

Cetățenii români cărora li s-au conferit ordine sau titluri de onoare beneficiază de scutirea sau reducerea impozitului pe veniturile realizate prin muncă.

Sînt scutite de impozit persoanele cărora li s-au conferit titlurile de „Erou al Republicii Socialiste România" sau „Erou al Muncii Socialiste". De asemenea, sînt scutite de impozit veniturile realizate prin munca în C.A.P. de către mamele eroine sau de către capul familiei din care ele fac parte.

Cei distinși înainte de 1 iulie 1968 cu ordine, indiferent de clasă, cu titlul de „Artist al Poporului" ori cu titlul de „Emerit", precum și cei decorați după această dată cu ordine de clasa I ori cu titlul de „Artist al Poporului" sau cu un titlu de „Emerit", beneficiază de o reducere de 50% la impozitul pe salarii. Pentru cei decorați după data de 1 iulie 1968 cu ordine de alte clase, cotele de reducere sînt: 40% pentru ordine clasa a II-a; 30% pentru ordine clasa a III-a; 25% pentru ordine clasa a IV-a; 20% pentru ordine clasa a V-a.

Dispozițiile de mai sus nu se aplică în cazul conferirii de distincții unor instituții, întreprinderi, organizații obștești etc. și în cazul ordinului „Meritul sanitar".

Persoanele distinse cu ordine și titluri de onoare ale Republicii Socialiste România au dreptul — conform legii — la o suprafață de locuit excedentară, nerepartizabilă, cu majorarea corespunzătoare a chiriei.

Distincții ce pot fi conferite cetățenilor altor state

În condițiile prevăzute prin decretele de instituire a lor, unele decorații ale Republicii Socialiste România — cum sînt: Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România", Ordinul „23 August", Ordinul „Apărarea Patriei", Ordinul și Medalia „Tudor Vladimirescu", Medalia „Virtutea Ostășească" — pot fi conferite și unor cetățeni străini care au adus o contribuție deosebită la dezvoltarea relațiilor de colaborare și prietenie cu țara noastră, la promovarea principiilor cooperării internaționale, asigurarea securității și păcii în lume.

De asemenea, pentru merite deosebite în domeniul cercetării științifice, în domeniul cultural, al ocrotirii sănătății și al dezvoltării culturii fizice și sportului, pot fi conferite unor cetățeni străini distincțiile corespunzătoare acestor domenii de activitate și anume: ordinele și medaliile „Meritul Științific", „Meritul Cultural", „Meritul Sanitar" și „Meritul Sportiv", precum și medalii comemorative.

**TITLUL DE «EROU
AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA»**

Titlul de «Erou al Muncii Socialiste din Republica Socialistă România»

ORDINE ALE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

clasa I

Ordinul «Steaua Republicii Socialiste România»

Ordinul «23 August»

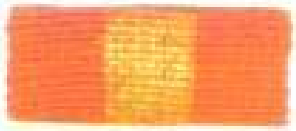

Ordinul «Tudor Vladimirescu»

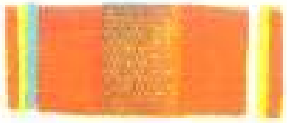

Ordinul «Apărarea patriei»

Ordinul «Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orînduirii sociale și de stat»

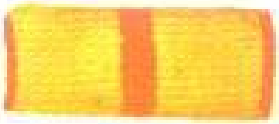

Ordinul Muncii

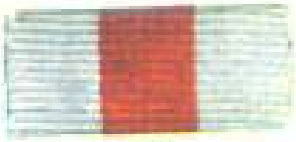

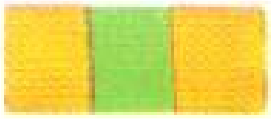

Ordinul
«Meritul ştiinţific»

Ordinul
«Meritul cultural»

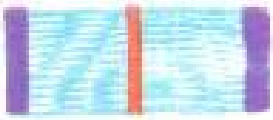

Ordinul
«Meritul militar»

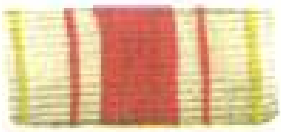

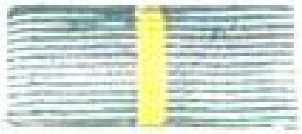

Ordinul
«Meritul sanitar»

Ordinul
«Meritul sportiv»

Ordinul «Mamă eroină»

Ordinul «Gloria maternă»

MEDALII ALE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Medalia «40 de ani de la înfiintarea P.C.R.»

Medalia «A 50-a aniversare a P.C.R.»

Medalia «Eliberarea de sub jugul fascist»

Medalia «A XX-a aniversare a eliberării patriei»

Medalia «A XXV-a aniversare a eliberării patriei»

Medalia «În cinstea încheierii colectivizării agriculturii»

Medalia «Virtutea ostășească»

Medalia «A XXV-a aniversare a eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor»

Medalia «50 de ani de la răscoala țăranilor din 1907»

Medalia «Pentru servicii deosebite aduse în apărarea orînduirii sociale și de stat»

Medalia Muncii

Medalia «Tudor Vladimirescu»

Medalia «Meritul științific»

Medalia «Meritul cultural»

Medalia «Meritul militar»

Medalia «Meritul sanitar»

Medalia «În serviciul patriei socialiste»

Medalia «Meritul sportiv»

Medalia «A V-a aniversare a R.P.R.»

Medalia jubiliară «10 ani de la înființarea primelor unități ale Armatei Populare Române»

Medalia jubiliară «A XX-a aniversare a Zilei Forțelor Armate ale Republicii Populare Române»

Medalia «Pentru paza contra incendiilor»

Medalia maternității

TITLURI DE ONOARE
ALE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

De azi înainte aveţi în bibliotecă un

MIC DICŢIONAR ECONOMIC

50 de termeni

de cea mai mare

actualitate

● Indiferent de domeniul dv de activitate, o iniţiere utilă, accesibilă ● Sînteţi economist ? „Micul dicţionar" vă împrospătează cunoştinţele ● Un „itinerar" selectiv, de la „acumulare socialistă" la „venit naţional" ● Definiţii, date statistice esenţiale, surse

Se mai cere argumentată necesitatea practică a unui asemenea dicţionar ?

„Născut poet", românul dovedeşte astăzi, pe multiple planuri ale activităţii cotidiene, un remarcabil talent economic. O demonstrează cu prisosinţă însăşi paginile care urmează — prin ideile şi informaţiile extrase, sinterizate din realitatea operei de construcţie socialistă pe care o înfăptuim.

Noţiunile economice, socotite cîndva „de specialitate", cunosc astăzi o difuzare de masă, captează interesul celor mai largi categorii sociale, devin indispensabile şi pentru nespecialişti.

Dar...

- **sînt folosiţi întotdeauna corect termenii economici ?**
- **există, în toate cazurile, o deplină claritate a sensurilor lor ?**
- **e suficient cunoscută dinamica diferiţilor termeni ?**
- **apare limpede corelaţia lor intimă, complexă, în cîmpul de forţă al progresului multilateral al ţării ?**

Probabil că v-aţi pus şi dv. aceste întrebări. Aveţi acum posibilitatea de a vă confrunta şi completa cunoştinţele utilizînd acest dicţionar — intitulat „mic", fiindcă nu-şi poate propune, evident, să acopere orizontul vast al fenomenului economic.

ACUMULARE SOCIALISTĂ : proces obiectiv, planificat, subordonat cerinței esențiale a socialismului — asigurarea bunăstării materiale și culturale a tuturor membrilor societății — de folosire a unei părți din venitul național pentru lărgirea și perfecționarea producției, dezvoltarea bazei materiale a activităților neproductive (învățămînt, cultură, știință, sănătate, construcția de locuințe etc), ca și pentru creșterea rezervelor de stat. Împreună cu alți factori esențiali, se află la temelia procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de trecere treptată la comunism.

Acumularea socialistă duce la sporirea avuției naționale, la dezvoltarea continuă a forțelor de producție, bază sigură pentru ridicarea nivelului de trai al tuturor celor ce muncesc. Prin înfăptuirea acumulării se dezvoltă și se modernizează întreprinderile existente, se construiesc obiective industriale și social-culturale noi, se asigură utilizarea tot mai eficientă a forței de muncă în toate sectoarele de activitate. **Rata înaltă a acumulării** (ponderea fondului de acumulare în venitul național), exprimată de obicei în procente, influențează în mod esențial progresul tuturor domeniilor vieții sociale. O rată scăzută a acumulării poate determina doar temporar o anumită ridicare a nivelului de trai, ea ducînd după aceea la încetinirea sau chiar la stagnarea dezvoltării economiei. Sursa acumulării socialiste este **plusprodusul** (produsul pentru societate) care se creează în sfera muncii productive, iar principala cale de înfăptuire o reprezintă investițiile.

Ponderea fondului de acumulare în venitul național a fost în cincinalul 1966—1970 de 30,3 % (23,7% pentru dezvoltarea ramurilor producției, 6,6% pentru construcția de locuințe, acțiuni social-culturale și servicii gratuite destinate populației). În cincinalul 1971—1975 această pondere va fi de 30—32%. Dacă avem în vedere și creșterea venitului național, prevăzută pentru anii 1971—1975, rezultă că în această perioadă fondul de acumulare va spori cu cel puțin 40% față de cincinalul anterior.

„Viața, experiența noastră și a altor țări, demonstrează că numai afectînd importante resurse materiale, mijloace însemnate din avuția națională, în vederea reproducției lărgite, se poate asigura mersul înainte al economiei, științei și culturii, ridicarea gradului de civilizație a vieții poporului, înflorirea întregii societăți. Pe această cale partidul, poporul nostru asigură apropierea treptată a nivelului de dezvoltare a țării noastre de nivelul țărilor avansate din punct de vedere economic, pune temelia viitorului mereu mai fericit al patriei. Generațiile de mîine vor putea spune cu recunoștință : înaintașii noștri au făcut totul pentru a asigura poporului o viață îmbelșugată și fericită, au făurit o țară liberă, independentă și prosperă."

NICOLAE CEAUȘESCU

AMORTIZARE : proces economic de transmitere treptată a valorii fondurilor fixe (utilaje, instalații, clădiri) asupra produselor finite realizate cu ajutorul lor. În mod concret, prin amortismentele incluse în prețul de cost se formează, pe parcursul unui număr de ani, fondurile necesare înlocuirii utilajelor, instalațiilor și clădirilor scoase din funcțiune. Pînă la reînnoirea

propriu-zisă a mijloacelor de muncă, care se face după terminarea amortizării, fondul de amortizare poate servi şi drept sursă suplimentară de lărgire a producţiei.

APROVIZIONARE TEHNICO-MATERIALĂ : activitate complexă, menită să asigure maşinile, utilajele, instalaţiile, materiile prime, materialele, semifabricatele, combustibilii, energia etc., necesare întreprinderilor economice în scopul realizării ritmice a sarcinilor de producţie planificate. Constă în stabilirea necesităţilor reale ale economiei şi a resurselor materiale care să le acopere (întocmirea balanţelor materiale), organizarea judicioasă a legăturilor economice dintre producători şi consumatori, asigurarea unui consum tot mai raţional al tuturor resurselor etc. Recent, a fost înfiinţat Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale şi Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe, care înfăptuieşte politica partidului şi statului în domeniul gospodăririi resurselor materiale şi al aprovizionării cu mijloacele de producţie necesare. (Vezi : „Legea cu privire la gospodărirea fondurilor fixe, resurselor materiale şi aprovizionarea tehnico-materială", „Scînteia" din 24 octombrie 1971).

ASIMILARE : acţiune de introducere în fabricaţie a unor produse noi, care fie că nu s-au mai realizat în trecut, fie că diferă de produsele fabricate anterior prin destinaţie, construcţie, randament sau alţi indicatori tehnico-economici (putere, viteză, consum specific etc).

În perioada 1966—1970 numai în industria construcţiilor de maşini au fost asimilate în fabricaţie peste 3 100 tipodimensiuni de maşini, aparate şi instalaţii. Ponderea produselor noi şi modernizate în valoarea totală a producţiei acestei ramuri de bază a economiei a fost în 1970 de peste 60%. În 1975 peste 47% din producţia globală industrială a ţării noastre va consta din produse noi sau modernizate. Cu alte cuvinte, aproximativ unul din două tipuri de produse care vor fi fabricate în 1975 nu a figurat în nomenclatorul anului 1970.

AUTOUTILARE : fabricarea, pentru nevoile proprii ale unei uzine sau pentru dotarea altor întreprinderi a unor utilaje care nu fac parte din profilul de bază al unităţii producătoare şi nu se realizează în uzine de specialitate din ţară. Este o cale eficientă de perfecţionare a tehnologiilor de fabricaţie şi de realizare a unor importante economii, de reducere a importurilor. Documente de partid au subliniat în repetate rînduri necesitatea ca tot mai multe maşini şi utilaje să fie realizate cu forţe proprii, prin valorificarea spiritului novator şi a capacităţii de creaţie a cadrelor noastre tehnice.

AVUŢIE NAŢIONALĂ : totalitatea bunurilor materiale şi a resurselor naturale precum şi capacitatea de muncă şi experienţa de care dispune un popor la un moment dat. Principalele sale elemente componente sînt mijloacele de producţie (clădiri, utilaje, materii prime, semifabricate, producţie neterminată, produse finite), fondurile neproductive ale statului şi ale populaţiei (locuinţe, clădiri şi construcţii cu destinaţie social-culturală, bunurile de folosinţă îndelungată proprietate personală, bunuri de consum curent, rezervele de stat), resursele naturale utilizate sau utilizabile (fondul funciar, pădurile, bogăţiile subsolului şi ale apelor, resursele hidroenergetice etc.), operele de artă, patentele de invenţii, pregătirea profesională şi intelectuală a populaţiei, experienţa acesteia etc. Avuţia naţională constituie punctul de plecare în lărgirea producţiei. Structura ei este în continuă schimbare. Creşterea avuţiei naţionale depinde în mod nemijlocit de dinamica venitului naţional şi de mărimea ratei acumulării, iar în ultimă instanţă, de creşterea volumului total de muncă productivă prestată (prin atragerea tot mai multor cetăţeni în diferitele activităţi utile) şi de sporire a productivităţii muncii în toate sectoarele de activitate.

BAZA TEHNICO-MATERIALĂ DE PRODUCŢIE A SOCIALISMULUI : partea din avuţia naţională care constituie aparatul de producţie al societăţii socialiste, alcătuită din totalitatea mijloacelor de producţie ale poporului. Acestea se împart în :

a) **mijloace de muncă** (în expresie valorică : **fonduri fixe de producţie**), care participă în procesul de producţie cu întreaga lor valoare de întrebuinţare, dar îşi transmit valoarea asupra produselor create cu ajutorul lor în mod treptat, pe măsură ce se uzează, şi nu se regăsesc în conţinutul material al noilor produse. Din această categorie fac parte maşinile-unelte, utilajele, instalaţiile etc.

b) **obiecte ale muncii** (în expresie valorică : **fonduri circulante de producţie**), care se consumă în întregime în fiecare ciclu de producţie şi îşi transmit întreaga valoare noilor produse. Din această categorie fac parte materiile prime, materialele de bază şi cele auxiliare, combustibilii, semifabricatele, producţia neterminată, energia etc.

Toate ramurile economiei noastre naţionale se bazează pe marea producţie maşinistă (caracterizată prin electrificarea, mecanizarea complexă, automatizarea şi chimizarea producţiei, printr-un înalt grad de specializare şi cooperare în producţie), capabilă să asigure valorificarea superioară a resurselor ţării, să determine dezvoltarea economiei, diversificarea accentuată a producţiei şi repartizarea teritorială raţională a forţelor de producţie. Dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului — prin intermediul **industrializării socialiste (vezi)**, al progresului tehnic rapid şi multilateral, al creşterii rolului ştiinţei în producţie, al nivelului de pregătire profesională şi culturală a populaţiei — este decisivă pentru ridicarea economiei şi asigurarea prosperităţii întregii naţiuni.

În cincinalul 1971—1975, baza tehnico-materială a socialismului va cunoaşte o puternică dezvoltare : investiţii de 281,2 miliarde lei din fondurile centralizate ale statului vor fi îndreptate spre continuarea operei de industrializare.

BUGET DE STAT : planul financiar de bază al statului. Se aprobă prin lege, îndeplinirea lui devenind astfel obligatorie. Întocmit în strînsă concordanţă cu planul de stat, bugetul de stat reflectă formarea şi repartizarea planificată a resurselor băneşti în scopul lărgirii producţiei şi al ridicării nivelului de trai al populaţiei, asigură mijloacele băneşti necesare dezvoltării economiei naţionale, administraţiei de stat, înfloririi culturii, ocrotirii sănătăţii oamenilor muncii, întăririi capacităţii de apărare a ţării, precum şi altor nevoi obşteşti. În marea lor majoritate, resursele băneşti provin din veniturile unităţilor şi organizaţiilor economice şi numai într-o mică măsură din veniturile populaţiei (taxe, impozite). Se întocmeşte şi se execută astfel încît veniturile să depăşească cheltuielile, iar acestea să aibă un caracter predominant productiv şi profund democratic.

Bugetul de stat al României pe anul 1971 este echilibrat, însumînd atît la venituri cît şi la cheltuieli 138,3 miliarde lei. S-a prevăzut ca în 1971 veniturile bugetului de stat să provină în proporţie de aproximativ 90,7% de la unităţile şi organizaţiile economice şi de 9,3% de la populaţie. De asemenea, ca din totalul cheltuielilor, circa 56,8% să fie folosite pentru dezvoltarea economiei socialiste şi 27,8% pentru finanţarea acţiunilor social-culturale şi pentru cercetarea ştiinţifică. (Vezi : *„Legea pentru adoptarea bugetului de stat pe anul 1971", „Scînteia" din 19 decembrie 1970*).

CALITATE : totalitatea însuşirilor materiale care determină valoarea de întrebuinţare a unui produs. Exprimă măsura în care produsul — prin parametrii săi tehnico-economici şi estetici, prin gradul de utilitate şi eficienţă economică în exploatare, respectiv consum — satisface nevoia socială. Pentru ca un produs să fie de bună calitate el trebuie să corespundă destinaţiei sale în deplină concordanţă cu exigenţele consumatorilor (beneficiarilor), să fie superior realizărilor similare şi celor fabricate anterior. Calitatea produselor reprezintă un criteriu esenţial de apreciere a rezultatelor din economie, factorul fundamental de care depind dobîndirea şi menţinerea unor poziţii trainice pe piaţa mondială. Creşterea eficienţei, a productivităţii muncii sociale depinde

în mod nemijlocit de procesul permanent de îmbunătățire a calității, a caracteristicilor tehnice, economice, funcționale și estetice ale produselor. Statul socialist stimulează prin mijloace adecvate realizarea unor produse de înaltă calitate — sarcină de bază în activitatea de producție, datorie de onoare a muncitorilor, maiștrilor și inginerilor, a tuturor oamenilor muncii.

Actualul plan cincinal orientează toate ramurile economiei spre realizarea de noi mărfuri, modernizarea unora dintre cele existente și sistarea fabricației celor cu nivel tehnic scăzut. La produsele care, prin specificul tehnologic, se fabrică în mai multe clase de calitate, s-a prevăzut creșterea într-un ritm mai rapid a producției de înaltă calitate.

Se numesc **competitive** produsele a căror calitate și preț se situează la nivelul celor mai reușite realizări similare existente în lume la un moment dat. (vezi : „Legea privind asigurarea și controlul calității produselor", „Scînteia" din 27 martie 1970 ;„Cincinalul calității", revista „Lupta de clasă" nr. 1 din 1971).

CAPACITATE DE PRODUCȚIE : posibilitate maximă a unui utilaj, a unei secții, a unei întreprinderi sau a unei întregi ramuri a economiei de a produce anumite produse în cursul unei anumite perioade (un an). Se exprimă în unități naturale sau convențional-naturale. Întrucît înalta eficiență depinde în mod nemijlocit de utilizarea integrală a tuturor rezervelor interne de producție, este imperios necesar ca atît capacitățile de producție cît și timpul de lucru să fie deplin folosite.

CENTRALĂ : unitate economică autonomă, de producție, care cuprinde mai multe întreprinderi, fabrici, uzine, exploatări, șantiere de construcții-montaj, secții și alte unități de producție, și este subordonată unui minister, altor organe centrale ale administrației de stat sau unui consiliu popular județean. Poate avea în componența sa și unități de cercetare, proiectare, comerț exterior, aprovizionare, desfacere, prelucrare automată a datelor, pregătire și perfecționare a cadrelor, prestări de servicii sau alte unități necesare îndeplinirii sarcinilor ce îi revin. (Funcționează cu statut de centrală și grupul de uzine).

Centralele au fost create în cadrul măsurilor generale de îmbunătățire a conducerii, organizării și planificării economiei naționale inițiate de partid, cu scopul de a se asigura creșterea eficienței activității economice prin descentralizarea planificării, aprovizionării tehnico-materiale, formării cadrelor, desfacerii, cercetării și proiectării, comerțului exterior etc., prin simplificarea structurii organizatorice, lărgirea atribuțiilor și autonomiei organelor locale și unităților productive, concentrarea producției în unități mari, care să asigure încadrarea armonioasă a întreprinderilor în mecanismul economiei naționale, prin adîncirea specializării și extinderea cooperării în producție etc.

Centrala asigură, în mod nemijlocit, conducerea întreprinderilor și a celorlalte unități din componența sa. Se constituie, de regulă, pe structura unei mari întreprinderi ; gruparea unităților în centrale se face, în principal, pe baza criteriului omogenității produselor și al tehnologiilor de fabricație, al cooperării, al integrării pe baza unor produse finite sau în funcție de amplasarea teritorială a unităților componente. Se organizează și funcționează pe principiul gestiunii economice, are personalitate juridică, este titulară de plan și răspunde de îndeplinirea planului și de eficacitatea economico-financiară a întregii activități. Încheie bilanț, are cont la bancă, beneficiază de credite bancare, are relații economice și financiare cu alte unități, precum și cu clienți și furnizori străini.

Centralele au numeroase atribuții în domeniul planificării și controlului îndeplinirii sarcinilor de plan, cercetării și proiectării, investițiilor, organizării producției și a muncii, aprovizionării tehnico-materiale, activității financiar-contabile și comerciale, al formării și promovării cadrelor. (Vezi : „Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Consfătuirea de lucru a conducătorilor centralelor industriale și ai celorlalte unități cu statut de centrală", „Scînteia" din 25 februarie 1971 ; „Legea cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat", „Scînteia" din 23 octombrie 1971).

CIBERNETICĂ ECONOMICĂ : ştiinţa care studiază — pe baza cunoaşterii legilor obiective ale dezvoltării sociale — sistemele şi procesele de comandă şi control din economie, elaborînd apoi sistemul informaţional economic necesar perfecţionării metodelor de conducere a economiei. În socialism se fundamentează pe tezele generale ale economiei politice marxiste şi foloseşte o serie de discipline ale ciberneticii generale şi ale matematicii. (Cibernetică : ştiinţa despre procesele de conducere şi structura sistemelor de conducere).

CLIRING : sistem de reglementare a plăţilor între state prin compensarea reciprocă, fără numerar, a datoriilor.

COINTERESARE MATERIALĂ PERSONALĂ : îmbinare armonioasă a intereselor materiale personale cu cele ale întregii societăţi prin intermediul retribuirii în funcţie de cantitatea şi calitatea muncii depuse şi al răspunderii materiale pentru neîndeplinirea sarcinilor de producţie şi de serviciu sau pentru daunele provocate economiei naţionale. Împreună cu conştiinţa socialistă a oamenilor muncii, producători şi, în acelaşi timp, proprietari ai mijloacelor de producţie, beneficiari unici ai roadelor muncii lor, cointeresarea materială personală deţine un rol hotărîtor în realizarea programului economic. Îmbunătăţirile aduse în ultimii ani sistemului de salarizare în întreprinderile de stat, adoptarea noului sistem de retribuire a muncii în cooperativele agricole, perfecţionările aduse sistemului de preţuri, sistemului financiar-bancar, sistemului de contracte economice etc. au sporit considerabil rolul ei în participarea crescîndă a oamenilor muncii la opera de dezvoltare economică şi socială. Există şi o **cointeresare materială de grup** (a unităţii economice, de exemplu), ca şi una **generală**, a întregii societăţi. Cointeresarea materială personală, de grup şi cea generală trebuie îmbinate armonios în interesul asigurării eficienţei maxime a muncii sociale.

COMBINAT INDUSTRIAL : întreprindere alcătuită din unităţi de producţie care aparţin unor ramuri (subramuri) industriale diferite, dar sînt legate între ele prin succesiunea lor ca etape de prelucrare a materiei prime, prin folosirea completă a acesteia şi a deşeurilor sau prin caracterul lor complementar. Combinatul permite folosirea mai raţională a materiilor prime şi a utilajelor, accelerarea procesului de producţie, reducerea cheltuielilor de transport şi, în final, creşterea eficienţei economice.

CONJUNCTURA ECONOMICĂ : totalitatea fenomenelor şi a trăsăturilor caracteristice ale economiei unei ţări, unui grup de ţări sau a unei regiuni pe o perioadă anumită. Studierea atentă a conjuncturii economice externe în scopul caracterizării evoluţiei probabile a fenomenelor economice pe plan internaţional, al cunoaşterii temeinice a tendinţelor noi care se manifestă pe piaţa mondială, (cerere şi ofertă, preţuri etc), stă la baza organizării judicioase a producţiei destinate exportului, a creşterii eficienţei acestuia.

CONSUM : utilizarea produsului social pentru satisfacerea diferitelor nevoi ale oamenilor. **Consumul productiv** constă în folosirea mijloacelor de producţie pentru crearea de bunuri materiale iar **consumul neproductiv** — în folosirea unei părţi din venitul naţional (fondul de consum) pentru satisfacerea necesităţilor materiale şi spirituale ale populaţiei. Relaţiile de producţie socialiste permit mărirea continuă a consumului tuturor membrilor societăţii, venitul naţional în continuă creştere repartizîndu-se în favoarea acestora. Consumul neproductiv se, împarte în **consumul individual** de bunuri şi servicii (care are la bază, în principal, veniturile provenite din muncă) şi **consumul social**, repartizat populaţiei în afara veniturilor individuale şi indiferent de munca prestată (învăţămînt, servicii medicale gratuite, cultură şi artă, ajutor familial, asigurări şi prevederi sociale, gospodărirea de locuinţe şi cea comunală etc.). Raportul dintre consumul individual şi cel social este de aproximativ 9 : 1. Modificările pozitive care se înregistrează în dinamica şi structura consumului populaţiei din ţara noastră, creşterea continuă a standardului ei de viaţă confirmă justeţea politicii ştiinţifice a P.C.R. de dezvoltare a economiei naţionale pe temelia industrializării socialiste.

Între anii 1966—1970 fondul de consum pe locuitor a crescut cu 27%. În cincinalul 1971—1975, 68—70% din venitul naţional este repartizat la fondul de consum, volumul total al desfacerilor de măr-

furi cu amănuntul urmînd să fie cu 40—47% mai mare în 1975 decît în 1970, iar cel al serviciilor prestate populației cu 55—61%.

CONSUM SPECIFIC : cantitate de materie primă, material, combustibil sau energie electrică utilizată pentru executarea unei unități de produs finit (sau de prestație), potrivit procesului tehnologic și caracteristicilor tehnice și de întrebuințare ale produsului respectiv. (Folosirea materiilor prime, semifabricatelor etc. în cadrul procesului tehnologic de producție se numește **consum tehnologic**). Economisirea resurselor materiale prin reducerea consumurilor specifice este una dintre cele mai importante căi de micșorare a **prețului de cost** (vezi) și echivalează, în ultimă analiză, cu o lărgire a bazei de materii prime, materiale și combustibili. Reducerea consumurilor pe unitatea de produs se asigură prin reproiectarea produselor și micșorarea greutății lor, utilizarea tehnicii și a tehnologiilor moderne, îmbunătățirea calității materiilor prime, materialelor și combustibililor, normarea științifică a consumurilor specifice, folosirea înlocuitorilor, eliminarea rebuturilor, ridicarea calificării profesionale etc.

60% din totalul economiilor realizate în perioada 1966—1970 au fost obținute prin reducerea sistematică a consumurilor specifice. Actualul plan cincinal prevede noi măsuri de reducere a consumurilor de materiale, ținînd seama de nivelul încă ridicat al acestora în raport cu actualele cerințe și condiții ale economiei noastre.

CONTRACT ECONOMIC : acord de voință (convenție) între unități economice, încheiat în scopul de a stabili, modifica, transmite sau stinge drepturi și obligații reciproce. Prevede livrarea de mărfuri, executarea unor lucrări, prestarea de servicii etc., precizînd cantitatea, sortimentul, calitatea, termenele de livrare, modul de decontare, răspunderea părților pentru nerespectarea prevederilor contractuale etc. În contextul economiei noastre socialiste, contractul economic reprezintă un instrument de planificare care servește la fundamentarea planurilor anuale de producție, pe baza prevederilor cuprinse în planul cincinal sau de perspectivă, la concretizarea desfășurării relațiilor economice dintre organizațiile socialiste cu privire la furnizarea de produse, executarea de lucrări și prestarea de servicii, în scopul înfăptuirii integrale a obligațiilor care rezultă din planul de dezvoltare a economiei naționale. Respectarea disciplinei contractuale are o deosebită importanță pentru îndeplinirea planului de stat, pentru sporirea eficienței economice în toate sectoarele de activitate. (vezi : „Legea contractelor economice", „Scînteia" din 30 decembrie 1969 ; „Hotărîrea Consiliului de Miniștri privind unele măsuri pentru aplicarea Legii contractelor economice", „Buletinul oficial" din 15 aprilie 1970).

CURS DE REVENIRE LA EXPORT : cheltuiala în lei cu care se obține — prin export — o rublă, un dolar sau o altă unitate valutară ; raportul dintre prețul intern și cel extern al unei mărfi.

DEMOCRAȚIE ECONOMICĂ : organizarea și conducerea nemijlocită, de către producătorii bunurilor materiale și spirituale, a propriei lor activități, atît la nivel de întreprindere, cît și la scara economiei naționale. Decurge din caracterul colectiv, socialist al proprietății asupra mijloacelor de producție, din natura gestiunii economice și oferă cadrul cel mai propice manifestării plenare a omului societății socialiste în domeniul fundamental al existenței umane — producția. Participarea poporului la conducerea economiei este o necesitate obiectivă și reprezintă o afirmare a superiorității și vitalității orînduirii socialiste, a profundului ei umanism.

Esența democrației economice constă în asigurarea tuturor condițiilor necesare exercitării dreptului suveran al poporului de a participa, în mod nemijlocit, sau prin reprezentanții săi, la conducerea și dezvoltarea economiei. Promovarea ei se realizează prin exercitarea dreptului oamenilor muncii de a-și spune nestingherit cuvîntul în privința tuturor măsurilor economice de importanță majoră preconizate prin politica economică a partidului și guvernului, de a participa la elaborarea și adoptarea planurilor și programelor economice, a legilor și a altor acte normative referitoare la acitvitatea economică și socială.

Alte expresii ale democraţiei economice sînt statornicirea conducerii colective şi participarea efectivă a oamenilor muncii la conducerea întreprinderilor, la găsirea şi aplicarea celor mai eficiente soluţii pentru problemele tehnice, organizatorice, materiale şi financiare ale producţiei, efectuarea controlului social asupra administraţiei etc. Lărgirea democraţiei s-a impus ca o necesitate obiectivă, ca o condiţie hotărîtoare a progresului societăţii noastre socialiste, încadrîndu-se organic în ansamblul de măsuri elaborate de partid pentru perfecţionarea organizării şi conducerii economiei naţionale.

FORME INSTITUŢIONALE ALE DEMOCRAŢIEI ECONOMICE DIN ŢARA NOASTRĂ

Adunarea generală a oamenilor muncii : forul suprem de conducere a tuturor unităţilor economice prin participarea directă, nemijlocită a oamenilor muncii la conducerea şi organizarea întregii activităţi economice. Sarcina ei este de a dezbate semestrial cele mai importante probleme ale exercitării gestiunii economico-financiare a întreprinderii, ale îndeplinirii planului de producţie şi rezolvării problemelor de ordin social ale muncitorilor, de a examina cum s-au îndeplinit hotărîrile adunărilor precedente, cum şi-au găsit rezolvarea propunerile, într-un cuvînt, toate problemele esenţiale ale activităţii unităţii respective. Fiind chemată să dezbată darea de seamă a comitetului sau consiliului oamenilor muncii pentru conducerea activităţii economice şi sociale, să dea aprecierea cuvenită activităţii acestuia, exprimîndu-şi, în acest sens, aprobarea sau dezaprobarea, adunarea generală a oamenilor muncii se manifestă ca o pîrghie dintre cele mai importante de exercitare a controlului muncitoresc asupra întregii activităţi de conducere, ca o formă de ridicare a conştiinţei şi responsabilităţii fiecărui muncitor pentru propria activitate, ca şi pentru cea a colectivului din care face parte.

Comitetul oamenilor muncii pentru conducerea activităţii economice şi sociale : organ colectiv de conducere a întreprinderii sau organizaţiei economice, chemat să ia hotărîri pe bază de vot deliberativ în toate problemele esenţiale ale activităţii economice. Alcătuit din cadre cu funcţii de răspundere, specialişti cu experienţă, secretarul organizaţiei de partid, preşedintele sindicatului, precum şi reprezentanţi aleşi ai salariaţilor, acest comitet răspunde în mod colectiv de activitatea întreprinderii.

Consiliul oamenilor muncii pentru conducerea activităţii economice şi sociale : organ de conducere colectivă a centralei. În afara cadrelor de conducere tehnico-administrativă, acest consiliu este alcătuit din reprezentanţi aleşi ai oamenilor muncii, precum şi ai organizaţiilor de partid, sindicale şi de tineret, specialişti din centrală şi din afara ei, cadre didactice, oameni de ştiinţă, cadre cu experienţă îndelungată şi înaltă calificare.

Adunarea generală a cooperativei agricole de producţie : organ suprem de conducere a cooperativei agricole, singurul în măsură să decidă asupra întregii activităţi economice, financiare şi organizatorice a unităţii respective. Dezbate şi aprobă raportul **consiliului de conducere al cooperativei**, stabileşte planul de dezvoltare a unităţii, analizînd toate posibilităţile şi mijloacele de care dispune. Ia hotărîri în legătură cu normele de muncă şi aplicarea lor în practică, cu retribuirea muncii.

Dezbaterea în adunările generale ale oamenilor muncii a rapoartelor şi dărilor de seamă ale comitetelor şi consiliilor oamenilor muncii pentru conducerea activităţii economice şi sociale are menirea să ducă la analizarea profundă a muncii conducerilor colective ale întreprinderilor şi centralelor. Eventuala dezaprobare a activităţii comitetului sau consiliului, dezacordul cu darea de seamă vor însemna dezevuarea conducerii întreprinderii sau centralei, ceea ce va impune organelor superioare să ia măsuri pentru îmbu-

nătăţirea muncii şi, acolo unde este cazul, pentru schimbarea unora dintre cadrele de conducere, pentru ridicarea nivelului activităţii generale a întreprinderii sau centralei.

Cadrul organizatoric şi climatul social-politic care permit dezvoltarea continuă a democraţiei noastre economice sînt întregite de numeroasele legi promulgate în ultimii ani, care asigură desfăşurarea în bune condiţii a activităţilor economice, creşterea rolului sindicatelor în viaţa economică şi participarea reprezentanţilor lor la activitatea tuturor organelor economice, crearea Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie, dezbaterea publică a hotărîrilor de partid şi de stat privind economia. Tot ce s-a realizat pînă acum în această direcţie este o primă etapă care deschide drumul spre noi perfecţionări ale formelor de participare a poporului la conducerea economiei. (vezi : „Legea cu privire la organizarea şi conducerea unităţilor socialiste de stat", „Scînteia" din 23 octombrie 1971).

DISCIPLINA SOCIALISTĂ A MUNCII : respectarea conştientă, obligatorie de către producătorii de bunuri materiale şi spirituale, a ordinii şi a normelor de comportare pe care le implică desfăşurarea procesului muncii. Decurge din proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie şi se întemeiază pe liberul consimţămînt al fiecărui om al muncii. Constă în îndeplinirea întocmai şi la timp a sarcinilor de producţie, încadrarea riguroasă în programul de lucru şi utilizarea deplină, cu eficienţă maximă, a timpului de muncă, respectarea strictă a procesului tehnologic stabilit, a ordinii şi a normelor de organizare internă statornicite în întreprinderi (instituţii), ca şi a dispoziţiilor şi indicaţiilor date de către cadrele de conducere.

Disciplina socialistă a muncii se întăreşte prin educarea tuturor membrilor societăţii în spiritul unei atitudini înaintate faţă de muncă şi lichidarea sistematică a manifestărilor retrograde, prin organizarea ştiinţifică a producţiei şi a muncii, îmbunătăţirea evidenţei şi a controlului, retribuirea în funcţie de cantitatea şi calitatea muncii depuse. Împotriva celor indisciplinaţi, societatea socialistă foloseşte şi constrîngerea ca metodă de educare. (vezi : „Legea organizării şi disciplinei muncii în unităţile socialiste de stat", „Scînteia" din 27 martie 1970 ; „Legea organizării producţiei şi a muncii în agricultură", „Scînteia" din 27 iunie 1970).

„În dubla lor calitate, de proprietari şi producători, oamenii muncii poartă răspunderea în faţa societăţii atît pentru înfăptuirea obligaţiilor personale de serviciu, cît şi pentru contribuţia la îndeplinirea sarcinilor ce revin unităţii în ansamblu în cadrul planului general de dezvoltare economică şi social-culturală a ţării, precum şi pentru asigurarea ordinii şi disciplinei în producţie, apărarea şi întărirea proprietăţii socialiste". (Legea organizării şi disciplinei muncii în unităţile socialiste de stat, **preambul**).

ECONOMIE NAŢIONALĂ : totalitatea activităţilor productive şi neproductive utile societăţii care se desfăşoară în cadrul graniţelor unei ţări. Economia naţională a României socialiste are un caracter unitar, se bazează pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producţie şi pe munca creatoare liberă şi se dezvoltă în mod planificat, ca un complex armonios şi echilibrat. Un domeniu de activitate specializată, desfăşurată într-o formă organizată, care cuprinde totalitatea întreprinderilor, instituţiilor sau organizaţiilor care desfăşoară acelaşi gen de activitate formează **o ramură a economiei naţionale**. Industria, construcţiile, agricultura, silvicultura, transporturile, telecomunicaţiile şi circulaţia mărfurilor (în măsura în care conţine prelungiri ale procesului de producţie) sînt ramurile economiei naţionale care alcătuiesc **sfera producţiei materiale**. Instituţiile financiare şi de asigurări, administraţia, gospodăria comunală, de locuinţe şi alte prestări de servicii, precum şi învăţămîntul, cultura, arta, ştiinţa, ocrotirea sănătăţii, asistenţa socială şi cultura fizică etc. sînt ramurile care alcătuiesc **sfera neproductivă** a economiei naţionale.

EFICIENŢA ECONOMICĂ : efectul util al cheltuielilor economice, raportul dintre rezultatele obţinute într-un anumit domeniu şi efortul făcut pentru obţinerea acestor rezultate. Atingerea unei înalte eficienţe economice

constituie problema nodală a organizării și conducerii economiei în toate sectoarele și la toate nivelurile, de ea depinzînd în mod nemijlocit dezvoltarea impetuoasă a economiei naționale și ridicarea nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. Rolul hotărîtor în ridicarea eficienței economice îl au creșterea productivității muncii, valorificarea superioară a resurselor materiale, reducerea cheltuielilor de producție, îmbunătățirea calității produselor.

La nivelul întreprinderilor, indicatorul sintetic al eficienței este beneficiul : diferența dintre încasările pentru producția marfă vîndută și cheltuielile de producție însumate în prețul de cost. Se utilizează și noțiunea de rentabilitate : rezultatul financiar al unei activități economice concretizat în obținerea unor venituri care depășesc cheltuielile. Pe plan național, eficiența este cu atît mai mare cu cît, la un volum dat al cheltuielilor, se obține un venit național mai mare.

Printre obiectivele principale ale actualului cincinal se înscrie creșterea puternică a eficienței economice în toate sectoarele de activitate. De exemplu, productivitatea muncii pe salariat în industria va spori în această perioadă cu cel puțin 42%. În 1975 cheltuielile de producție la 1 000 lei producție marfă vor fi mai mici în industria republicană cu 11—12% față de cele din 1970, o deosebită atenție acordîndu-se reducerii cheltuielilor materiale.

ENGINEERING : studierea, respectiv elaborarea unui proiect industrial sub toate aspectele (tehnice, economice, financiare, sociale) ; întocmirea unei lucrări de sinteză prin coordonarea mai multor echipe de specialiști în vederea stabilirii măsurilor necesare pentru obținerea unei eficiențe economice ridicate.

ERGONOMIE : știință complexă a muncii ale cărei rezultate practice contribuie la creșterea productivității. Analizează problemele relației om-loc de muncă, le evaluează și le corelează, furnizînd soluții practice de îmbunătățire a condițiilor care exercită o influență asupra sistemului om-mașină-ambianță.

FINANȚE : sistem de relații economice în expresie bănească prin intermediul cărora, în cadrul economiei naționale, au loc formarea și repartizarea planificată a diferitelor fonduri bănești necesare dezvoltării ramurilor economiei naționale și ridicării nivelului de trai. În esență, finanțele au menirea să servească procesul de ansamblu al funcționării și dezvoltării economiei naționale. Cu ajutorul lor se face repartizarea unei părți importante a venitului național și se exercită controlul asupra proceselor economice, precum și a modului de gospodărire a resurselor materiale și bănești ale unităților socialiste. Bugetul de stat deține locul principal în sistemul financiar socialist.

GESTIUNE ECONOMICĂ : acțiunea de a gospodări și controla (administra) totalitatea bunurilor care aparțin unei unități economice. Colectivului fiecărei unități de stat din industrie, agricultură, construcții, transporturi, comerț etc., îi este încredințată o parte a mijloacelor de producție ale societății, ale întregului popor și i se cere să o gospodărească în așa fel încît să contribuie la creșterea continuă a producției, la sporirea avuției naționale, la ridicarea bunăstării tuturor celor ce muncesc.

Cu ajutorul gestiunii economice se asigură rentabilitatea, recuperarea cheltuielilor din venituri proprii și obținerea de beneficii. Trăsăturile caracteristice ale gestiunii economice sînt : autonomia în gospodărirea fondurilor încredințate ; cointeresarea și răspunderea materială pentru activitatea depusă. Diversitatea de forme organizatorice ale unităților economice a dat naștere la cîteva tipuri și forme particulare ale gestiunii economice, care urmăresc însă, toate, ridicarea continuă a eficienței activității economice. (vezi : „Lege cu privire la organizarea și conducerea unităților socialiste de stat", „Scînteia" din 23 octombrie 1971).

Gestiunea economică nu trebuie confundată cu termenul „gestiune", folosit în înțelesul restrîns de primire, păstrare și eliberare a unor bunuri materiale sau valori bănești de către un salariat în cadrul atribuțiilor sale de serviciu, sau în sensul de totalitate a bunurilor încredințate cuiva în vederea păstrării și mînuirii lor.

INDICATOR : expresie numerică prin care se caracterizează, din punct de vedere cantitativ, al compoziției, structurii etc., un fenomen social-economic. Precizează un anumit nivel. **Indicatorii tehnico-economici** exprimă gradul de folosire a utilajelor, materiilor prime și a forței de muncă, înzestrarea tehnică a muncii, calitatea producției etc. Însușirile (măsurabile, reperabile) ale produselor se exprimă cu ajutorul unor indicatori denumiți de obicei **parametrii tehnici** (sau tehnico-funcționali). Pentru a preciza evoluția unui fenomen se utilizează raportul dintre mărimile din două momente diferite ale indicatorului care-l caracterizează, raport numit **indice**.

INDUSTRIALIZARE SOCIALISTĂ : crearea și dezvoltarea planificată, pe baza proprietății socialiste și a tehnicii avansate, a marii industrii moderne — și, în primul rînd, a celei grele, a ramurilor sale principale — dictată de necesitatea de a făuri și întări baza tehnico-materială de producție a socialismului, de a spori neîncetat productivitatea muncii sociale, de a ridica bunăstarea materială și nivelul cultural al oamenilor muncii. Este **obiectivul central** al politicii economice a Partidului Comunist Român și joacă rolul hotărîtor în consolidarea și dezvoltarea relațiilor de producție socialiste, în creșterea clasei muncitoare, a ponderii ei în societate, în ridicarea economică a zonelor care au moștenit de la vechiul regim o stare de înapoiere economică.

> *Industria este ramura conducătoare a economiei noastre naționale. În timp ce, în 1938, industria producea doar 30,8% din venitul național, în 1970 ea a creat circa 60%, urmînd ca în 1975, cînd venitul național va fi simțitor mai mare, aportul ei să fie de aproape 65%.*

Experiența poporului nostru — așa-zisul „miracol" românesc — demonstrează strălucit că industrializarea socialistă este singura cale care duce spre progres, spre ridicarea nivelului de civilizație și a standardului de viață, spre asigurarea în fapt a independenței și suveranității naționale. Sarcina de bază a planului de dezvoltare economică și socială a României în următorii ani constă în **continuarea în ritm susținut a industrializării socialiste**, perfecționarea structurii producției industriale, dezvoltarea rapidă a ramurilor de bază care condiționează înzestrarea tehnică superioară a economiei, valorificarea eficientă a resurselor naturale și judicioasa repartizare a forțelor de producție. (vezi, în cuprinsul acestui almanah : **„Compendiu de economie comparată"**).

Dezvoltarea industriei reprezentînd prima condiție a creșterii potențialului economic, succesele pe acest tărîm ale poporului român contribuie la înflorirea patriei pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și constituie, în același timp, o contribuție internaționalistă la întărirea întregului sistem mondial socialist.

INTEGRARE ECONOMICĂ : proces complex care constă, în esență, în accentuarea interdependenței dintre diferite economii naționale. În lumea capitalistă procesele integrationiste, printre care constituirea de organisme economice suprastatale, sînt însoțite — chiar și atunci cînd se desfășoară între state dezvoltate din punct de vedere economic — de contradicții și conflicte acute, generează tendința de dominare, de știrbire a suveranității și independenței naționale, duc la înăsprirea exploatării maselor de oameni ai muncii. Una dintre cele mai importante organizații integrationiste internaționale este „Comunitatea Economică Europeană", denumită în mod curent „Piața comună". Din această uniune monopolistă interstatală, constituită în 1957, care dispune de organe suprastatale de conducere, fac parte Franța, R.F. a Germaniei, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburgul ; are și o serie de țări asociate. Alte organizații similare, în domenii limitate : „Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului" și „Comunitatea Europeană a Energiei Atomice".

INTEGRAREA ECONOMICĂ SOCIALISTĂ, amplu definită și caracterizată în **„Programul complex al adîncirii și perfecționării în continuare a colaborării și dezvoltării integrării economice socialiste a țărilor membre ale C.A.E.R."** („Scînteia" din 7 **august 1971**), are un cu totul alt conținut. Din Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) — organizație economică internațională a țărilor socialiste, constituită în 1949 — fac parte Republica Populară Bulgaria, Republica Socialistă Cehoslovacă, Republica Democrată Germană, Republica Populară Mongolă, Republica Populară Polonă, Republica Socialistă România, Republica Populară Ungară și U.R.S.S. La activitatea C.A.E.R. participă pe baza unei convenții, și R. S. F. Iugoslavia. În ultimă

analiză, integrarea economică socialistă este un proces conștient și planic, relativ îndelungat, condus de către partidele comuniste și muncitorești și guvernele țărilor participante, de dezvoltare a colaborării și cooperării între economii naționale suverane în scopul dezvoltării complexe, multilaterale a fiecăreia dintre ele, al apropierii și egalizării într-un termen istoricește cît mai scurt a nivelurilor dezvoltării lor economice. Potrivit concepției Partidului Comunist Român, integrarea economică socialistă se realizează cu respectarea riguroasă a principiilor suveranității, independenței naționale, egalității în drepturi, avantajului reciproc și întrajutorării tovărășești, a liberului consimțămînt deplin al statelor participante, în condițiile lărgirii continue a relațiilor dintre statele socialiste, precum și cu alte țări, a participării tot mai active la diviziunea mondială a muncii.

(vezi : „Bazele principiale ale dezvoltării colaborării și integrării economice socialiste a țărilor membre ale C.A.E.R.", „Scînteia" din 9 august 1971 ; „Perspective ale dezvoltării colaborării între țările membre ale C.A.E.R. în producție, știință și tehnică", „Scînteia" din 12 august 1971 ; „Dezvoltarea în forme multiple și variate a colaborării și cooperării economice și tehnico-științifice dintre țările membre ale C.A.E.R.", „Scînteia" din 15 august 1971).

Termenul **integrare** este utilizat, pe plan economic intern, în sensul de combinare a producției, de reunire într-o singură întreprindere (combinat, trust) a unor unități din ramuri sau subramuri industriale diferite. De asemenea, în sensul de asimilare treptată, eșalonată în timp, a părților componente ale unui produs nou de complexitate ridicată.

INVESTIȚII : totalitatea cheltuielilor prin care se creează sau achiziționează noi mijloace de muncă și fonduri fixe neproductive, se dezvoltă, se perfecționează sau se reconstruiesc cele existente. Investițiile reprezintă principala cale de înfăptuire a acumulării, mijlocul de bază prin care se asigură creșterea continuă a producției, ritmul și proporțiile prevăzute ale dezvoltării ramurilor economiei naționale, reducerea cheltuielilor de producție, ridicarea zonelor rămase mai în urmă din punct de vedere economic etc. Realizarea unui vast program de investiții constituie un imperativ al creșterii economice. Politica științifică de investiții a partidului și statului nostru duce la folosirea judicioasă a fondurilor, la concentrarea forțelor și resurselor în vederea creării unor obiective de importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea economică și socială a țării.

În perioada 1966—1970, investițiile din fondurile centralizate ale statului au totalizat 289,7 miliarde lei, mai mult decît în precedenții 10 ani. În cincinalul 1971—1975 ele vor însuma 470 miliarde lei. Cea mai mare parte a fondurilor de investiții va fi orientată spre construirea de obiective productive, urmărindu-se cu precădere dezvoltarea ramurilor și subramurilor care asigură valorificarea superioară a resurselor țării și contribuie în mod hotărîtor la promovarea progresului tehnic în întreaga economie. În agricultură se vor face investiții de aproximativ 100 miliarde lei, dintre care 81,4 miliarde lei din fondurile centralizate ale statului, de două ori mai mult decît în cincinalul anterior. Peste 52 miliarde lei din fondurile de investiții sînt destinate acțiunilor cu caracter social-cultural (vezi : *„Legea privind organizarea, planificarea și executarea investițiilor", „Scînteia" din 30 decembrie 1969).*

LEU-VALUTA : monedă de calcul folosită în exprimarea operațiunilor de comerț exterior și a altor operațiuni valutare. Spre deosebire de leul propriu-zis, nu are o existență fizică, materială ; este definit ca echivalent al unei anumite cantități de aur fin.

LICENȚĂ DE FABRICAȚIE : contract prin care se obține din partea unor firme de peste hotare dreptul de a folosi și valorifica documentații tehnice sau invenții brevetate. Termenul „licență" se utilizează și în sensul de autorizație dată de către organele guvernamentale ale unei țări pentru exportul, importul sau tranzitul unei mărfi.

MARKETING : totalitate a tehnicilor şi metodelor referitoare la livrarea mărfurilor de la producător la cumpărător, privind atît desfacerea propriu-zisă (organizarea magazinelor) cît şi depozitarea, transportul, asigurarea, sondarea şi prospectarea pieţei etc. „Asociaţia română de Marketing", afiliata la Federaţia Internaţională de Marketing, are ca scop orientarea producătorilor de bunuri materiale în direcţia folosirii metodelor moderne de organizare a activităţii de producţie şi de comercializare, atît pe piaţa internă cît şi pe cea externă, sprijinirea procesului de formare şi perfecţionare a cadrelor de specialişti în acest domeniu etc.

NIVEL DE TRAI AL POPULAŢIEI : ansamblu al condiţiilor materiale, culturale şi sociale pe care societatea le asigură tuturor membrilor săi sau diferitelor grupe de populaţie, familii sau persoane într-o anumită perioadă. Limitele sale depind în mod hotărîtor de natura orînduirii sociale, de dezvoltarea forţelor de producţie, de caracterul relaţiilor de producţie. Prin nivel de trai se înţelege mărimea veniturilor şi puterea de cumpărare a populaţiei, gradul de înzestrare cu bunuri personale, consumul de bunuri şi servicii, condiţiile de locuit, condiţiile de muncă şi de odihnă, nivelul de instruire şi cel cultural, condiţiile sanitare şi starea sănătăţii.

„Îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale poporului, creşterea gradului de civilizaţie şi bunăstare a naţiunii noastre este ţelul suprem al politicii partidului nostru, raţiunea întregii sale activităţi, obiectivul central al construcţiei socialismului".

NICOLAE CEAUŞESCU
(Raport la Congresul al X-lea al P.C.R.)

În perioada 1966—1970 fondul de consum pe locuitor a crescut cu 27%. Veniturile din salarii ale populaţiei au fost în 1970 cu 31,5 miliarde lei (peste 50%) mai mari decît în 1965, iar salariile reale (puterea de cumpărare a salariilor) a crescut cu 20%. Ca urmare a creşterii cheltuielilor social-culturale de la bugetul statului, veniturile suplimentare de care a beneficiat, în medie, o familie au fost în 1970 de 5 500 lei. Au crescut veniturile ţărănimii şi ale celorlalte categorii de oameni ai muncii de la sate.

Planul cincinal 1971—1975 prevede ca în economia naţională să se creeze un milion de noi locuri de muncă, veniturile totale din salarii să sporească cu peste 50% iar salariul real cu 20%. Veniturile ţărănimii, calculate pe o persoană activă, vor spori cu 22—30%, pensia medie de asigurări sociale se va mări cu peste 18% Vînzările de mărfuri cu amănuntul urmează să fie în 1975 cu 40—47% mai mari decît în 1970 iar prestările de servicii — cu 55—61%. Statul va construi în această perioadă 520 000 de noi apartamente.

ORGANIZARE ŞTIINŢIFICĂ A PRODUCŢIEI ŞI A MUNCII : proces complex, dinamic, desfăşurat de la nivel de loc de muncă şi pînă la nivelul întregii economii naţionale, în scopul asigurării unei maxime eficienţe a activităţii economice. Se întemeiază pe cunoaşterea aprofundată a realităţilor economice şi a tendinţelor de evoluţie a acestora, examinarea critică a experienţei proprii, studierea experienţei din alte ţări, a asimilării sistematice a cuceririlor pe plan mondial din domeniul ştiinţei, tehnicii, organizării şi conducerii. Se desfăşoară în trei direcţii principale : organizarea ştiinţifică a activităţii întreprinderii şi a economiei naţionale în ansamblul ei (stabilirea structurii unităţilor economice şi a organelor de conducere, determinarea exactă a sarcinilor, competenţelor şi răspunderilor, crearea unui sistem informaţional economic adecvat etc.), organizarea ştiinţifică a procesului de producţie (profi-

larea şi specializarea, stabilirea fluxurilor tehnologice optime etc.) şi organizarea ştiinţifică a muncii (stabilirea şi repartizarea judicioasă a forţei de muncă, corelarea normelor de muncă cu nivelul tehnic al producţiei şi folosirea integrală a timpului de lucru etc.). Organizarea ştiinţifică a producţiei şi a muncii ţine seama şi de cerinţele unor ştiinţe ca psihologia muncii, ergonomia etc.

Îmbunătăţirea organizării producţiei la nivelul întreprinderilor, ramurilor şi al economiei naţionale este o necesitate stringentă pentru ţara noastră în actuala etapă de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi presupune adîncirea specializării, extinderea cooperării interuzinale şi accentuarea concentrării şi combinării producţiei, (vezi : Nicolae Ceauşescu, „Raport cu privire la măsurile de perfecţionare a conducerii şi planificării economiei naţionale şi la îmbunătăţirea organizării administrativ-teritoriale a României" prezentat la Conferinţa Naţională a P.C.R., „Scînteia" din 7 decembrie 1967 ; „Legea cu privire la organizarea şi conducerea unităţilor socialiste de stat", „Scînteia" din 23 octombrie 1971).

PARITATE VALUTARĂ : a) conţinutul de metal preţios al unităţii monetare a unei ţări, stabilit prin lege, b) raportul dintre diferitele valute stabilite pe baza conţinutului lor în aur. **Curs valutar :** exprimare valorică a unităţii băneşti a unei ţări în unităţi monetare ale altor ţări.

PLANIFICARE : activitatea de prevedere a dezvoltării economiei naţionale, a ramurilor sau a unităţilor economice într-o anumită perioadă de timp, precum şi a mijloacelor de realizare a ei. În socialism constituie o componentă esenţială, indispensabilă a mecanismului de funcţionare a economiei şi reprezintă instrumentul prin care societatea, sprijinindu-se pe proprietatea întregului popor asupra mijloacelor de producţie şi folosind raţional legile obiective ale economiei, intervine activ pentru a regla şi dirija în mod unitar producţia socială. Prin intermediul planificării se înfăptuieşte conducerea de către partidul comunist a întregii vieţi economice şi sociale, se exercită rolul şi funcţiile economice ale statului. Funcţiile principale ale planificării socialiste sînt : evaluarea resurselor şi cerinţelor sociale ; studierea şi luarea în considerare a tendinţelor fundamentale ale dezvoltării ; elaborarea proiectelor de plan şi determinarea variantelor optime ; stimularea şi controlul îndeplinirii planurilor ; corectarea planurilor, în raport cu noile situaţii intervenite pe parcursul realizării lor.

Planificarea este un atribut al suveranităţii statului socialist. Stabilirea obiectivelor politice şi social-economice, a direcţiilor şi ritmurilor de dezvoltare, a proporţiilor din economia naţională, a măsurilor de ridicare a nivelului de trai material şi cultural al populaţiei ţin de competenţa, exclusivă şi de prerogativele inalienabile ale statului. În toate aceste probleme vitale, deciziile nu pot fi trecute în atribuţiile nici unui alt organ.

PLANUL este conceptul economic al unei acţiuni viitoare, un sistem complex de sarcini corelate prin care se prevăd direcţiile şi obiectivele principale ale activităţii economice, precum şi repartiţia corespunzătoare a resurselor materiale, financiare şi de muncă într-o perioadă determinată. **Planul de stat** este planul unic de dezvoltare a economiei naţionale socialiste pe un an sau pe mai mulţi, de obicei pe 5 ani, care stabileşte direcţiile şi ritmurile creşterii economice, proporţiile fundamentale ale economiei naţionale, acumulările, măsurile pentru ridicarea nivelului de trai material şi cultural al poporului. Se adoptă de către Marea Adunare Naţională şi are putere de lege.

PREŢ DE COST : totalitatea cheltuielilor făcute de întreprinderi pentru fabricarea şi desfacerea producţiei : cheltuielile de producţie şi cele speciale de fabricaţie, cheltuielile administrative şi gospodăreşti, cheltuielile neproductive şi cele de circulaţie. După natura lor (pe elemente), **cheltuielile de producţie** sînt cele efectuate pentru materii prime şi materiale, combustibili, energie, amortizarea mijloacelor fixe, salarii, contribuţii asupra salariilor, diferite servicii şi taxe. **Cheltuieli speciale de fabricaţie :** cele legate de trecerea la fabricarea unor noi tipuri de produse. **Cheltuieli administrative şi gospodăreşti :** salariile personalului administrativ şi de conducere, sumele pentru deplasări în delegaţii, reparaţiile curente ale inventarului gospodăresc, cheltuielile pentru pregătirea cadrelor etc. **Cheltuieli neproductive :** cele provocate de lipsuri organizatorice (pierderi din întreruperi, rebuturi) şi în păstrarea valorilor materiale, de neîndeplinirea la timp a obligaţiilor contractuale (amenzi şi penalizări). **Cheltuieli de circulaţie :** cheltuielile legate de trecerea mărfurilor în sfera consumului (transport, sortare, ambalare, păstrare, retribuirea salariaţilor din comerţ, chiria localurilor etc.).

Reducerea sistematică a preţului de cost este o necesitate imperioasă a activităţii de producţie, care decurge din cerinţele legilor economice ale socialismului. Ea are ca efecte creşterea volumului producţiei pe baza aceloraşi resurse materiale şi de muncă, sporirea acumulărilor băneşti, reducerea preţurilor de vînzare, respectiv, ridicarea nivelului de trai al maselor. Principalele **căi de reducere a preţului de cost** constau în micşorarea consumurilor specifice, creşterea gradului de prelucrare a materiilor prime, utilizarea pe scară largă a înlocuitorilor de materiale costisitoare şi deficitare, creşterea productivităţii muncii (care determină scăderea cheltuielilor de salarii pe unitatea de produs), îmbunătăţirea utilizării capacităţilor de producţie, micşorarea cheltuielilor administrativ-gospodăreşti şi eliminarea completă a celor legate de diferite deficienţe cu cauze subiective.

S-a calculat că în 1970 un procent de reducere a preţului de cost a reprezentat — la scara economiei naţionale — un volum de economii de 2,1 miliarde lei ; o reducere de 1% a ponderii cheltuielilor materiale în produsul social echivalează în prezent cu un spor de venit naţional de circa 5 miliarde lei, iar la nivelul anului 1975 — cu un spor de venit naţional de 8 miliarde lei.

PRODUCTIVITATE A MUNCII : eficienţa muncii cheltuite în procesul de producţie, exprimată fie prin cantitatea produselor executate în unitatea de timp de muncă, fie prin cantitatea timpului de muncă cheltuit pentru executarea unui produs. Acest indicator calitativ de bază al economiei naţionale condiţionează posibilităţile de satisfacere a nevoilor de consum, reflectă nivelul de dezvoltare a forţelor de producţie. Ridicarea productivităţii muncii este o lege generală a progresului economic şi social. Prin creşterea productivităţii, acelaşi volum de muncă se concretizează fie într-o cantitate mai mare de bunuri materiale, fie în produse de mai bună calitate. Exprimarea productivităţii muncii se poate face, după caz, în unităţi naturale sau valoric. Prin **productivitate a muncii sociale** se înţelege eficienţa întregii munci sociale cheltuite în procesul de producţie.

Productivitatea muncii pe un salariat din industrie a crescut în cincinalul precedent într-un ritm mediu de 7,7%, fiind în 1970 de aproape 5 ori mai mare decît în 1950. Pe seama creşterii ei s-au realizat circa două treimi din sporul producţiei industriale. În 1970, un singur procent de creştere a productivităţii muncii a echivalat cu o producţie industrială de circa 3 miliarde lei. În cincinalul 1971—1975 urmează ca productivitatea muncii pe salariat să crească cu cel puţin 42% în industrie, 35% în construcţii-montaj şi 33% în transporturile feroviare.

PRODUCŢIE GLOBALĂ AGRICOLĂ : volumul, în expresie bănească, al tuturor produselor agricole în forma lor naturală (brută) obţinute într-un an calendaristic şi valoarea stocurilor de producţie vegetală neterminată.

Se prevede ca în actualul cincinal producţia globală agricolă să crească cu 36—49 la sută faţă de media anilor 1966—1970, într-un ritm mediu anual de 6,3—8,3%. Producţia de cereale urmează să atingă o medie anuală de 16,3—17,4 milioane tone faţă de 12,7 milioane tone cît s-a realizat în ultimii 5 ani.

PRODUCŢIE GLOBALĂ INDUSTRIALĂ : rezultatul final, direct şi util (în expresie bănească) al activităţii productive industriale a întreprinderilor : produsele finite, semifabricatele livrate, valoarea creşterii sau descreşterii stocurilor de semifabricate, a stocurilor de matriţe, unelte şi ambalaje, a stocurilor de producţie neterminată, reparaţiile capitale ale utilajelor, lucrările cu caracter industrial.

În 1970 producţia globală industrială a ţării noastre a fost de 17 ori mai mare decît ceea realizată în 1938. Ponderea ei în producţia mondială, de 0,30% în 1938, a fost de peste 1% în 1970, an în care România a ocupat în industria mondială unul din locurile 20—24. În actualul cincinal, producţia globală industrială a ţării noastre va creşte într-un ritm mediu anual de 11—12%.

PRODUS SOCIAL TOTAL : totalitatea bunurilor materiale (mijloace de producţie şi bunuri de consum) create pe teritoriul ţării de lucrătorii ocupaţi în ramurile producţiei materiale într-o perioadă de timp determinată, de obicei un an. (Suma produsului global al tuturor ramurilor producţiei materiale). Din punct de vedere valoric, se împarte în valoarea mijloacelor de producţie consumate în procesul de producţie **(fondul de înlocuire)** şi valoarea nou creată **(venitul naţional)**. Dinamica produsului social total depinde de creşterea productivităţii muncii sociale şi a numărului lucrătorilor din sfera producţiei materiale. Sub influenţa creşterii eficienţei economice a muncii sociale, valoarea nou creată creşte mai repede decît consumul de mijloace de producţie. Creşterea continuă a volumului produsului social total şi a complexităţii structurii lui materiale se asigură prin modernizarea economiei naţionale. (Se utilizează şi termenii **produs social final** sau **net** : valoarea nou creată, plus fondul de amortizare din aceeaşi perioadă. Utilizarea acestui indicator elimină luarea de mai multe ori în calcul a valorii obiectelor muncii (materii prime, semifabricate etc.) care participă în cicluri succesive la procesul de producţie al mai multor întreprinderi. Acesta este, deci, produsul social total real).

În 1970 produsul social total al României a fost de peste 6 ori mai mare decît în 1938. În 1975 produsul social total va fi de 10 ori mai mare decît în 1938.

PROGNOZA : ştiinţă a perspectivei, a prevederii desfăşurării în timp a unor fenomene. Se bazează pe studiul proceselor care determină apariţia şi evoluţia respectivelor fenomene. În vara anului 1971 a fost constituită „Comisia centrală de partid şi de stat pentru elaborarea prognozelor de dezvoltare economică şi socială a României". (vezi : „Scînteia" din 9 iulie 1971). **Prospectare** : investigare a cauzelor tehnice, ştiinţifice, economice şi sociale care accelerează evoluţia lumii moderne.

PROGRES TEHNIC : proces de introducere şi utilizare intensă în producţie a cuceririlor ştiinţei şi tehnicii contemporane, de perfecţionare a mijloacelor de muncă şi de îmbunătăţire a tehnologiilor de fabricaţie în scopul creşterii productivităţii muncii şi a producţiei, uşurării muncii omeneşti, reducerii preţului de cost al produselor, lărgirii gamei sortimentale şi îmbunătăţirii calităţii acestora, creării unor ramuri şi subramuri noi de mare însemnătate economică etc. Promovarea consecventă şi multilaterală a progresului tehnic se află în centrul politicii economice a partidului şi statului nostru. Principalele căi de promovare a progresului tehnic sînt : **mecanizarea proceselor de producţie şi a muncii** (înlocuirea muncii manuale prin lucrul maşinilor şi utilajelor, muncitorilor revenindu-le sarcina de a dirija aceste maşini) ; **mica mecanizare** (dispozitive şi mecanisme simple — realizate prin mijloacele proprii ale întreprinderilor) ; **automatizarea** (forma cea mai perfecţionată de mecanizare, participarea omului rezumîndu-se exclusiv la supravegherea maşinilor şi mecanismelor) ; **introducerea procedeelor tehnologice noi** ; **electrificarea proceselor de producţie** ; **chimizarea producţiei** ; **introducerea maşinilor şi utilajelor noi, de mare productivitate (reutilarea)** ; **modernizarea utilajului existent** ; **extinderea folosirii radioţehnicii, telemecanicii şi electronicii** ; **folosirea energiei nucleare** ; **aplicarea invenţiilor** (rezolvări creatoare ale unor probleme tehnice sau de producţie care prezintă noutate sau progres în raport cu nivelul tehnicii cunoscute) **şi a inovaţiilor** (rezolvări cu caracter de noutate ale unor probleme de producţie prin adoptarea unor elemente tehnice, a unor procedee tehnologice sau a unor principii de organizare cunoscute ; inovaţiile pot fi **perfecţionări tehnice, raţionalizări în producţie sau raţionalizări administrative**).

REPARTIŢIE DUPĂ MUNCĂ : formă — specifică socialismului — de repartizare a bunurilor destinate consumului individual în raport cu cantitatea şi calitatea muncii depuse de fiecare membru al societăţii. Este principala pîrghie economică a **cointeresării materiale personale (vezi)**. Retribuirea muncii (compensarea forţei de muncă cheltuite într-o activitate utilă) se diferenţiază în funcţie de cantitatea, calificarea şi calitatea muncii, de însemnătatea economică a ramurii în care se desfăşoară, de condiţiile de muncă. La muncă egală, retribuţia este egală.

În întreprinderile şi instituţiile socialiste de stat, precum şi în cooperaţia meşteşugărească şi de consum, repartiţia se înfăptuieşte prin intermediul ba-

nilor, sub formă de salarii : expresia băneasca a părții din venitul național repartizate oamenilor muncii, potrivit cu cantitatea și calitatea muncii prestate, în vederea procurării bunurilor materiale și spirituale necesare reproducției forței de muncă, ridicării sistematice a nivelului lor de trai. În ramurile productive ale economiei, sursa salariului este produsul pentru sine, repartizat în cadrul distribuirii primare a venitului național. În ramurile neproductive, sursa salariului este o parte a produsului pentru societate, repartizată prin intermediul bugetului de stat și al altor instrumente de planificare financiară, în cadrul redistribuirii venitului național. Diferențierile se fac cu ajutorul sistemului de salarizare (care cuprinde sistemul tarifar, sistemul de sporuri, sistemul premiat și formele de salarizare) și al normării științifice a muncii. În sectorul cooperatist al agriculturii, repartiția după muncă se realizează în trei feluri : în natură și în bani, numai în bani, în procente din producția sau veniturile realizate.

Partidul nostru acționează pentru asigurarea unor raporturi echitabile între veniturile diferitelor categorii sociale, ținînd cont și de posibilitățile economice ale țării, de tendința obiectivă a apropierii nevoilor membrilor societății noastre. Pornind de la deosebirile ce se mențin între diferite forme ale muncii concrete, partidul se pronunță cu hotărîre împotriva oricăror tendințe de egalitarism mic burghez, care nu au nimic comun cu principiile după care se călăuzește azi societatea noastră. Diferențierea stimulativă a veniturilor, pe de o parte, menținerea acestora în limite raționale, socialmente justificate, pe de alta, realizarea unei corelații judicioase între retribuirea directă și fondurile sociale de consum sînt preocupări permanente ale partidului și statului în efortul pentru înfăptuirea principiilor **echității socialiste** în patria noastră (vezi : „Hotărîrea plenarei C.C. al P.C.R. din 5—6 octombrie 1967 cu privire la îmbunătățirea sistemului de salarizare și majorarea salariilor", „Scînteia" din 13 octombrie 1967 ; „Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la ședința de lucru a C.C. al P.C.R. din 23 noiembrie 1970, cu privire la îmbunătățirea organizării, planificării și conducerii agriculturii", „Scînteia" din 28 noiembrie 1970).

SPECIALIZARE A PRODUCȚIEI : formă a diviziunii sociale a muncii, expresie a posibilității — decurgînd în cazul țării noastre din natura relațiilor socialiste de producție și din nivelul forțelor de producție — de a organiza rațional activitatea productivă, de a folosi integral și eficient forța de muncă. Constă în separarea fabricației produselor sau a părților de produse și în organizarea ei în întreprinderi și secții diferite de sine stătătoare. Presupune tipizarea produselor și profilarea întreprinderilor. Duce la creșterea pronunțată a productivității muncii. Se disting : specializarea pe produse, pe piese (subansamble) și specializarea tehnologică. Determină prin esența ei dezvoltarea legăturilor de cooperare în producție între întreprinderi. **Cooperarea în producție** are loc și cu întreprinderi din alte țări, pe bază de înțelegeri și acorduri. Extinderea cooperării internaționale reciproc avantajoase în producție, bazată pe adîncirea specializării producției, ca și a colaborării tehnico-științifice (schimb reciproc de experiență și de documentații) joacă un rol însemnat în dezvoltarea economiilor naționale, în accelerarea progresului lor tehnic general.

VALORIFICARE SUPERIOARĂ A RESURSELOR MATERIALE : factor de cea mai mare însemnătate pentru asigurarea ritmului rapid de dezvoltare economică. Constă în descoperirea, conservarea și protejarea resurselor naturale ; atragerea în procesul prelucrării complexe a unor noi resurse, neutilizate încă în scopuri industriale sau folosite în mică măsură ; asigurarea unui grad înalt de prelucrare a materiilor prime, prin orientarea industriei spre produse complexe, de mare valoare economică, în care este înglobată muncă de calificare superioară și prin folosirea tehnicii și tehnologiei avansate. Utilizarea intensă a bogățiilor țării a devenit posibilă datorită creării unei puternice baze tehnico-materiale a socialismului, creșterii calificării oamenilor muncii, folosirii pe scară largă în producție a cuceririlor științei și tehnicii contemporane. Accentul deosebit care se pune în prezent pe laturile calitative ale procesului de industrializare socialistă exprimă orientarea fermă a economiei noastre spre asigurarea unei tot mai judicioase valorificări a resurselor materiale ale țării.

În afara dezvoltării în continuare a bazei tehnico-materiale de producție, și îndeosebi a ramurilor celor mai moderne ale industriei, care vor permite prin ele însele o mai bună valorificare a resurselor materiale, planul cincinal 1971—1975 prevede în mod expres atît mobilizarea la maximum a resurselor

de materii prime necesare industriilor prelucrătoare, cît şi dimensionarea consumurilor în spiritul unui regim de severe economii. Însemnate fonduri de investiţii sînt alocate intensificării lucrărilor geologice. O atenţie deosebită se acordă utilizării resurselor secundare, recuperării unor componenţi utili din diferite materii reziduale, utilizării deşeurilor, gospodăririi judicioase a resurselor, normării stricte a consumurilor. (vezi : „Lege cu privire la gospodărirea fondurilor fixe, resurselor materiale şi aprovizionarea tehnico-materială", „Scînteia" din 24 octombrie 1971).

VENIT NAŢIONAL : valoarea nou creată în ramurile producţiei materiale într-o perioadă de timp determinată, de obicei de un an, cu alte cuvinte, partea din **produsul social total** (vezi) care rămîne după scăderea valorii mijloacelor de producţie consumate pentru realizarea lui. Caracterizează în mod sintetic gradul de dezvoltare economică şi nivelul de trai al populaţiei. Constă în totalitatea mijloacelor de producţie destinate lărgirii producţiei şi a bunurilor de consum realizate într-un an. În socialism aparţine în întregime oamenilor muncii şi este folosit pentru lărgirea producţiei şi crearea rezervelor (aproape o treime) şi pentru ridicarea nivelului de trai material şi cultural al poporului (peste două treimi). Mărimea venitului naţional depinde de numărul muncitorilor ocupaţi în ramurile producţiei materiale şi, mai ales, de nivelul productivităţii muncii sociale. Prin mărimea şi structura lui, venitul naţional influenţează în mod hotărîtor lărgirea producţiei, creşterea eficienţei acesteia, creînd premisele tehnico-materiale ale creşterii productivităţii muncii şi ale îmbunătăţirii nivelului de trai al populaţiei. Pe de altă parte, el exprimă şi măsoară **eficienţa socială a muncii.**

Potrivit ritmului de creştere a venitului naţional, economia României se situează printre cele mai dinamice din lume. În perioada 1966—1970, venitul naţional al ţării noastre a crescut într-un ritm mediu anual de 7,7%, la sfîrşitul acestei etape fiind de 1,4%

actualitatea enciclopedică

Care este capodopera energeticii româneşti?

33 octombrie 1971. Dată memorabilă în epopeea edificării Sistemului hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier — rod al colaborării dintre România şi Iugoslavia : la capătul a mai bine de şapte ani de muncă eroică a fost conectat la sistemul energetic naţional ultimul dintre cele şase hidroagregate ale centralei electrice de pe partea românească a Dunării. PUTEREA LOR INSTALATĂ — 1 050 MW — ÎNTRECE DE PESTE DOUĂ ORI ÎNTREGUL POTENŢIAL ENERGETIC AL ROMÂNIEI ANULUI 1938. Energia care va fi debitată anual în sistemul nostru naţional — circa 5 MILIARDE KWH — este egală cu întreaga producţie electrică a României din 1958 (anul cînd proiectanţii români şi iugoslavi au iniţiat primele studii şi cercetări privind realizarea hidrocentralei).

Cîteva date transcrise din „fişa" acestei capodopere a energeticii româneşti sugerează investiţiile şi eforturile de excepţională anvergură aflate la temelia ei : excavaţiile pentru baraj, centrală şi ecluze au depăşit 2 milioane de metri cubi ; lucrările de beton se cifrează la 1,5 milioane mc ; armăturile şi construcţiile metalice aferente lucrărilor

re, cît și dimensionarea
onomii. Însemnate fonduri
logice. O atenție deosebită
unor componenți utili din
dăririi judicioase a resur-
cu privire la gospodărirea
narea tehnico-materială",

nurile producției materiale
an, cu alte cuvinte, par-
ă scăderea valorii mijloa-
i. Caracterizează în mod
trai al populației. Constă
irii producției și a bunu-
arține în întregime oame-
ției și crearea rezervelor
trai material și cultural
național depinde de nu-
nateriale și, mai ales, de
și structura lui, venitul
ucției, creșterea eficienței
erii productivității muncii
Pe de altă parte, el ex-

ui național, economia
mice din lume. În pe-
oastre a crescut într-un
stei etape fiind de 1,4%

ori mai mare decît în 1965 și de circa 6 ori mai mare decît în 1938. În actualul cincinal, venitul național va spori într-un ritm mediu anual de 11—12%.

„Noua etapă istorică de dezvoltare a societății noastre, care va cuprinde, probabil, cîteva cincinale, este etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Esența acestei etape rezidă în: construirea unei economii avansate, înzestrată cu o industrie modernă și o agricultură intensivă de înalt randament; desfășurarea pe un front larg a activității științifice, a instrucției publice și a eforturilor pentru ridicarea nivelului cultural al maselor; creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii de la orașe și sate; înfăptuirea repartiției bunurilor produse de societate în spiritul dreptății și echității socialiste; perfecționarea relațiilor de producție, a organizării societății; realizarea cadrului organizatoric care să permită participarea largă a maselor populare, a fiecărui cetățean la viața publică, la rezolvarea treburilor obștești; lărgirea libertăților publice, dezvoltarea democrației socialiste. Înfăptuirea acestui program va ridica România pe noi culmi de civilizație și prosperitate, va crea condiții pentru trecerea treptată a patriei noastre spre comunism".

NICOLAE CEAUȘESCU

(„Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român", Expunere la adunarea solemnă din Capitală, 7 mai 1971).

din „fișa" acestei capodopere a energeticii românești sugerează investițiile și eforturile de excepțională anvergură afiate la temelia ei: excavațiile pentru baraj, centrală și ecluze au depășit 2 milioane de metri cubi; lucrările de beton se cifrează la 1,5 milioane mc; armăturile și construcțiile metalice aferente lucrărilor de pe malul stîng, împreună cu greutatea echipamentului energetic propriu-zis, se apropie de 100 000 de tone. Deschiderea ecluzei (34 m), raportată la condițiile de debit și viteză a apei, o plasează pe primul loc în clasamentul neoficial al acestui gen de lucrări. Turbinele verticale, de tip Kaplan (primele trei fabricate în U.R.S.S. iar celelalte în țara noastră), calculate pentru o cădere variabilă (între 34,5 și 25,6 m), se înscriu și ele printre cele mai puternice turbine din această categorie. În ansamblul ei, URIAȘA HIDROCENTRALĂ SE ÎNSCRIE CA UN ACT DE MATURITATE AL ECONOMIEI ROMÂNEȘTI, AL CAPACITĂȚII CREATOARE A CONSTRUCTORILOR NOȘTRI. Depășind sensul unei simple metafore, Porțile de Fier reprezintă astăzi, prin energia pe care o furnizează, cît și prin energia încorporată în însăși edificarea acestui complex hidroenergetic, adevărate „porți de lumină și forță" ale Dunării.

Cît timp poate rămîne omul în Cosmos?

Un prim răspuns la această tulburătoare întrebare ni-l oferă tabelul de mai jos:

CÎT?	CÎND?	CINE?	CU CE?
108 minute	12/IV 1961	I. Gagarin	Vostok
25 ore 11 minute	6/VIII 1961	G. Titov	Vostok-2
94 ore 10 minute	11/VIII 1962	A. Nikolaev	Vostok-3
118 ore 57 minute 70 ore 41 minute	14/VI 1963 16/VI 1963	V. Bîkovski V. Tereşkova	Vostok-5 Vostok-6
24 ore 17 minute	12/X 1964	V. Komarov B. Egorov K. Feoktistov	Voshod
167 ore 10 minute	2/VIII 1965	G. Cooper C. Conrad	Gemini-5
330 ore 35 minute	4/XII 1965	F. Borman J. Lovell	Gemini-7
61 ore 30 minute (în jurul Lunii)	18—25/V 1969	T. Stafford E. Cernan J. Young	Apollo-10
59 ore 8 minute (în jurul Lunii) 21 ore 36 minute (pe Lună)	16—24/VII 1969	N. Armstrong E. Aldrin M. Collins	Apollo-11
424 ore	1—19/VI 1970	A. Nikolaev V. Sevastianov	Soiuz-9
569 ore 40 minute	6—30/VI 1971	G. Dobrovolski V. Volkov V. Paţaev	Soiuz-11
295 ore 12 minute (în jurul Lunii) 67 ore (pe Lună)	26/VII— 7/VIII 1971	D. Scott J. Irwin A. Worden	Apollo-15

Aşadar, de-a lungul unui deceniu, timpul „sejour-ului cosmic" a crescut de 320 de ori! De la o oră şi jumătate — respectiv un singur înconjur al planetei — la aproape 570 de ore, cu efectuarea a circa 380 revoluţii circumterestre. Omul a păşit cu succes pe „tărîmul" atît de greu accesibil al imponderabilităţii. Un start promiţător!

Dacă sub raport tehnic perspectivele ce se deschid la ora actuală ţin de domeniul certitudinilor şi comportă discuţii îndeosebi cu privire la prioritatea realizării diverselor proiecte, **posibilităţile biologice** ale omului de a ţine pasul cu propriile sale performanţe tehnice — mai precis de a rămîne o perioadă mai mare în Cosmos — par a fi încă limitate. Problema se pune cu acuitate **în momentul trecerii de la pilotajul cosmic la munca efectivă în Cosmos, moment care-l transformă pe om în fiinţă extraterestră.**

În aceste condiţii, între om şi neo-

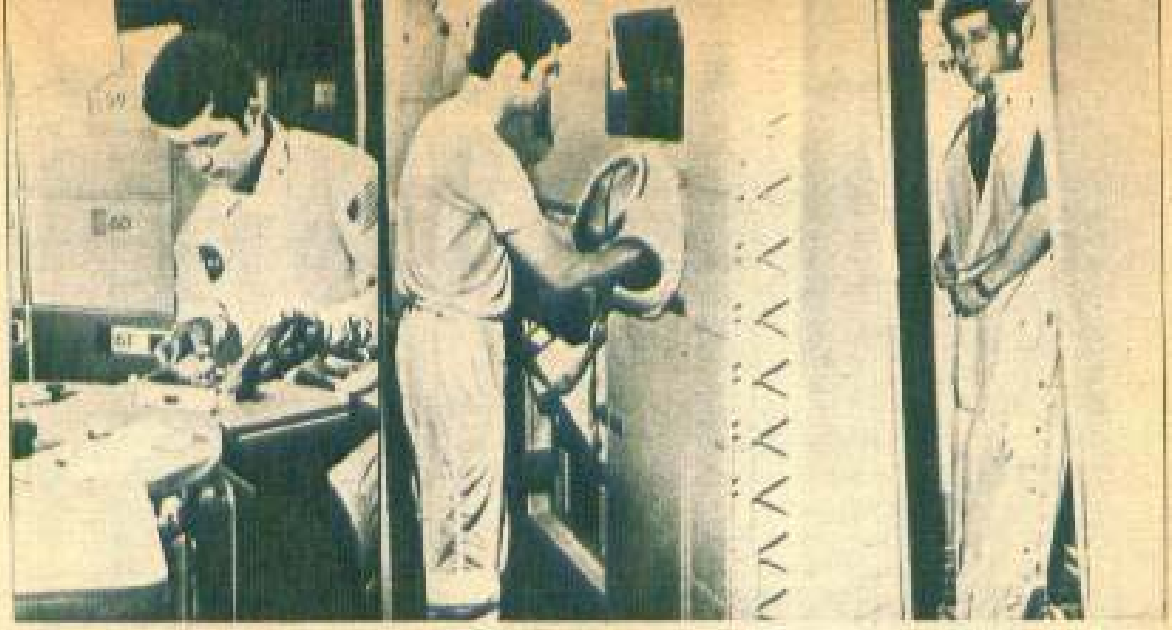

Adaptate situațiilor specifice pe care le presupune zborul în stare de imponderabilitate, laboratoarele științifice orbitale le vor oferi cosmonauților condiții de lucru și odihnă ca „acasă". **În fotografie**: „sufrageria", „sala de baie" și „dormitorul"

bișnuitul mediu înconjurător se stabilesc noi relații. Treptat, acestea au impus norme aparte, specifice, de muncă și odihnă, de acomodare și reconfortare. Spațiul interior al navelor, deși limitat, a fost astfel împărțit încît să permită conviețuirea colectivă și lucrul efectiv vreme mai îndelungată (24 de zile în cazul misiunii „Soiuz-11"). A apărut totodată nevoia substituirii unor factori de obișnuință „domestică" sau creării altora, potrivit cadrului și ritmului noilor activități. De la început a fost contracarată primejdia solitudinii, prin comunicarea neîntreruptă cu cei rămași „acasă". Echipajele cosmice s-au acomodat surprinzător de bine noilor referințe pentru orientarea în spațiu, s-au deprins să se deplaseze cu ușurință, să muncească, să facă exerciții de gimnastică, să mănînce și să doarmă în condițiile stării de imponderabilitate.

„RĂZBUNAREA" TERREI. Rămîne însă, în suspensie, problema nr. 1: **readaptarea gravitațională.** Oricît de ciudat ar părea, după o aventură cosmică prelungită, Terra pare să se „răzbune" pe temerari. Extrem de interesante sînt în această privință relatările lui Andrian Nikolaev, comandantul navei „Soiuz-9". La Congresul de astronautică din toamna anului 1970, el a făcut unele precizări privind consecințele fiziologice ale zborului orbital prelungit — de 18 zile — efectuat împreună cu coechipierul său, Sevastianov.

„La sosirea noastră pe Pămînt, ne-a fost greu să ne ridicăm din fotoliile cabinei. Echipele de recuperare ne-au ajutat să ieșim...". După cele 18 zile de imponderabilitate, cosmonauții și-au simțit dintr-o dată trupul greu, părîndu-li-se că sînt așezați într-o centrifugă și se antrenează la suprasarcină. Această stare de apăsare (evaluată la circa de două ori valoarea atracției terestre) a durat 5—6 zile, diminuîndu-se apoi treptat.

Totodată, în primele două zile după revenirea pe Pămînt, cosmonauții au

În apă, precum în Cosmos! Scufundînd o machetă în mărime naturală a viitorului laborator spațial, într-un bazin cu o adîncime de peste 12 m, specialiștii au simulat condiții asemănătoare cu cele din timpul zborului în stare de imponderabilitate. Aici, cosmonauții se pot simți „la largul lor"...

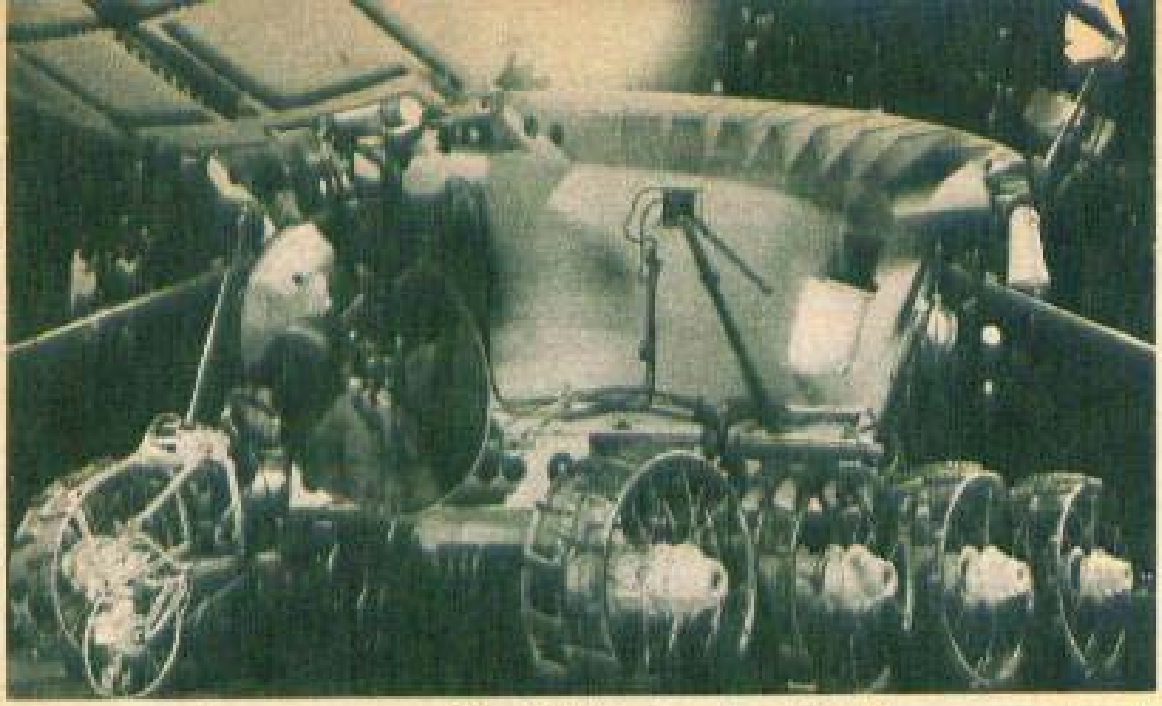

„Cosmonautul" automat : celebrul laborator **Lunohod 1**, care a lucrat pe Selena mai bine de 10 luni, parcurgînd 10 540 m şi explorînd o suprafaţă de 80 000 mp. O „rază de acţiune" încă inaccesibilă, în mod direct, omului

intîmpinat unele dificultăţi în păstrarea poziţiei verticale. „Tot timpul simţeam nevoia să ne culcăm, să stăm lungiţi". Starea de imponderabilitate prelungită le-a creat serioase dificultăţi şi în privinţa mersului. „Gambele ni se îndepărtau anormal. Trunchiul se lăsa moale într-o parte, ieşind din baza de sprijin a picioarelor. Întindeam instinctiv braţele pentru a ne păstra echilibrul. Paşii ne erau nesiguri. Abia ridicam genunchii, aceştia rămînînd la o înălţime anormal de joasă. Pe scară ne împiedicam de fiecare treaptă, fiind tot timpul gata să cădem. Aveam un mers de elefant...".

Pe timpul călătoriei lor spaţiale, cei doi s-au deshidratat, slăbind cu 2,7 kg şi, respectiv, 4 kg. Recuperarea acestei greutăţi s-a produs mai lent decît la alţi cosmonauţi : Nikolaev şi-a redobîndit greutatea iniţială după 11 zile, iar tovarăşul său după 13 zile. Şi iată acum amănuntul cel mai surprinzător : **„Noi n-am pierdut numai apă, ci şi ţesuturi musculare şi grăsimi"**. Nikolaev a precizat că muşchii pulpei piciorului îi s-au scurtat cu circa 4 cm ! Fenomenul a fost explicat de specialişti prin faptul că, în stare de imponderabilitate, aceşti muşchi au fost mai puţin sau deloc solicitaţi, iar organismul nu le-a mai furnizat elementele nutritive în cantităţile obişnuite pe Terra.

CREIERUL COSMONAUTULUI ÎN PERICOL ? O altă declaraţie, care a atras în mod deosebit atenţia specialiştilor, a fost făcută de un cunoscut psihiatru american, John Hanley, de la laboratorul de biologie spaţială al Universităţii din California. El a studiat rezultatele experienţei „Biosatelit-3", din anul 1969. După cum se ştie, maimuţa Bonny fusese pregătită pentru un zbor orbital de 30 de zile, dar a trebuit să fie readusă urgent pe Pămînt după numai 11 zile de la lansare, întrucît prezenta tulburări îngrijorătoare, 19 ore mai tîrziu ea a decedat, încetindu-i brusc bătăile inimii. Concluzia ? Starea de imponderabilitate prelungită ar fi provocat o gravă desincronizare a ritmurilor biologice, totul pornind de la îmbolnăvirea creierului, care, pur şi simplu, a abdicat de la comanda organismului. Drept urmare, somnul, respiraţia şi temperatura animalului au fost complet deregiate.

Ciudat, însă, că anterior acestei întîmplări a avut loc un experiment sovietic, în 1968, ale cărui rezultate au fost cu totul altele : la bordul satelitului „Cosmos-110", doi cîini, Ugoliok şi Veterok, s-au rotit în jurul planetei de 330 ori, timp de 22 zile, după care au fost readuşi cu bine pe Pămînt. Foarte probabil că, pe lîngă individualitatea subiecţilor, au contribuit antrenamentele efectuate după metode diferite, precum şi măsurile de asigurare tehnico-biologică a zborului, inclusiv o medicaţie mai corespunzătoare în cadrul alimentaţiei servite cîinilor pe timpul zborului. În orice caz, cele 22 de zile de şedere, în spaţiu, fără urmări periculoase, au constituit o puternică încurajare pentru organizarea zborurilor orbitale ulterioare ale navelor cu echipaj.

LUNA IUŢEŞTE BĂTAIE INIMII. Influenţa factorilor cosmici — în pri-

mul rînd a imponderabilității — se resimte și pe timpul zborului pînă la Lună, pe orbita circumselenară, dar mai ales după reîntoarcerea pe Pămînt. Iată, de pildă, unele dintre rezultatele cele mai recente ale misiunii „Apollo-15".

După reîntoarcerea lor din zborul cosmic de 12 zile, membrii echipajului selenar au fost supuși mai multor examene medicale, tocmai pentru a se urmări procesul de readaptare a organismului lor. Atît Scott și Irwin, care s-au aflat pe Lună timp de 3 zile, cît și Worden, care a gravitat în jurul Lunii 6 zile în șir, au prezentat ușoare simptome de slăbire a inimii. Asemenea manifestări au fost semnalate și la ceilalți selenauți, însă fără vreun pericol deosebit. Deocamdată, aceste consecințe ale imponderabilității prelungite, care provoacă o oarecare dereglare a sistemului circulator, nu pot fi evitate. Specialiștii au mai reținut faptul că la echipajul „Apollo-15" ritmul de revenire la echilibrul neuropsihic și, în general, fiziologic a fost mult mai lent decît la echipajele trimise anterior în expediții lunare, aceasta datorîndu-se, fără îndoială, duratei mai mari a zborului, acțiunii prelungite a stării de imponderabilitate.

SEMAFORUL COSMIC PE VERDE ! Imponderabilitatea pune deci probleme serioase. Și, paradoxal, nu acolo, ci ulterior, la întoarcerea acasă, cînd se impun măsuri deosebite pentru readaptarea organismului la condițiile naturale, gravitaționale. Sînt însă de netrecut aceste dificultăți ? Încrezători în capacitatea tehnică a omului, cît și în resursele sale biologice, specialiștii prevăd pentru viitorul apropiat atingerea unor obiective ce ne păreau pînă mai ieri fantastice. Mărturie stau următoarele proiecte cosmice, conturate în cadrul unor vii dezbateri ce au avut loc îndeosebi la ultimele două congrese ale Federației Internaționale de Astronautică, la care și-au exprimat punctele de vedere oameni de știință de mare prestigiu din numeroase țări avînd preocupări în acest domeniu :

OBIECTIV	CAPACITATE	CÎND ?	UNDE ?
STAȚIE ORBITALĂ LOCUITĂ	3 oameni — 28 zile 3 oameni — 56 zile 6 oameni — 90 zile 12 oameni — 30 zile 50 oameni — 180 zile	1973 1974 1975—1976 1976—1978 1980—1985	În jurul Pămîntului, la 200—300 km
BAZĂ ȘTIINȚIFICĂ PE SUPRAFAȚA LUNII	3—5 oameni — 15—30 zile 10 oameni — 30—90 zile	1978—1980 1985	În zonele muntoase ale Selenei
NAVETĂ SPAȚIALĂ (Vehicul de transport reutilizabil de mai multe ori)	3—6 locuri și 5—10 tone de materiale 12 locuri și 15—25 tone de materiale	1980 1985	Pămînt-Stații orbitale-Pămînt
INCURSIUNE SPRE PLANETA MARTE	3 oameni, zbor cu debarcare	1985—1990	Marte

Ce se preconizează pentru adaptarea omului la solicitările acestor obiective temerare ? Pe de o parte, o cît mai bună pregătire a cosmonauților, antrenarea lor în condițiile specifice ale muncii în stare de imponderabilitate, iar pe de altă parte, asigurarea **gravitației sintetice** — realizată prin rotirea ușoară a navei sau numai a unor compartimente ale ei — care va fi indispensabilă în zborurile interplanetare. Să ne gîndim că zborul spre Marte, de exemplu, va dura aproximativ doi ani. Or, o perioadă îndelungată de scoatere a organismului omenesc din condițiile gravifice pămîntene ar putea amplifica pînă la proporții catastrofale consecințele negative ale stării de imponderabilitate, dacă nu s-ar întreprinde măsuri pentru anihilarea lor. Astfel, în vederea următoarelor etape astronautice vor fi necesare și unele antrenamente de lungă durată, în spațiu, în stațiile-satelit preconizate.

Semaforul cosmic rămîne așadar pe verde !

Colonel ing. D. ANDREESCU
membru în Comisia de astronautică a Academiei Republicii Socialiste România

DIALOGURI DESPRE EDUCAȚIA SOCIALISTĂ

(Urmare din pag. 23)

noastre realități contribuie la efortul colectivului de a-l ajuta să devină nu numai un bun muncitor, ci și un cetățean conștient al societății noastre.

Să avem toate acestea în vedere, fiindcă omul nou pe care ne străduim să-l durăm din materialul viu și dinamic al umanității prezente va fi, înainte de orice, **un mare muncitor, implicat direct sau indirect în activitatea productivă.** Și dacă vreți o imagine completă, voi încerca s-o includ într-o definiție :

un muncitor multilateral dezvoltat, cu o înaltă calificare profesională, instruit la nivelul tehnicii și științei contemporane, cu un larg orizont de cultură, conștient de rolul său politic revoluționar în societatea socialistă, participant activ și entuziast la edificarea și conducerea ei.

Un mare număr dintre cei cu care am stat de vorbă făceau parte — fie ca studenți, fie ca membri ai corpului didactic — din lumea universitară. În chip firesc, au manifestat un interes deosebit pentru problemele specifice ale educației socialiste...

...În facultate

• CE ÎNSEAMNĂ „INTELECTUAL DE TIP NOU" ? • FIECARE REPREZINTĂ CEVA NUMAI PRIN CE DĂRUIEȘTE... • „DEBITUL" ȘI „CREDITUL" UNEI CONTABILITĂȚI MEȘCHINE • POLITICA E STUDIU ȘI STUDIUL E POLITICA

„În locul învățământului vechi, în locul vechii tocei, al vechii muștruluieli, trebuie să ne însușim suma tuturor cunoștințelor omenești, și să ne-o însușim astfel încît comunismul să nu fie ceva învățat pe de rost, ci să însemne ceea ce ați prelucrat voi înșivă, să însemne acele concluzii care sînt inevitabile din punctul de vedere al educației moderne".

V. I. LENIN

Educarea tineretului studențesc în spiritul înaltelor exigențe ale partidului, zămislirea fizionomiei morale a viitorului specialist de înaltă calificare, a intelectualului societății socialiste multilateral dezvoltate — iată preocupările pe care ni le-a împărtășit președintele consiliului unei asociații studențești dintr-o facultate. Asupra acestor preocupări se va opri, în răspunsurile sale, prof. dr. **OVIDIU TRĂȘNEA**, de la Facultatea de filozofie a Universității din București.

— Mai întîi v-aș ruga să răspundeți la o întrebare de principiu a președintelui de asociație studențească : „Se știe că sarcina principală a asociațiilor studențești este de a contribui, împreună cu ceilalți factori educativi din facultăți, la formarea intelectualului de tip nou. Ce este, însă, **intelectualul de tip nou ?**

— Cred că nu e cazul unei definiții „academice". Caracteristic pentru intelectualul de tip nou este, în primul rînd, faptul că **întreaga sa formație spirituală se sprijină pe te-**

melia solidă a marxismului, a materialismului dialectic și istoric. Idealul social-politic ce îl animă se confundă cu idealul întregii noastre societăți : edificarea socialismului și comunismului. Din aceasta rezultă o **realitate etică** : slujirea neprecupețită a intereselor poporului, a obiectivelor societății noastre socialiste, angajarea responsabilă în promovarea practică a acestor interese și obiective. Asociația studențească are, deci, menirea de a contribui la **cristalizarea acestei conștiințe înaintate**, de a-l forma pe viitorul intelectual, prin toate mijloacele muncii politico-educative ce-i stau la îndemînă, ca **participant activ la marea operă creatoare a poporului.** De aceasta se leagă strîns cultivarea **patriotismului socialist**, în sensul cel mai concret, mai direct: al **datoriei viitorului specialist față de popor.**

— Există odinioară, întreținută de morala burgheză, mentalitatea că intelectualul ar fi un individualist „prin vocație". Pe alocuri se mai păstrează încă rămășițele acestei mentalități...

— Se poate demonstra convingător, cu o mulțime de argumente, că în general individualismul este astăzi un fenomen anacronic și ostil progresului, că toate marile înfăptuiri din ultimele decenii, care au deschis larg porțile cunoașterii, accelerînd progresul tehnico-științific, se datoresc eforturilor concentrate ale unor puternice colective de cercetători. **Cu atît mai mult într-o societate socialistă ca a noastră, unde spiritul colectivist corespunde însăși structurii ei sociale omogene, faptului că toți membrii ei sînt uniți prin interese fundamentale comune, individualismul intelectual nu-și găsește nici o rațiune de existență.** Asociația studențească este în măsură să creeze o puternică opinie de masă împotriva fenomenelor de egoism și individualism — convertite uneori, încă de pe băncile facultății, în carierism, în tentația locșorului călduț — stimulînd, totodată, conștiința necesității efortului unit și disciplinat, care chezășuiește angrenarea optimă, de mai tîrziu, în producție, maturizarea responsabilității față de „al nostru". Să ne referim la un caz destul de frecvent întîlnit : acela al studentului care învață bine, dar care se dezinteresează de tot ce depășește cadrul strict al preocupărilor sale studioase. E și aceasta, dacă ne gîndim mai bine, o manifestare de izolare, de individualism, care poate avea mai tîrziu repercusiuni nedorite în atitudinea tînărului față de colectivitate. Asociația studențească este locul unde studentul află mediul propice pentru a-și manifesta interesul activ față de viața socială. Aici el poate fi informat despre tot ce se întîmplă în țară și în lume, subliniindu-se că **toate acestea ÎL PRIVESC NEMIJLOCIT ȘI PE EL**, căci mersul înainte al construcției socialiste, sporirea continuă a prestigiului țării noastre pe plan internațional, ca și succesele luptei antiimperialiste pe arena mondială, **influențează, într-o societate ca a noastră, destinul fiecărui individ.** Dar nu e vorba de sădirea unor convingeri abstracte, ci de însușirea practică a principiilor și normelor vieții sociale. Da, avem datoria să cultivăm la studenți

conștiința că și participarea conștientă la viața civică e un lucru care se învață, care se deprinde pas cu pas, în acțiune.

Se învață și direct, prin cercurile de dezbatere a problemelor social-politice și etice, care capătă amploare în facultăți. Dar se deprinde și prin **antrenarea studenților în activități obștești, cu responsabilități precise, care să solicite maturitate, orientare politică, spirit organizatoric, o viziune conștientă a țelului.** Pentru aceasta există un teren larg — de la grija tuturor pentru îndeplinirea exemplară de către fiecare a îndatoririi de a învăța, pînă la buna gospodărire a căminelor și cantinelor, de la angrenarea în activitatea revistelor studențești la participarea la munca patriotică. Aș dori, în această ordine de idei, să mă refer la **„formalismul cantitativo-procentual"**. Să mă explic. Există unele grupe de studenți unde toți sînt „integraliști", ba uneori și-au luat examenele cu note bune și foarte bune. De obicei, se consideră că în aceste grupe nu există probleme educative. E un punct de vedere dis-

cutabil, care duce nu o dată la „surprize": te pomenești că tocmai un asemenea „integralist" a dat dovadă de o comportare nedemnă de un student. Eu aș spune că grupele de „integraliști" au menirea de a fi piloni ai muncii educative, dar pentru aceasta nu trebuie scoase din cîmpul înriuririi etice a colectivului, ci, dimpotrivă.

— Interlocutorul nostru ne-a amintit de o anume mentalitate care ridică nu puține probleme asociației al cărei președinte este: e vorba de concepția care reduce raportul dintre drepturile și datoriile studentului la un fel de socoteală meschină, de „sold" contabil...

— Într-adevăr, am întîlnit și eu o asemenea contabilitate vulgară cu „debit" și „credit": „cît mi-a dat societatea, atît îi dau eu!" Or, viitorului intelectual trebuie să-i fie limpede că societatea socialistă, sub cele mai felurite forme, îi dă totul și că îndatoririle sale față de societate nu decurg atît din investițiile ce s-au făcut în pregătirea sa, cît din

rolul și menirea ce-i sînt încredințate în opera istorică de ridicare a patriei pe culmile progresului și civilizației.

Îi revine organizației de tineret să manifeste o atitudine combativă față de concepțiile „contabilizatoare", care, în ultimă instanță, descalifică pe purtătorii lor și le frînează afirmarea. **„Fiecare înseamnă ceva numai prin ce dăruiește"**, spunea o dată Mihai Ralea.

— Ce rol are pregătirea ideologică în conturarea profilului moral al intelectualului societății noastre?

— Nici o profesiune intelectuală, oricît de „tehnică", nu poate fi exercitată în mod cu adevărat eficient, dacă nu ai un larg orizont ideologic și o conștiință politică înaintată.

Numai un intelectual a cărui gîndire și acțiune sînt luminate de ideologia marxist-leninistă, de politica partidului, este în stare să se afirme, în condițiile vieții noastre sociale, ca un factor activ, creator.

Pregătirea ideologică îl ajută să-și structureze toate cunoștințele pe axul unei concepții profund și consecvent științifice, să devină un militant împotriva concepțiilor idealiste, retrograde, împotriva tuturor manifestărilor și influențelor ideologiei și moralei burgheze. S-ar putea pune întrebarea: bine, dar de predarea cunoștințelor ideologice se ocupă catedrele de științe sociale; ce are de făcut asociația studențească pe acest tărîm? Destule! În primul rînd există un șir de forme ale studiului politic a căror organizare incumbă asociației

„Doresc să mă adresez și cu acest prilej tineretului, îndeosebi tinerilor elevi și studenți: Voi, care vă găsiți astăzi pe băncile școlii, constituiți schimbul de mîine chemat să continue cele mai înalte tradiții revoluționare de luptă socială și națională ale partidului nostru, de luptă pentru socialism; voi va trebui să asigurați dezvoltarea mai departe a forțelor de producție, perfecționarea relațiilor de producție și a întregii activități economico-sociale, ridicarea patriei noastre pe noi culmi! Vouă vă revine sarcina de a ridica România pe culmile civilizației moderne, pe culmile luminoase ale socialismului! Pentru a putea să vă îndepliniți mîine această misiune de înaltă răspundere trebuie să vă pregătiți astăzi, să învățați, să învățați, să împletiți învățămîntul cu munca, cu practica, cu viața!".

NICOLAE CEAUȘESCU

studenţeşti în colaborare cu conducerea facultăţii : cercurile de dezbateri pe teme de politică, de etică etc. La acestea se adaugă reuniunile ştiinţifice, menite să-i antreneze pe studenţi, indiferent de profilul specialităţii lor, la dezbaterea unor probleme politice şi ideologice actuale. Desigur, toate modalităţile amintite îşi au importanţa lor. Dar principalul e să se creeze şi să se întreţină **o stare de viu interes, de efervescenţă faţă de problemele ideologice, să se cultive sentimentul că, în societatea noastră, ideologia nu este domeniul „de specialitate" al celor „profilaţi", ci o preocupare vitală a oricărui om avansat, o forţă motrice a dezvoltării sociale.** Studenţilor să li se transmită **pasiunea studiului marxist-leninist**, să fie ajutaţi să înţeleagă profund ceea ce Wilhelm Liebknecht subtinia ca o trăsătură definitorie la Marx — prototip prin definiţie al intelectualului devotat, trup şi suflet, intereselor clasei muncitoare — şi anume faptul că

pentru Marx politica era studiu şi studiul era politică.

Paul Lafargue arăta undeva că pentru el marxismul a însemnat **„imensa satisfacţie de a gîndi lumea şi viaţa cu propria sa minte, ajutată de o busolă fără greş"**. În asociaţia studenţească, dezbătînd problemele actuale ale luptei ideologice, **studentul va fi stimulat să ia atitudine împotriva tuturor rămăşiţelor vechiului din conştiinţa oamenilor, împotriva concepţiilor şi mentalităţilor care vin în contradicţie cu principiile fundamentale ale gîndirii materialist-dialectice.** Printre acestea aş menţiona, bunăoară, misticismul, prejudecăţile religioase. Asociaţiile studenţeşti, alături de ceilalţi factori educativi, trebuie să le insufle tinerilor conştiinţa incompatibilităţii între a te revendica, pe de o parte, de la ştiinţă, a practica o profesie strîns legată de cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii contemporane, iar pe de altă parte a admite credinţe anacronice, în vădită contradicţie cu progresele cunoaşterii umane.

Osmoza organică între gînd şi faptă, între convingeri şi comportament constituie pivotul moralei comuniste.

Iată de ce nu pot fi acceptate

poziţiile duplicitare, eclectismul ideologic, cochetarea cu mode intelectuale de împrumut.

— Care sînt, în acest context, **valorile etice** ce se educă în procesul legării învăţămîntului superior de producţie ?

— Activitatea în producţie îl apropie pe viitorul specialist de modul de a gîndi şi a acţiona al clasei muncitoare, îl confruntă direct, practic cu exigenţele climatului etic al colectivului de muncă socialist. Totodată, aceasta contribuie la **apropierea dintre munca fizică şi intelectuală.** Aici se impune o precizare : cîteodată, acest proces e conceput unilateral, în „sens unic", ca şi cum s-ar realiza numai prin ridicarea nivelului de cunoştinţe tehnico-ştiinţifice ale clasei muncitoare. Nu trebuie însă ignorată

aici cealaltă fațetă : faptul că, fără a scădea cu nimic nivelul pregătirii de specialitate, dimpotrivă, ridicindu-l continuu spre a ține pasul cu cuceririle mondiale, specialistul va cunoaște tot mai mult, prin propria-i experiență, exigențele muncii nemijlocite la mașină, la linia automată etc. În definitiv, **omul nou, omul multilateral dezvoltat, pe care ne străduim să-l făurim, va îmbina armonios în ființa sa deprinderile și satisfacțiile muncii productive directe cu pasiunea creației spirituale.**

— Și în această privință, întrebarea președintelui de asociație studențească este aceeași : cum ? Ce trebuie să facă organizația de tineret pentru a sădi asemenea convingeri ?

— Viața ne pune cîteodată în fața unor situații care vădesc o anume discrepanță între principiile însușite de studenți și felul cum unii dintre ei le aplică în practică. Acest fenomen se observă și pe planul muncii productive. Nimeni nu neagă importanța ei, dar mai există studenți care o fac de mintuială. Aici intervine rolul asociației studențești de **forum politico-moral** : să nu lase nedezbătut nici un caz de absență sau de irosire a timpului la orele de practică în producție, **să lumineze fiecare situație ivită din unghiul intereselor colectivității socialiste, pe care asemenea atitudini le lezează.** N-ar fi deloc rău ca asociația studențească să apeleze uneori la organizațiile de partid sau ale U.T.C. din întreprinderile unde studenții fac practică. Dacă, de pildă, atitudinile de chiul și neseriozitate ale unui student față de practica în producție ar fi dezbătute în comun de membrii asociației studențești și de uteciștii din întreprinderea respectivă, efectul educativ ar fi neîndoielnic sporit. Ar fi **o lecție concretă de responsabilitate.** Evident, e un caz particular. Există însă numeroase alte modalități ale muncii politico-educative prin care se poate cultiva **sentimentul că nu există satisfacție mai înaltă pentru un om, pentru un adevărat intelectual decît de a participa plenar la procesul producției de bunuri materiale și spirituale, factorul de bază al progresului societății și, totodată, al înfloririi și afirmării personalității.**

— Ascultîndu-vă, îmi vine în minte o veche povestire cu tîlc. Se spune că un înțelept s-a dus, într-o bună zi, să vadă cum muncesc oamenii care înălțau o catedrală. În drumul său i-a întrebat pe fiecare dintre meșterii întîlniți : „La ce lucrezi, omule ?" Unul i-a răspuns : „Cioplesc o piatră", altul : „Tai niște scînduri", al treilea : „Amestec mortarul", și așa mai departe. Unul singur i-a răspuns : „Ridic o catedrală !". Și nu întîmplător era omul care lucra cel mai bine : pentru că avea conștiința țelului, a operei pe care o înfăptuia.

— În fond, **conștiința unui țel înalt** conferă valoare morală oricărui efort uman și, mai ales, dă un sens major activității tehnico-științifice, culturale, înlătură primejdia acelei „științe fără conștiință" împotriva căreia au luat poziție fermă toți marii umaniști ai trecutului. Și pentru că ne referim concret la modelarea conștiinței socialiste a viitorului intelectual, e necesar ca asociația studențească, împreună cu toți ceilalți factori educativi din viața universitară, să insufle studenților

convingerea că, indiferent în ce domeniu vor lucra, poartă responsabilitatea țelului final al dezvoltării societății noastre,

că, deși ocupațiile concrete sînt atît de felurite, deși unul fabrică roți dințate, altul panouri de automatizare, al treilea ridică baraje, al patrulea leculește bolile oamenilor, al cincilea scrie cărți etc., în fond toți facem același lucru : **construim socialismul și comunismul.**

Din discuțiile avute s-a desprins și o altă preocupare majoră: care sînt coordonatele educației comuniste...

...În colectivitate

• CODUL ETIC SE IMPUNE PRIN FAPTELE FIECĂRUI COMUNIST • SPIRITUL REVOLUȚIONAR ESTE PROPRIU LUPTĂTORULUI DE AVANGARDĂ • LEAC ÎMPOTRIVA INDIFERENTISMULUI • A FI „COMUNIST DE OMENIE"

„În ipoteza suprimării pozitive a proprietății private, omul produce pe om, adică pe sine însuși și pe alt om".

KARL MARX

„Viața publică și slobodă este buna creștere și învățătura bărbaților, după cum școala este buna creștere și învățătura copiilor".

NICOLAE BĂLCESCU

Modelul omului nou este OMUL COMUNIST — iată o realitate axiomatică. Dar cum își exercită el practic, în activitatea cotidiană, „statutul" moral cu care este investit? Cum ar trebui să acționeze pentru a imprima mai puternic colectivității înaltele valori ale eticii comuniste? În jurul acestei probleme s-au polarizat întrebările unui secretar de organizație de bază P.C.R. dintr-o veche uzină bucureșteană, la care am solicitat răspunsuri tovarășului **ION PERIANU**, director adjunct al Cabinetului de partid de pe lîngă Comitetul municipal București al P.C.R.

— De la bun început se cere înțeles că omul comunist nu e o entitate abstractă, o noțiune ideală — a subliniat interlocutorul. În expunerea sa la a 50-a aniversare a partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reliefat un adevăr principial: **„Partidul sîntem noi, membrii săi, reprezentanții poporului. El nu este nici mai bun, nici mai rău decît sîntem noi, clarviziunea sa este clarviziunea colectivă a membrilor săi, a conducerii sale. Sîntem astăzi întrutotul îndreptățiți să afirmăm: partidul este poporul, reprezentat prin cei mai buni fii ai săi".** Pornind de la caracterul reprezentativ, **exponențial**, al forței de avangardă a societății noastre, am putea spune, cu deplină îndreptățire, că, pe planul moralei,

> **omul comunist este întruchiparea tuturor virtuților caracteristice ale omului nou, potențate la maximum, în expresia lor cea mai înaltă.**

— În lumina unei asemenea viziuni, care sînt însușirile fundamentale asupra cărora se cuvine stăruit în efortul de modelare a omului comunist?

— Le-a definit, cu claritate, secretarul general al partidului nostru în documente de mare importanță principială cum sînt Expunerea la Consfătuirea de lucru a activului ideologic și Expunerea la Plenara din 3—5 noiembrie 1971: **„Comunistul trebuie să fie luptătorul de avangardă împotriva vechiului, împotriva rămășițelor mentalității burgheze din conștiința oamenilor, a diferitelor forme de misticism, a unor influențe din afară; el trebuie să fie un luptător pentru socialism, să se preocupe de rezolvarea corespunzătoare a problemelor clasei muncitoare, să lupte pentru afirmarea ei ca forță conducătoare în societate, pentru realizarea în viață a echității sociale".** Totodată, el **„trebuie să fie și personal un model, să știe să lupte pentru reali-**

zarea principiilor comuniste de organizare a societății, a principiilor noi de viață". Așa cum s-a arătat la plenară, **„în întreaga sa viață, comunistul trebuie să dea dovadă de modestie și simplitate, să combată manifestările de îngîmfare și aroganță, să ducă o viață familială și socială exemplară". „...Să fie cinstit, curajos, demn, să lupte cu ardoare pentru adevăr, pentru dreptate și libertate... să iubească munca, să depună eforturi și să se preocupe continuu de dezvoltarea proprietății socialiste de stat și cooperatiste, să pună pe primul plan interesele poporului muncitor, înțelegînd că între interesele personale și cele generale ale întregii societăți nu există nici o contradicție ci, dimpotrivă, există o strînsă unitate dialectică, că buna stare personală este strîns legată de bunăstarea întregului popor, că asigurînd dezvoltarea generală a țării asigură ridicarea și a nivelului său de trai".** Au rămas puternic întipărite în conștiința membrilor de partid, a întregului popor, îndemnurile secretarului general al partidului

de a face din zicala românească „a fi om de omenie" o zicală nouă: „a fi comunist de omenie", precum și de a avea o viziune largă, de a visa la ceea ce trebuie să devină comunismul, de a fi animat în întreaga activitate de romantism revoluționar.

Din aceste definiții bogate și cuprinzătoare care constituie, în același timp, un portret moral de înaltă semnificație, se cuvine, cred eu, desprinsă necesitatea de a-l educa pe comunist, pe omul societății noastre într-un **spirit revoluționar, spiritul propriu luptătorului de avangardă.** Cîte unii mai uită că actul revoluționar al cuceririi puterii de către clasa muncitoare a însemnat doar **începutul revoluției, că întreaga operă de edificare a socialismului înseamnă, în fond, revoluția în acțiune.** De aici și necesitatea prezenței spiritului revoluționar în toate acțiunile inițiate și conduse de organizația de partid, în toate împrejurările muncii și vieții comuniștilor, întrucît el este și trebuie să fie **o permanență a climatului nostru politic și moral, o trăsătură statornică a conștiinței muncitorești, comuniste.** În condițiile orînduirii noastre, principalele sale forme de manifestare concretă sînt

devotamentul față de cauza revoluției socialiste, dăruirea de sine pentru acest ideal, înaltul simț de răspundere al fiecăruia pentru mersul înainte al construcției societății noastre noi, spiritul militant împotriva a tot ce frînează dezvoltarea noastră, neîmpăcarea cu vechiul, cu lipsurile și neajunsurile.

— Partidul nostru a evidențiat adesea că printre însușirile esențiale care stau la temelia formării omului nou se numără și **umanismul.** În ce fel poate organizația de partid să cultive această înaltă trăsătură morală ?

— Umanismul este una dintre coordonatele de bază ale ideologiei clasei muncitoare. Nu e vorba de sentimentalismul acelor ideologi „filantropi" ai burgheziei pe care i-au ironizat atît de caustic clasicii marxismului. Umanismul comunist este un **UMANISM REVOLUȚIONAR,** care ținește ca, pe calea unor transformări fundamentale în structura economică, socială, politică a societății, să creeze **premisele concrete ale reintegrării omului în esența sa umană.** Ce înseamnă aceasta ? Nu numai a înlătura orice formă de exploatare și asuprire, ceea ce revoluția noastră socialistă a și înfăptuit, dar și a aplica în viață, consecvent, îndemnul partidului de a combate cu fermitate mentalitățile „care concep omul ca un instrument de exploatare". Imperativul de înaltă semnificație umanistă care călăuzește politica par-

tidului nostru presupune ca

socialismul să realizeze asemenea condiții ca omul, stăpîn al mijloacelor de producție, făuritor al tuturor valorilor materiale și spirituale, să fie într-adevăr în centrul atenției, să aibă rolul principal în societate, să se bucure și să beneficieze nestînjenit de drepturile și libertățile democrației socialiste — premisa fundamentală a înfloririi depline a personalității umane.

În practică, partidul nostru a transformat umanismul dintr-un nobil deziderat abstract al unor spirite luminate într-o realitate cotidiană instituționalizată. Dar nu e de-ajuns ca aceste principii să fi fost materializate în legi și măsuri, în instituții menite să le asigure înfăptuirea. Pe acest tărîm **totul depinde, la urma urmelor, de oameni.** Or, se știe că partidul a atras atenția asupra unor manifestări negative în acest domeniu, de pildă cazuri de inechitate, care contrazic flagrant bazele umaniste ale moralei noastre.

Promovînd, în toate împrejurările, o poziție fermă de respect și grijă față de om, față de problemele sale concrete de viață, comunistul traduce în fapt politica partidului.

— Secretarul organizației de bază despre care v-am vorbit e de părere că, uneori, ceea ce se opune mersului înainte nu sînt atît neajunsurile propriu-zise, cît nepăsarea față de ele. Oare nepăsarea să fie o boală fără leac ?

— **Indiferentismul, „închiderea ochilor" la ce se întîmplă în jur e tot ce poate fi mai străin de profilul moral al comunistului.** A vedea că alături de tine se petrec și unele fapte reprobabile, și a nu lua poziție fără concesii, împotriva acestor atitudini înseamnă, în fond, chiar dacă nu te faci tu personal vinovat de aceste păcate, **a abdica de la misiunea de om profund angajat, de luptător.** M-ați întrebat de „leac" : el se află la îndemîna tuturor comuniștilor și este extras din însăși forța și încrederea de care se bucură în mase organizațiile noastre de partid : ele sînt datoare să-i atragă pe comuniști la dezbaterea combativă, militantă a tuturor lipsurilor semnalate în colectiv, să ia atitudine deschisă, fără echivoc, fără a ține seama de funcții. Se știe doar că

intrarea în rîndurile forței de avangardă a societății noastre nu e doar un act formal de adeziune afectivă, ci o angajare politică militantă, lucidă și fermă.

— În ce constă principala trăsătură distinctivă a activității educative desfășurate de organizația de partid ?

— În faptul că organizația de partid e **conducătorul politic al colectivului,** că ea

conduce educînd și educă conducînd.

Din rolul ei de forță politică, cu sarcini precise în mobilizarea tuturor energiilor colectivului de muncă pentru înfăptuirea politicii partidului, se desprinde și nota dominantă a muncii educative pe care o desfășoară : **crearea unui climat politic stimulator, întreținerea la nivel înalt a „tonusului" politic al colectivului, ceea ce permite canalizarea eforturilor spre îndeplinirea sarcinilor și obiectivelor trasate.** Informîndu-i pe membrii colectivului despre evenimentele politice interne și internaționale, dezbătînd în profunzime liniile directoare ale politicii partidului, îi ajută să înțeleagă

importanța politică a fiecărei sarcini pe care o au de îndeplinit în lumina intereselor majore ale patriei socialiste, ale cauzei socialismului în lume.

— Și acum, o luti-

mă întrebare care decurge din rolul comunistului în colectiv, nu numai de promotor activ al politicii partidului, dar și de **educator al celor din jur în spiritul acestei politici.** Ce calități i se cer cu precădere ?

— Fără îndoială că **exemplul personal îndeplinește o funcție primordială** : raza lui de înriurire etică este, desigur, cea mai largă, deoarece se bazează pe materializarea principiilor în fapte și acțiuni concrete. Dar despre aceasta s-a vorbit și s-a scris mult, deci nu voi insista. Mai există două căi importante prin care principiile fundamentale ale ideologiei și politicii partidului sînt transmise în mase, transformate în **convingeri.** Una dintre ele este **propaganda ideilor și politicii partidului prin învățămîntul politic, prin lecții și conferințe.** Cealaltă, deosebit de eficientă, este stăruitor indicată în documentele de partid :

> **atragerea maselor de oameni ai muncii la activitatea de conducere, la elaborarea concretă a deciziilor în toate problemele importante ale colectivului.**

Desigur, una fără cealaltă nu este de conceput : pentru a face din consultarea democratică a maselor o acțiune autentică și eficientă, trebuie să le împărtășești acestora cunoștințele politice, economice, sociologice necesare, stimulînd astfel formarea unor opinii proprii în toate aceste probleme, ceea ce asigură buna funcționare a gîndirii colective. Dar dacă te limitezi numai la împărtășirea de cunoștințe și principii, fără să creezi terenul favorabil aplicării lor în practică, exprimării lor în puncte de vedere și soluții concrete, riști ca ele să rămînă literă moartă, să nu-și demonstreze eficiența socială. A fost de atîtea ori subliniat că **principalul în acțiunea educativă a comunistului constă în a face din fiecare membru al colectivității un participant activ, competent, responsabil la viața și conducerea obștii, la progresul ei continuu.**

Din aceste „dialoguri despre educație" rezultă pregnant **că formarea omului nou, educarea lui în spiritul înaltelor principii ale ideologiei și moralei comuniste, nu este o activitate limitată, „specializată", ci o problemă vitală în toate compartimentele vieții sociale, care ne privește direct pe toți comuniștii, pe toți cetățenii României socialiste.**

În actuala etapă istorică a societății noastre, dominată de luminosul țel al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate — țel conturat de Congresul al X-lea al partidului — conștiința socialistă, ca forță dinamizatoare a progresului, capătă un rol și o importanță preponderente. **Programul pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eficii și echității socialiste și comuniste** — program adoptat de Plenara Comitetului Central al partidului din 3—5 noiembrie — chezășuiește ridicarea continuă a conștiinței maselor de oameni ai muncii **„deoarece numai așa clasa muncitoare își va putea îndeplini rolul său de clasă conducătoare, numai așa poporul, stăpîn pe destinele sale, își va putea construi în mod conștient viitorul".**

Răspunzînd cu entuziasm și pasiune revoluționară chemării partidului, întreaga noastră națiune socialistă, în frunte cu comuniștii, și-a exprimat hotărîrea de a transpune în viață această adevărată **Cartă a educației socialiste,** carta făuririi **OMULUI SOCIETĂȚII SOCIALISTE.**

V. ILIESCU

Cîte limbi se vorbesc pe glob?

Iată o întrebare la care, în ciuda aparențelor, nu se poate obține un răspuns precis. Statisticile recente dau cifre variind între 2 000 și 3 000 de limbi. Dar nu e deloc greu să se ajungă la cifre mai mari sau mai mici decît acestea. Cum se explică o asemenea aproximație?

Ne răspunde acad. AL. GRAUR :

În primul rînd, încă nu au fost studiate și clasate toate limbile de pe Pămînt, mai sînt încă teritorii unde exploratorii n-au reușit să pătrundă — de exemplu, în Mato Grosso — și deci nu putem ști cîte limbi se vorbesc acolo. Totodată, în unele ținuturi, în care populația se află încă pe o treaptă înapoiată de dezvoltare, diferențierile lingvistice sînt foarte profunde, astfel încît la cîțiva kilometri distanță oamenii nu se mai înțeleg între ei.

În al doilea rînd, specialiștii nu au reușit nici pînă astăzi să cadă de acord asupra unei delimitări stricte între noțiunea de limbă și cea de dialect. Se știe că orice limbă se poate scinda la un moment dat în dialecte, apoi dialectele se diferențiază din ce în ce, pînă cînd devin limbi diferite. Dar în ce moment avem dreptul să afirmăm că nu mai sînt dialecte și că au devenit limbi? Pentru aceasta nu există nici o lege, totul depinde de bunul plac al oamenilor. Sîrba și croata, de pildă, sînt foarte asemănătoare, cine vorbește una din ele o înțelege perfect pe cealaltă; la fel se petrec lucrurile cu ceha și slovaca. Totuși, prin voia cetățenilor iugoslavi și cehoslovaci, sîrba și croata pe de o parte, ceha și slovaca pe de alta, au statut de limbi de sine stătătoare. Alt exemplu: un german care vorbește un dialect nu se înțelege adesea cu unul care vorbește alt dialect și totuși ei socotesc că sînt vorbitori ai aceleiași limbi. Exemple de ambele tipuri se pot cita multe, dar ele nu ar contribui decît la complicarea problemei.

Este evident pentru oricine că nici granițe-

Profesorul... în cască. Sau tehnică și umanism. Instantaneu dintr-un laborator al Institutului de limbi și literaturi străine din București

le statelor nu pot delimita o limbă de alta: sînt state, ca Elveția sau Belgia, în care trăiesc vorbitori ai unor limbi diferite — germana, franceza, italiana și reto-romana în Elveția, franceza și flamanda în Belgia — după cum franceza, de exemplu, depășește limitele Franței, fiind vorbită și în țările mai sus amintite. Se cunosc, de asemenea, exemple ale unor limbi care sînt „oficiale" în mai multe țări: engleza, de exemplu, este limba Angliei, a Statelor Unite ale Americii și a multor altor state.

Poate că ar fi mai interesant să încercăm să dăm răspunsul la întrebarea inițială privind problema dintr-o perspectivă istorică: numărul limbilor crește sau scade cu timpul? Amîndouă părerile au fost susținute. În realitate, trebuie să precizăm la ce perioadă ne referim, pentru că situația de azi nu este aceeași ca cea din trecut. Bunăoară, nu este definitiv lămurit dacă graiul articulat a apărut într-un singur punct al globului, de unde oamenii s-au răspîndit apoi peste tot, sau a fost creat în mod independent în mai multe locuri. Se înclină, în general, pentru prima ipoteză. În orice caz, un lucru e clar: imediat ce o colectivitate primitivă se înmulțea, ea era obligată să se segmenteze, căci hrana care se putea aduna de pe un anumit teritoriu devenea insuficientă. Iar îndată ce o parte a grupului se distanța de rest, apăreau condițiile diferențierii lingvistice.

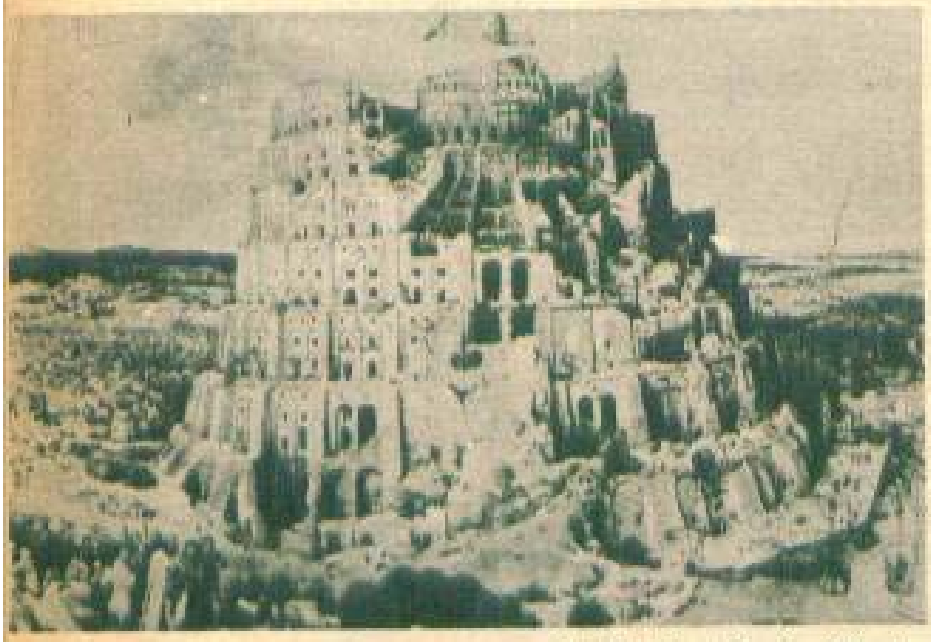

„De ce vorbesc oamenii limbi diferite?" În lipsa unui răspuns științific, la vremea respectivă, s-a născut mitul turnului Babel. Iată-l aici în viziunea fantastică a lui Pieter Bruegel cel Bătrîn

Se știe că limba se schimbă necontenit, pe de o parte pentru că trebuie să exprime noile idei, pe de altă parte pentru că se ivesc moduri noi de a exprima ideile existente. În mod obișnuit, cele mai multe dintre inovații se extind la întreaga comunitate, sau dispar. Dar în momentul în care legătura permanentă între grupuri încetează, fiecare dintre ele introduce alte inovații și, după oarecare trecere de timp, înțelegerea devine mai grea și se ajunge ca oamenii dintr-o parte să nu se mai poată înțelege cu cei din altă parte. Mai tîrziu, în anumite situații, se creează totuși condițiile necesare pentru unificare lingvistică, fie în sensul că oamenii care vorbesc dialecte ale aceleiași limbi, venind în contact mai strîns între ei, încep să accepte fiecare moduri de exprimare ale celorlalți, fie că o limbă se extinde în dauna celorlalte, adică populații întregi părăsesc felul de a vorbi al strămoșilor și adoptă o limbă străină, care, dintr-un motiv sau altul, le servește mai bine. Am în vedere în primul rînd crearea marilor imperii din antichitate, care au făcut să se extindă limbi ca latina pe teritorii uriașe. Galii, dacii și alte neamuri au adoptat atunci limba latină, care s-a extins la cea mai mare parte a țărilor din jurul Mediteranei.

Vin apoi alte împrejurări, cînd puterea centrală scade sau chiar dispare, cînd teritoriile cucerite își recapătă independența, ceea ce are ca urmare o nouă scindare. Este cazul latinei medievale, transformată în 10 limbi romanice independente una de alta. Dacă transportarea englezei din Europa în America ar fi avut loc acum cîteva mii de ani, nu încape îndoială că s-ar fi produs imediat sciziunea în cel puțin două limbi, înrudite, e drept, dar destul de diferite pentru ca vorbitorii uneia să nu fie înțeleși de ai celeilalte.

De ce acum o limbă se poate răspîndi pe mari suprafețe fără să-și piardă relativa unitate? Pentru că mijloacele de comunicare perfecționate permit ca oamenii, la mari depărtări unii de alții, să rămînă

Limbile moarte pot fi reînviate?

Numim „vie" o limbă care este vorbită în prezent, şi „moartă" una care a încetat de a mai fi vorbită. Totuşi unele limbi moarte mai sînt vorbite în anumite împrejurări speciale, de exemplu latina. Mai mult decît atît, o limbă poate înceta de a fi vorbită în mod curent, apoi poate fi reluată dacă oamenii o doresc. Se fac astăzi încercări de a se relua în uzaj limba latină, bineînţeles cu elemente noi, impuse de necesităţile vieţii actuale. Anul trecut a avut loc la noi un important congres al umanismului latin, unde toţi participanţii s-au înţeles între ei în latineşte. Are şanse să se menţină o astfel de limbă „în viaţă"? Totul depinde de voinţa oamenilor.

mină în contact între ei şi, chiar dacă nu se întîlnesc, să stabilească legături prin scris şi, mai de curînd, prin mijloacele mecanice de transmitere a cuvîntului pronunţat.

Adesea, în studiile de specialitate, se arată că, într-o anumită epocă, cutare sau cutare limbă era deja formată sau, dimpotrivă, nu era încă formată, trăgîndu-se concluziile corespunzătoare. De ce se procedează astfel, fără să se indice data precisă de apariţie a limbii respective? Pentru că, în realitate, nici una dintre limbile actuale nu s-a format la o anumită dată istorică, ele datorîndu-şi structura transformării treptate, lente, a unor feluri de vorbire anterioare, proces care poate fi considerat încheiat la un moment dat. Aşa s-a întîmplat şi cu limba română, care este de fapt limba latină, trecută, de-a lungul secolelor, prin modificări succesive. Niciodată nu se poate spune că s-ar fi produs o ruptură cu trecutul şi că s-ar fi „născut" dintr-o dată o nouă limbă. Este adevărat că în unele perioade schimbările sînt mai adînci şi mai repezi, şi atunci vorbim de salturi. Dar aceste salturi, în materie de limbă, nu se produc brusc, căci ar însemna ca părinţii să nu se mai poată înţelege cu proprii lor copii. Pentru ca diferenţele să fie sensibile, trebuie să treacă cel puţin cîteva generaţii.

Mai important mi se pare însă un alt aspect. Dacă în loc să zicem că vorbim româneşte am afirma că limba noastră este latina, nu s-ar mai pune problema unei date de formare. Şi dacă am vrea să zicem aşa, nimic nu ne-ar putea împiedica s-o facem, oricît de curios ni s-ar părea acest lucru la prima vedere. Aceasta este de fapt situaţia limbii greceşti sau a limbii germane. Între felul cum vorbeau grecii acum două mii de ani şi felul cum vorbesc astăzi, între felul cum vorbeau germanii acum două mii de ani şi felul cum vorbesc astăzi, diferenţa nu e mai mică decît între latină şi română. Deoarece însă cele două popoare nu şi-au schimbat în acest răstimp numele, nimeni nu-şi pune întrebarea cînd s-a format greaca sau germana modernă.

Cîte limbi poate şti un om?

Înainte de a da un răspuns ar trebui să precizăm ce înţelegem prin „a şti". Cineva familiarizat cu problemele filologiei poate citi, eventual ajutîndu-se cu dicţionarul, în mai toate limbile Europei. Dar se poate să nu fie în stare să întreţină o conversaţie în nici una din ele, afară de cea maternă. Altul ajunge să stăpînească din practică un mic vocabular concret din numeroase limbi, dar nu e în stare să discute despre orice subiect şi nici măcar să citească un text cît de cît special. Putem spune oare că cel doi ştiu mai multe limbi? Sînt cazuri, mult mai rare, de oameni în stare să converseze în mai multe limbi. Îi întîmpină totuşi unele greutăţi: din loc în loc, le lipsesc cuvintele necesare sau nu nimeresc construcţia gramaticală cuvenită.

După gradul de pretenţii pe care îl aşteptăm, vom spune deci că unii oameni ajung să ştie 20 ori 30 de limbi, sau că nimeni nu poate şti... mai mult decît o singură limbă.